

AASTARAAMAT 2015

EESTI

RAHVUSVAHELINE KONKURENTSIVÕIME

Eesti konkurentsivõime 61 riigi võrdluses ning olulised konkurentsindikaatorid võrreldes teiste Läänemere riikidega

Eesti rahvusvaheline konkurentsivõime **2015** AASTARAAMAT

Eesti konkurentsivõime 61 riigi võrdluses ning olulised konkurentsindikaatorid
võrreldes teiste Läänemere riikidega

Tallinn, detsember 2015

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Majanduse areng 2014. aastal	5
1.1. Maailmamajanduse iseloomustus	5
1.2. Eesti majanduse lühiülevaade	6
2. Riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamise tulemused	11
2.1. Riikide üldine paremusjärjestus	11
2.2. Riikide paremusjärjestus konkurentsivõime faktorite lõikes	14
2.3. Euroopa Liidu liikmesriikide konkurentsivõime	18
3. Eesti majanduse konkurentsivõime Euroopa Liidu liikmesriikide võrdluses	20
3.1. Majanduse seisund	20
3.2. Valitsuse töö tõhusus	21
3.3. Äritegevuse efektiivsus	23
3.4. Infrastruktuur	24
4. Eesti ettevõtluskeskkond Euroopa Liidu liikmesriikide võrdluses	26
5. Eesti konkurentsivõime indikaatorid Läänemere riikide võrdluses	28
5.1. Majanduse seisund	28
5.2. Valitsuse töö tõhusus	38
5.3. Äritegevuse efektiivsus	48
5.4. Infrastruktuur	58
6. Äritegevust enim takistavad probleemid Eestis	68
7. Eesti konkurentsivõime tõstmisele suunatud tegevused	72
7.1. Riigikantselei strateegiabüroo 2015. a tegevused konkurentsivõime kava "Eesti 2020" eluviimiseks (Riigikantselei)	72
7.2. EAS-i ja KredExi 2015. aasta tegevuste ülevaade (EAS, KredEx)	72
Kasutatud kirjandus	80

Väljaande koostasid: Leev Kuum, Marje Josing, Evelin Ahermaa, Piret Hein, Elmar Orro, Kiira Martens, Bruno Pulver, Katrin Nittim, Pille Aruvee

Andmetöötlus: Koit Nilson, Ingrid Niklus

Kujundus: Mati Reiman

Informatsioon: Marje Josing (EKI direktor)

tel: 646 6439, e-post: eki@ki.ee

<http://www.ki.ee>

Väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel tuleb viidata allikale

SISSEJUHATUS

Käesolev aastaraamat Eesti konkurentsivõimest on järjekorras viieteistkümnes. See tugineb, nagu ka varasematel aastatel, Lausanne'i Rahvusvahelise Juhtimise Arendamise Instituudi (IMD) väljaandele „World Competitiveness Yearbook 2015” ja World Economic Forumi aastaraamatule „The Global Competitiveness Report 2015–2016”. Rahvusvahelise konkurentsivõime hindamist on läbi viidud juba 36 aastat ja Eesti osaleb andud uuringutes alates 2001. aastast.

Kõik seni ilmunud aastaraamatud on rõhutanud riigi kõrge konkurentsivõime tähtsust tänapäeva avatud maailmas. Nad on kirjeldanud erinevaid abinõusid, mida riigid rakendavad, et olla rahvusvaheliselt edukad. Oleme näidanud, et konkurentsivõistluses edu saavutamiseks on riikide käsutuses palju võimalusi. Edukad riigid on väärtustanud avatust, haridust ja ettevõtlikkust. Väikestele riikidele on rikkust toonud sellised edumudelid nagu Kerge Äri Teha, Arenenud Logistika, Tugev Pangandus, Kompetentsi Mitmekesisus, Teaduspõhine Majandus jne.

Samas on uuringud näidanud, et konkurentsivõime edumudelid pole igavesed ning kord toimiv eelis ei pruugi selleks olla mõne aasta pärast. Seepärast püüavad paljud riigid arendada endas võimet muutuda (juhtida muutumist), et võimalikult kiiresti reageerida maailma konkurentsimaastikul aset leidnud muutustele. Riikides, kus juhtimine on heal tasemel, lähevad asjad ka hästi. Riigid, kes püüdlevad kõrgemale, on ambitsioonikad, jõuavad ka kõrgemale.

Värsked Harvardi Ülikooli ja Maailma Majandusfoorum (WEF) uuringud näitavad, et riigi konkurentsivõimet mõjutavad sageli üsna kaudsed ja raskesti mõõdetavad tegurid. Nendeks võivad olla, näiteks, riigi ajalugu, koloniaalpärand, suhted naaberriikidega jne. Sellest järeldatakse, et riigi rahvusvahelist konkurentsivõimet mõjutavad nii tegurid, mis on valitsuse poolt juhitavad (neid saab koheselt muuta) kui ka tegurid, millede mõjutamine on võimalik vaid pika aja jooksul (näiteks Eesti-Vene suhted).

WEF-i uuringutes on jõutud samuti järeldusele, et mitmete oluliste tegurite (näiteks infrastruktuur, geograafiline asend) mõju riigi konkurentsivõimele sõltub omakorda mitmetest väikestest alamteguritest. Eelkõige sellistest, mis on seotud selle (olulise) eduteguri kasutamisega. See tähelepanek selgitab, miks mõni riik saavutab rahvusvahelises konkurentsivõistluses oma tagasihoidlike eeldustega suuremat edu kui mõni teine riik suurte (rikkalike) võimalustega (näiteks mõni naftariik).

Eesti majandus on käesoleval ajal majandustsükli aeglase (mööduka) arengu faasis, mistõttu riigi ja ärisektori tähelepanukeskmesse on tõusnud tegevused, mis on suunatud eelkõige majanduskasvu kiirendamisele. Samas langeb see, mida me peame tegema majanduskasvu kiirendamiseks suuresti kokku sellega, mida peaksime tegema niikuinii oma konkurentsivõime tõstmiseks.

Kõige vahetum tee tõusule on kaupade ja teenuste ekspordi suurendamine. Ettevõtted peaksid tegema kõik nendest sõltuva, et muuta oma tooted paremaks ja nõutavamaks rahvusvahelistel turgudel. Riigil tuleks aga ettevõtete tegevust ekspordi arendamisel igati toetada. Seda nii teadusuuringute rahastamisega, arenguprogrammide väljatöötamisega, kui ka riikidevaheliste raamlepete sõlmimisega. Riigi ja ettevõtete ühiseks eesmärgiks peaks olema rahvusvahelises väärtusahelas ülespoole pürgimine, kasutades selleks ära kõiki olemasolevaid konkurentsieeliseid. Eelkõige võiks selleks olla suuremat lisandväärtust loovate majandusharude eelisarendamine.

Olulise koha uute turgude hõivamisel omab innovatsioon. Et sellealastest kulutustest oleks maksimaalselt kasu, peaks silmas pidama, et need poleks ühekülgsest teadus- ja tehnoloogiakesksed, vaid kindlasti orienteeritud ka rahvusvaheliste turgude nõudlusele.

Riigi otsene abi äriettevõtetele on ka tööjõu täiend- ja ümberõpe. Kui see on operatiivne ja tööturu vajadusi arvestav, siis pole karta, et töötajate soov osaleda selles võiks olla vähene. Eesti rikkus on tema inimesed ja et seda rikkust paremini kasutada, tuleb inimesi koolitada tegema keerukamat tööd. Samaaegselt peab riik seisma ka selle eest, et tekiks piisavalt uusi töökohti kõrge tootlikkusega tegevusharudes.

Analüüs on näidanud, et olukorras, kus nõudlus rahvusvahelistel turgudel on pidurdunud, löövad paremini läbi välisosalusega ettevõtted. Õigesti talitavad ettevõtted, kes praeguses keerulises olukorras kaasavad oma tegevusse välispartnerid, eriti sellised, kes valdavad segmenti välisturul.

OECD definitsiooni kohaselt iseloomustab riigi rahvusvahelist konkurentsivõimet määra, mis näitab kui palju ta suudab vabades turumajanduslikes tingimustes toota kaupu ja teenuseid, mis vastavad välis- turgude nõuetele, samaaegselt suurendades oma elanike sissetulekuid. Lisaks sellele väljendab riigi konkurentsivõimet atraktiivsus ettevõtluse asukohana ehk välismaiste otseinvesteeringute saamistõime.

Riigi konkurentsivõimet on võimalik hinnata aga ka sellest küljest, et luua võimalikult kõikehaarav pilt **tingimustest**, mis riigis valitsevad ettevõtete arengu seisukohalt. Just nii talitab Lausanne'i Juhtimise Arendamise Instituut (IMD). Täpsemalt väljendades – IMD riikide rahvusvahelise konkurentsivõime reiting näitab, **kuidas riigid loovad ja säilitavad keskkonda, mis annab konkurentsijõudu nende ettevõtetele**.

Lausanne'i IMD poolt arendatud metoodika riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamiseks on leidnud laialdast rahvusvahelist tunnustust. Metoodika tugevuseks on riikide konkurentsivõime laiapõhjaline hindamine. See näeb ette enam kui 300 näitaja arvesse võtmist iga riigi kohta, millest 2/3 on statistiline ja 1/3 hinnanguline (küsitlus) informatsioon. Kogu informatsioon töödeldakse, kasutades selleks variatsioonianalüüsi võimalusi.

Käesolev aastaraamat annab Eesti lugejatele ülevaate IMD projektis osalenud 61 riigi konkurentsivõimest, tuues ära nende kohad edetabelis ja konkurentsivõime indeksi esikohal oleva riigi suhtes (II ptk). Põhjalikult (paljude näitajatega) iseloomustatakse Eesti majanduse konkurentsivõimet, tehes seda võrdluses teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega (III ptk). Traditsiooniliselt antakse aastaraamatus ülevaade Eesti ettevõtetejuhtide hinnangutest siinsele ettevõtluskeskkonnale (IV ptk). Viimane, viies peatükk tutvustab riigipoolset tegevust, mis on suunatud Eesti majanduse konkurentsivõime tõstmisele. Lisaks tutvustatakse majanduse arengut maailmas ja Eestis 2014. aastal, mis oli aluseks 2015. a konkurentsivõime edetabeli koostamisel (I ptk).

Käesoleva väljaande kasutajatena on silmas peetud valitsusasutusi, ettevõtete liitusid ettevõtete juhte ja kõiki teisi inimesi, kes on seatud head seisma Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime eest. Väljaanne peaks kasulik olema ka Eesti investoritele, eksportööridele, doktorantidele, magistrantidele ja üliõpilastele ülevaate saamiseks Euroopa Liidu liikmesriikide majandusest ja sealsest ettevõtluskeskkonnast.

Aastaraamatu rahastajateks on Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus ja Riigikantselei, kes soovivad sellega panustada Eesti ettevõtete ekspordivõime arendamisse.

Eesti on väike, kuid ambitsioonikas riik, kes teeb suuri pingutusi oma konkurentsivõime tõstmiseks ja majanduslikult arenenud riikidele järele jõudmiseks. Sooviks, et käesolev aastaraamat innustaks ja toetaks neid pingutusi.

1. MAJANDUSE ARENG 2014. AASTAL

1.1. Maailmamajanduse iseloomustus¹

Maailmamajandus kasvas 2014. aastal mõõdukalt ning erinevused piirkonniti olid tavalisest suuremad. Esimesel poolaastal täheldatud probleemid tulenesid suuresti ajutistest ja ühekordsetest teguritest, nagu tavatult külm talv USA-s ning rasketööstustehaste sulgemine Hiinas (keskkonnaga seotud põhjustel). Aasta edenedes tugevnes aga üleilmne majandusaktiivsus, luues võimalusi ka välisnõudluse kasvuks. Seejuures kasvutempo kiirenes just suuremates arenenud riikides ja rauges arenevates riikides. Esimesed said tuge tööturu olukorra paranemisest, tarbijate kindlustunde suurenemisest ja toetatavast majanduspoliitikast. Mitmes arenevas riigis jätkusid seevastu aga struktuursed takistused ja keerukad rahastamistingimused, mis pidurdasid nende kasvu. Lisaks veel geopoliitilised riskid (Ukraina-Venemaa konflikt) ja nafta hinna langus, millede mõju püsis terve aasta.

Majanduse kasvutempo oli esialgsel hinnangul 3,4%.

Maailmakaubandus oli 2014. aastal pigem nõrgavõitu, eriti esimesel poolaastal. Seejärel olukord mõnevõrra paranes, seda osaliselt investeringute elavnemise arvel, mis olid mõnedes riikides vahepeal üsna soikunud. Väliskaubandus elavnes suuremal määral just arenenud riikides, samas kui mitmetes arenevates riikides raskused pigem suurenesid (nagu ka majanduses tervikuna). Kokkuvõttes kasvas maailmas kaupade impordi maht 2014. aastal 3,5% (2013. a 2,6%).

Hindade arengust rääkides tuleb eelkõige märkida, et 2014. aastal avaldas üleilmsele inflatsioonile tugevat pidurdavat survet toormehindade langus. Suuremal määral käib see küll energiahindade kohta, aga vähemal määral mõjutas ka toiduainete hindu. Aasta sisesealt oli esimesele poolaastale iseloomulik inflatsiooni kiirenemine ja selle aeglustumine II poolaastal. Viimase põhjuseks oli just naftahindade järsk langus. Alates juuni lõpust pidevas languses olnud nafta hind alanes USA dollarites arvestatuna 49% ja eurodes arvestatuna 41%. Nafta hinna languse põhjuseks oli jõuline pakkumine ja eeldatust väiksem nafta nõudlus. Toiduainete hindadele avaldas mõju eelkõige teraviljahindade areng. Pärast järsku tõusu veebruarist maini langesid teraviljahinnad kiiresti, tingituna rekordilisest üleilmsest saagist (eriti USA-s ja Euroopas).

OECD riikides oli 2014. aasta keskmine tarbekaupade koguinflatsioon 1,7%, mis oli ligilähedane 2013. a tasemele (1,6%).

Suuremate majanduspiirkondade ja riikide kohta saab lisada järgmist:

Ameerika Ühendriikides majandusaktiivsus 2014. aastal mõõdukalt suurenes (võrreldes eelmise aastaga) ja majanduskasv oli 2,4%. Mõnede prognooside kohaselt oodati enamatki, kuid kehv ilm (eriti aasta vahetusel) tingis I kvartalis majandusaktiivsuse olulise vähenemise. USA majanduskasvu toetas tugev sisenõudlus, mida soosis toetav rahapoliitika, soodsad finantseerimistingimused, eluaseme- ja tööturu olukorra paranemine.

Inflatsioon püsis aasta vältel suhteliselt madal, mida tagas ka energiahindade langus. Aasta keskmine THI tase oli 1,6% (2013. a 1,5%). Oma roll oli ka toetaval rahapoliitikal, mille üheks komponendiks oli baasintressi hoidmine vahemikus 0–0,25%. Eelarve puudujääk alanes 2,8%-ni, mis on madalaim tase alates 2007. aastast. Töötuse määr langes juba aasta keskel 6,5%-ni.

¹ Euroopa Keskpannga aastaaruande andmetel

Jaapani majanduskasv liikus 2014. aastal langustrendil, kuid jäi positiivsele poolele. Inflatsiooni päästis tarbimismaksu tõstmine.

Suurbritannias püsis majanduse kasvutempo 2014. aastal suhteliselt kiire – 2,6% (2013. a 1,7%). Makromajandusliku ebakindluse vähenemine ja suhteliselt leebed laenuitingimused toetasid sisenõudlust ning eriti eratarbimist ja eluasemeinvesteeringuid. Kiirema majanduskasvuga kaasnes tööturu tugevnemine – tööpuudus langes 2014. a lõpus 5,7% (aasta varem 7%). Inflatsioon oli aasta keskmisena 1,5%. Valitsemissektori eelarve puudujääk, hoolimata majanduskasvu kiirenemisest, oli enam kui 5% SKP suhtes.

Hiinas jätkus SKP reaalkasvu aeglustumine ja selle põhjustena tuuakse välja investeeringute ja eriti eluasemeinvesteeringute oodatust aeglasemat kasvu. Eksport oli tänu väliskeskkonna taastumisele suhteliselt tugev. Samal ajal impordi kasv püsis madal, kuna investeeringud vähenesid ja naftahind oli madal. Sellega kaasnes jooksevkonto ülejäägi suurenemine 2,1%-ni SKP-st.

1.2. Eesti majanduse lühiülevaade

Eesti majandus arenes 2014. aastal paljuski sarnaselt eelmisele, 2013. aastale. Kuigi majanduskasv kiirenes (seda suuresti SKP aegrea ülespoole korrigeerimise arvel), jäi see algselt prognoositud kolmest protsendist natuke väiksemaks. Väliskeskkonna loodetud paranemist ei toimunud, see pigem halvenes: Vene-Ukraina konflikt süvenes ning Euroopa Liidu ja Venemaa vastastikused sanktsioonid halvendasid majandusolukorda paljudes riikides.

EL liikmesriikides jätkusid struktuurireformid, majanduskasvu toetav rahanduspoliitika, krediidi-piirangute leevendamine – see kõik oleks pidanud majandust elavdama. Ometi olid meie lähemad kaubanduspartnerid suuremates raskustes kui muu maailm (EL28 keskmine SKP kasv 1,4%).

Eesti ettevõtted olid välisnõudluse taaselavnemise suhtes ebakindlad, mistõttu ka kapitali kogumahutus, sealhulgas investeeringud tootmisvõimsustesse jäid oodatust väiksemateks.

Samas sisenõudluse kasv tervikuna oli ootuspärane, tuginedes nagu 2013. aastalgi, eelkõige eratarbimise arengule. Viimase taga oli omakorda palgatulude jätkuv kasv, tööhõive paranemine ning ootamatult madal inflatsioon (tegelikult deflatsioon).

Eesti majanduse positiivsele poolele võib 2014. aastast kanda ka valitsussektori tugeva rahanduse, riigi-eelarve tasakaalu, riigi madala võlakoormuse jne. Eesti Panga hinnangul tugevnes aastaga majanduse vastupanuvõime välisriskidele, seda suuresti tänu erasektori suurenenud säästudele ja vähenenud võlakoormale. Kokkuvõtlikult võib 2014. majandusaastat hinnata rahuldavaks, euroala riikide võrdluses isegi heaks. Nüüd kõigest lähemalt.

Sisemajanduse koguprodukti (SKP) reaalkasv 2014. aastal oli 2,9% (2013. aastal 1,6%) ja SKP jooksevhindades 20,0 mld eurot (2013. aastal 19,0 mld eurot, kasv jooksevhindades 5,0%). Kvartalite lõikes püsis reaalkasv suhteliselt stabiilne, moodustades I kvartalis 2,5%, II kvartalis 2,9%, III kvartalis 2,7% ja IV kvartalis 3,4%. Kõige olulisema panuse majanduse kasvu andis kaubanduse tegevusala (kasv 4,1%) ja seda peamiselt just jaekaubanduses loodud lisandväärtuse suurenemise arvel. Edukas lisandväärtuse tootja oli ka töötlev tööstus, kus kasv ulatus 3,2%-ni. Majanduskasvu pidurdasid kõige enam ehitus (lisandväärtuse vähenemine 4,2%), majutuse ja toitlustuse tegevusala (langus 3,7%) ning kinnisvaraalane tegevus (langus 2,3%).

SKP arvestus **tarbimismeetodil** näitab, et sisemajanduse nõudlus kasvas 2014. aastal 4,1% (2013. a 2,0%) ja seda eelkõige kodumajapidamiste tarbimiskulutuste suurenemise (kasv 3,3%) ja varude kasvu arvel. Samas aga kapitali kogumahutus tegi läbi languse, hinnamõjusid arvestades koguni 3,1% võrreldes 2013. aastaga. Valitsemissektori lõpptarbimiskulud suurenesid 3,0% ja moodustasid SKP-st 19,2% (eratarbimine 49,4% ja kapitalikulutused 25,2%). Jäeb veel lisada, et netoeksport (kaupade ja teenuste ekspordi ja impordi vahe) oli 2014. aastal positiivne, moodustades 3,4 % SKP-st. See on viimase kolme aasta parim näitaja ja osaliselt tuleneb investeerimiskaupade impordinõudluse vähenemisest. Kuna SKP kasvas 2014. aastal kiiremini kui töötajate arv, siis suurenes kogumajanduse tööjõu tootlikkus hõivatute kohta 1,3%.

Tööhõive, väljendatuna töötajate arvuna, kasvas 2014. aastal 3500 inimese võrra ja tõusis hinnanguliselt 625 tuhandeni (2013. a oli hõive kasv 6400 in). Võrreldes tööturu tippajaga (2007. a) on seda 33 tuhande võrra vähem, mis osaliselt on seletatav ka rahvaarvu vähenemisega. Tööhõive kasvu mõjustasid kõige enam hõivatute arvu suurenemine info ja side, majutuse ja toitlustuse, jaekaubanduse, tervishoiu ning veonduse ja laonduse (posti- ja kulleriteenused) tegevusaladel. Töötajate arv kahanes põllumajanduses, töötlevas tööstuses ning finants- ja kindlustustegevuses. Tööhõive määr 2014. aastal oli 63,6%, kasvades aastaga 0,9%-punkti võrra. **Töötuse määr** oli 2014. aastal 7,4%, mis on 1,2%-punkti madalam kui 2013. aastal. Arvuliselt oli töötuid (aasta keskmine näitaja) 50 tuhat inimest ehk 9 tuhande võrra vähem kui eelmisel aastal. Nendest pikaajalisi töötuid oli 23 tuhat. Tööturгу läbivaks probleemiks oli kvalifitseeritud ja oskustööjõu puudus.

Keskmine brutopalk 2014. aastal oli 1005 eurot ja kasvas aastavõrdluses 5,9% (2013. aastal kasv 7,0%). Keskmise palga kasvu mõnevõrra pidurdas töötajate registreerimiskohustus, aga kiirendas miinimumpalga 11%-line tõus. Oodatust mõnevõrra aeglasemat brutopalgakasvu korvas palga kriisijärgse perioodi rekordiline reaalkasv, mis ulatus 6,0%-ni (2013. aastal 4,1%). Siin avaldas kasvu kiirenemisele positiivset mõju tarbijahindade langus (-0,1%). Palgakasv oli tegevusalade lõikes väga laiapõhjaline, IV kvartalis, näiteks, tõusid keskmised palgad kõigil tegevusaladel. Seejuures oli kõige kiirem palgakasv finants- ja kindlustustegevuse palgatöötajatel (12,4%) ja kõige aeglasem info ja side tegevusala palgatöötajatel (0,5%). Kõrgemad palgad IV kvartalis olid, nagu paljudel varasematel aastatelgi, finants- ja kindlustustegevuses (1760 eurot), info ja side alal (1621 eurot), elektrienergia ja gaasiga varustamise tegevusalal (1416 eurot) jne. Töötlevas tööstuses, näiteks, oli keskmine palk 1002 eurot, hulgi- ja jaekaubanduses 946 eurot, hariduses 937 eurot jne. Tervikuna kasvasid riigitöötajate palgad kiiremini kui palgad erasektoris.

Kaupade eksport moodustas jooksevhindades 12,1 mld eurot ning oli ligikaudu 2% väiksem kui 2013. aastal (püsivhindades eksport vähesel määral suurenes, kuna ekspordihinnad langesid 2,6%). Enim vähenes eksport Venemaale (216 mln euro võrra), seda suuresti Venemaa- poolsete sanktsioonide tõttu. Arvestatav oli ka ekspordi vähenemine Soome, mis moodustas 138 mln eurot. Euroopa Liidu riikide osatähtsus kaupade ekspordis püsis tervikuna eelmise aasta tasemel ja moodustas 72% kogu ekspordist. Eesti peamised ekspordipartnerid olid Rootsi (18% Eesti koguekspordist), Soome (15%) ja Läti (11%). Ekspordi struktuur näitab, et kõige enam veeti Eestist välja elektriseadmeid (22% ekspordikäibest), mineraalseid tooteid (11%) ning põllumajandussaadusi ja toidukaupu (10%). Suurimad muutused ekspordi struktuuris olid: vähenes transpordivahendite, keemiatööstuse tooraine ja toodete ning mehhaaniliste masinate väljavedu ja suurenes elektriseadmete ning puidu ja puidutoodete väljavedu.

Eesti töötleva tööstuse ettevõtted eksportisid enam kui 70% oma toodangust, mis on ligikaudu samas ulatuses kui eelmisel aastal.

Kaupade import jooksevhindades moodustas 13,7 mld eurot ja oli 1% väiksem kui 2013. aastal. Arvestades, et impordihinnad aastavõrdluses langesid 2,2%, siis püsihindades oli impordikäive u 1% võrra aastatagusest suurem. Nagu ka mitmel varasemal aastal imporditi kõige rohkem kaupu Soomest (15% koguimpordist), Saksamaalt (12%) ja Rootsist (11%). Viimased kaks riiki olid ka need, kust kaupade import kõige enam suurenes. Vähenes sissevedu aga kõige enam Suurbritanniast, Lätist ja Leedust. Impordi struktuuris olid 2014. aastal eesotsas elektriseadmed (19% koguimpordist), mineraalsed tooted (13%), põllumajandussaadused ja toidukaubad (11%). Import vähenes enam transpordivahendite, mehhaaniliste masinate ning põllumajandussaaduste ja toidukaupade osas. Enam suurenes elektriseadmete ja mineraalsete toodete import. Kaupade väliskaubavahetuses (nii impordis kui ekspordis) moodustavad ühe veerandi tooraine ja kapitalikaubad, teise veerandi valmistooted ja ülejäänud poole pooltooted.

Väliskaubavahetuse bilanss oli mõõdukas (tavapärasel) puudujäägis 1,6 mld eurot, mis on 126 mln eurot enam kui 2013. aastal (puudujääk ekspordi suhtes 13%, eelmisel aastal 12%). Riigiti oli suurim ülejääk kaubavahetuses Rootsi (+698 mln eurot) ja Norraga ning suurim puudujääk kaubavahetuses Saksamaaga (−994 mln eurot) ja Poolaga. EL liikmesriikidega oli kaubavahetus arvestatavas defitsiidis, mis 2014. aastal ulatus 2,7 mld euroni (suurem kui kogu puudujääk). Kaubagrupi oli suurim positiivne saldo puidu ja puidutoodete osas (+712 mln eurot) ja suurim puudujääk transpordivahendite osas (−531 mln eurot). Suur oli puudujääk ka keemiatööstuse tooraine ja toodete osas (−505 mln eurot) ning kaubavahetuses mineraalsete toodetega (−430 mln eurot).

Tarbijahinnad langesid aastavõrdluses 0,1% (2013. a tõusid 2,8%), seejuures I kvartalis tõusid hinnad 0,6%, II kvartalis jäid samaks (0,0%), III kvartalis langesid 0,6% ja IV kvartalis langesid 0,5%. Tarbijahinnaindeksi langus miinuspoolele on Eestis väga erakordne ja seda on juhtunud viimase 15 aasta jooksul varem vaid ühel korral – 2009. aastal. Ka siis oli põhjused riigivälised (ülemaailmne pangandus- ja krediidikriis, nüüd naftahinna langus ja Ukraina-Vene konflikt). Suuremateks THI mõjutajateks 2014. aastal olid kodusesse jõudnud elektri 6,2% ja mootorkütuse 3,8% odavnemine ning alkohoolsete jookide ja tubaka 4,1% kallinemine. Tarbijahindade kasvu peatumisel oli positiivne mõju reaalsalga kasvule ja eratarbimise arengule.

Ehitusturg iseloomustas 2014. aastal ebapiisav nõudlus ja sellest tulenevalt terav konkurents ettevõtete vahel. Taoline turuseisund on olnud iseloomulik kogu kriisijärgsele perioodile, kuid varasematel aastatel (2011–2013) ehitusmahud siiski mõõdukalt kasvasid, mida aga 2014. a ei toimunud. Eesti ehitusettevõtted ehitasid kodu- ja välismaal kokku 2,1 mld euro eest, mis on 3% vähem kui 2013. aastal (koduturul oli langus 2%). Välisurul tehtud ehitustööde osatähtsus oli 8%. Hooneid ehitati 1,3 mld euro eest ja rajatise 0,8 mld euro eest, kusjuures hoonete ehitamine kasvas 3%, aga rajatiste ehitamine vähenes kümnendiku võrra (suuresti EL struktuurifondide rahade vähenemise tõttu). Positiivse momendina saab märkida, et kolmandat aastat järjest kasvas uute eluruumide arv – 2014. aastal lubati kasutusse 2756 uut eluruumi, mis on 677 võrra rohkem kui eelmisel aastal. IV kvartalis pöördus ehitusturg kasvule, mis lubab 2015. aastal oodata turu mõõdukat elavnemist (EKI prognoos 2,2 mld eurot, võrdluseks olgu märgitud, et rekordiline ehitustööde maht oli 2007. aastal, mil see moodustas 2,6 mld eurot).

Laenukur. Eesti ettevõtete ja majapidamiste rahastamisolukord püsis suhteliselt hea. Seda toetasid hea ligipääs pangalaenudele ja baasintressimäärade madal tase. Ettevõtete vajadus laenude järele võrreldes eelmise aastaga vähesel määral suurenes, seda osaliselt kasumlikkuse vähenemise ja mõnedel tegevusaladel ka investeerimisvajaduse kasvu tõttu. Kasvas majapidamiste säästmisvõime. Majapidamiste hoiused kasvasid 2014. aastal üle 8% ja olid aasta lõpus 5,9 mld eurot. Majapidamiste laenuaktiivsus samuti mõõdukalt tõusis, seda eriti eluasemelaenude osas. Majapidamiste laenuportfell kasvas aasta lõpuks 7,1 mld euroni ja koondlaenuportfell 15,0 mld euroni.

Äriettevõtete tegevuse koondtulemused 2014. aastal olid valdavalt rahuldavad ning mitmete näitajate osas paremad kui eelmisel aastal. Ettevõtted müüsid kaupu ja teenuseid 50,3 mld euro eest ehk sama palju kui aasta varem. Ettevõtlussektori kogukasum oli 3,3 mld eurot, mis on 3% enam kui 2013. aastal. Ettevõtete kulud tervikuna jäid eelmise aasta tasemele, kuigi tööjõukulud kasvasid 8%. Samas hõivatute arv kasvas 3% ning töötasu inimese kohta 5%. Ettevõtlussektori tööviljakus puhta lisandväärtuse alusel oli 22,3 tuhat eurot hõivatu kohta, mis on 4% suurem kui aasta varem. Ettevõtete investeeringud moodustasid 2,4 mln eurot ehk ligi 10% vähem kui 2013. aastal.

Tööstustoodang (mahuindeks) kasvas 1,7%, jaemüük (mahuindeks) kasvas 6,6%, ehitustööde maht püsihinnas vähenes 3% (seejuures Eestis 2%).

Lisame ülaltoodule valiku **rahvusvaheliste reitinguagentuuride** hinnanguid, mis iseloomustavad Eesti positsiooni võrreldes teiste riikidega (2015. a detsembri seisuga):

- **Globaalne konkurentsivõime reiting** (World Economic Forum, Geneva)
30. koht 140 riigi võrdluses (september 2015). Reiting iseloomustab riigi võimet tagada jätkusuutlik majanduskasv keskpikal perioodil. Tugineb informatsioonile, mis iseloomustab riigi arengutaset sõltuvalt sellest, kas areng toimub ressursside, tehnoloogia või innovatsiooni baasil. Võrreldes aasta varasemaga on reiting ühe koha võrra langenud.
- **Rahvusvaheline inimarengu indeks** (ÜRO)
30. koht 188 riigi edetabelis (detsember 2015). Indeks arvestab elanike haridustaset, eluiga, majanduse arengutaset jne. Võrreldes eelmise aastaga paranes Eesti koht edetabelis kolme koha võrra.
- **Rahvusvaheline majandusvabaduse indeks** (The Heritage Foundation)
8. koht 178 riigi võrdluses (jaanuar 2015). Hindamise aluseks on kaubanduspoliitika, riiklik sekumine, rahanduspoliitika, musta turu osakaal majanduses jne. Võrreldes möödunud aastaga on Eesti kolm kohta tõusnud.
- **Rahvusvaheline pikaajaliste väliskohustuste täitmise võimet iseloomustav reiting** (Standard & Poor's)
Reitinguagentuur Standard & Poor's (S&P) jättis 2015. a juunis Eesti riigireitingu AA– (väljavaade negatiivne) tasemele. Aluseks on riigis läbiviidud struktuurireformid, otseinvesteeringute maht, fiskaal- ja rahapoliitika.
- **Rahvusvaheline korrupsioonitajumise indeks** (Transparency International)
2015. a 23.–26. koht (koos Tšiili, Prantsusmaa ja Araabia Ühendemiraatidega) 168 riigi edetabelis (detsember 2015). Esikohal olevas riigis on korrupsioon väikseim. Eesti positsioon 2015. a võrreldes 2014. a jäi samaks.
- **Rahvusvaheline infotehnoloogia indeks** (World Economic Forum)
22. koht 143 riigi võrdluses (aprill 2015). Aluseks on IT kasutamine riigi majanduse edendamisel. Võrreldes aasta varasemaga on Eesti ühe koha võrra langenud.
- **Turismi konkurentsivõime indeks** (World Economic Forum)
Eestile kuulub 141 riigi hulgas 38. koht (mai 2015). Langus aastaga 8 kohta. Indeks võtab arvesse riigis valitsevat turvalisust, transpordi- ja IT infrastruktuuri, loodus- ja kultuuriressursse, tervishoiu- ja hügieenitingimusi jne.
- **Doing Business** (World Bank Group)
16. koht 189 riigi arvestuses (juuni 2015). Riigid on reastatud selle järgi, kus on kõige kergem ettevõtlust alustada ning sellega tegeleda.

Sisemajanduse koguprodukt tegevusalade lõikes
(miljonit eurot)

Tegevusala	Jooksevhindades			Aheldatud väärtus (referentsiaasta 2010)		
	2013	2014	Osatähtsus, %	2013	2014	Muutus, %
Põllumajandus, metsa- majandus ja kalapüük	584	599	3,4	501	526	5,1
Mäetööstus	255	262	1,5	176	174	-1,4
Töötlev tööstus	2 605	2 738	15,7	2 404	2 482	3,2
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	657	616	3,5	649	728	12,2
Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	137	138	0,8	137	135	-1,1
Ehitus	1 171	1 136	6,5	945	906	-4,2
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	2 048	2 125	12,2	1 926	2 005	4,1
Veondus ja laondus	1 487	1 518	8,7	1 264	1 269	0,4
Majutus ja toitlustus	293	314	1,8	233	225	-3,7
Info ja side	884	917	5,3	941	977	3,8
Finants- ja kindlustustegevus	597	662	3,8	488	512	4,7
Kennisvaraalane tegevus	1 648	1 752	10,1	1 303	1 273	-2,3
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	842	917	5,3	760	808	6,3
Haldus- ja abitegevused	631	684	3,9	581	614	5,8
Avalik haldus ja riigikaitse, kohustuslik sotsiaalkindlustus	1 111	1 188	6,8	990	1 000	1,1
Haridus	736	794	4,6	663	668	0,8
Tervishoid ja sotsiaal- hoolekanne	571	595	3,4	494	485	-1,8
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	252	267	1,5	227	230	1,3
Muud teenindavad tegevused	167	177	1,0	150	150	0,2
LISANDVÄÄRTUS KOKKU	16 675	17 398	100,0	14 810	15 116	2,1
Neto-tootemaksud	2 340	2 564	...	2 106	2 294	8,9
SKP TURUHINDADES	19 015	19 963	...	16 916	17 408	2,9

2. RIIKIDE RAHVUSVAHELISE KONKURENTSIVÕIME HINDAMISE TULEMUSED

2.1. Riikide üldine paremusjärjestus

IMD World Competitiveness Yearbook 2015 toob tänavu ära 61 riigi konkurentsivõime hindamise tulemused. Hindamisel kasutati valdavalt 2014. a statistilisi andmeid ning 2015. a kevadel nendes riikides läbi viidud ettevõtetejuhtide küsitluse tulemusi. IMD aastaraamatu üldedetabelis on toodud osavõtivate riikide kohad paremusjärjestuses ning iga riigi konkurentsivõime indeks (%), mis on leitud riigi konkurentsivõime näitaja (kogutud punktide) jagamisel esikohal oleva riigi vastava näitajaga. Alljärgnevalt toome ära üldedetabeli, millele on meie poolt lisatud eelmise aasta tulemused.

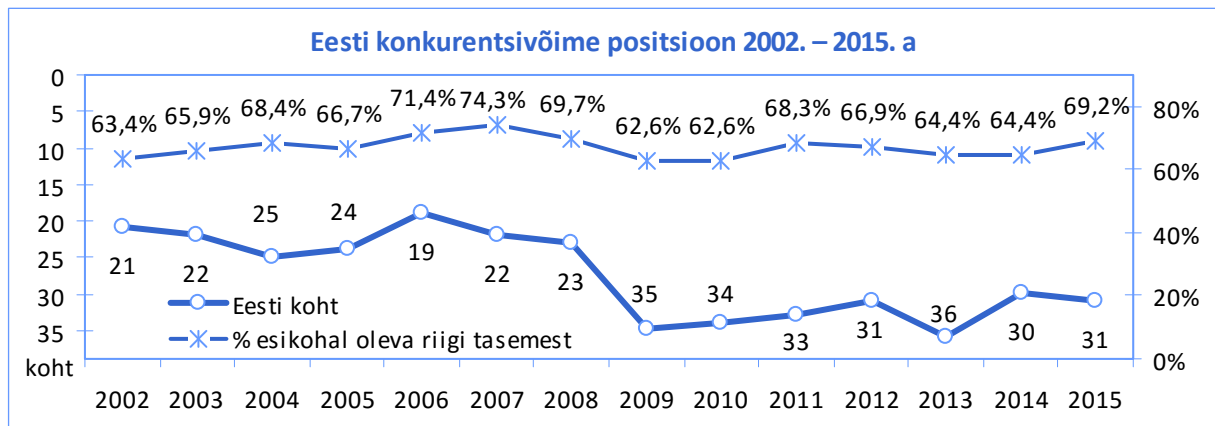
Riikide rahvusvahelise konkurentsivõime – 2015. aasta üldedetabel

Riik	2015		2014	
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes
USA	1	100,0	1	100,0
Hongkong	2	96,0	4	90,3
Singapur	3	95,0	3	91,0
Šveits	4	91,9	2	92,4
Kanada	5	90,4	7	85,4
Luksemburg	6	89,4	11	82,2
Norra	7	87,9	10	83,3
Taani	8	87,1	9	84,0
Rootsi	9	85,9	5	85,8
Saksamaa	10	85,6	6	85,8
Taiwan	11	85,4	13	81,2
AÜE	12	84,8	8	84,9
Katar	13	84,6	19	77,1
Malaisia	14	84,1	12	82,1
Holland	15	83,6	14	81,1
Iirimaa	16	83,0	15	80,4
Uus-Meremaa	17	81,8	20	74,9
Austraalia	18	80,5	17	79,6
Suurbritannia	19	79,9	16	79,8
Soome	20	78,4	18	78,2
Iisrael	21	77,5	24	73,3
Hiina	22	77,0	23	73,3
Belgia	23	75,4	28	66,6
Island	24	74,1	25	69,7
Korea	25	73,9	26	69,6
Austria	26	72,9	22	73,7

Riik	2015		2014	
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes
Jaapan	27	72,8	21	73,8
Leedu	28	71,7	34	62,0
Tšehhi	29	70,8	33	62,2
Tai	30	69,8	29	65,0
Eesti	31	69,2	30	64,4
Prantsusmaa	32	69,0	27	67,9
Poola	33	68,8	36	61,8
Kasahstan	34	68,1	32	62,5
Tšiili	35	64,8	31	62,6
Portugal	36	64,2	43	54,4
Hispaania	37	63,5	39	57,9
Itaalia	38	61,0	46	52,9
Mehhiko	39	60,9	41	57,3
Türgi	40	60,5	40	57,9
Filipiinid	41	60,2	42	55,0
Indoneesia	42	59,9	37	59,5
Läti	43	59,8	35	61,8
India	44	59,5	44	53,9
Venemaa	45	58,5	38	58
Slovakkia	46	57,2	45	53,3
Rumeenia	47	57,1	47	52,8
Ungari	48	57,0	48	52,5
Sloveenia	49	56,8	55	46,2
Kreeka	50	54,2	57	42,2
Kolumbia	51	53,9	51	49,2
Jordaania	52	53,6	53	47,8
LAV	53	52,7	52	48,2
Peruu	54	52,6	50	50,6
Bulgaaria	55	50,3	56	45,8
Brasiilia	56	47,4	54	46,8
Mongoolia	57	47,1		
Horvaatia	58	44,8	59	39,0
Argentiina	59	42,7	58	39,6
Ukraina	60	42,0	49	50,9
Venezuela	61	34,3	60	34,2

Tabelis toodust nähtub, et **Eesti** on IMD 2015. aasta edetabelis 61 riigi võrdluses asetatud 31. kohale, langedes aastaga ühe koha võrra. Eestist möödusid Leedu ja Tšehhi ning meie omakorda möödusime Prantsusmaast. Eesti konkurentsivõimeindeks on 69,2%, mis on ligi 5%-punkti enam kui eelmisel aastal (64,4). Eestiga lähedane konkurentsivõime on Prantsusmaal, Tail, Poolal, Tšehhil ja Leedul (kõigil jääb indeks vahemikku 68,8...71,7).

Eesti konkurentsivõime positsioon ja indeks on läbi aegade liikunud vahemikus vastavalt 19...36 koht ja 74,3...62,6% (vt joonis).

2015. a üldedetabelist saab teha veel järgmised tähelepanekud:

- Maailma kõige konkurentsivõimelisem riik on tänavu taas USA, kes 2013. aastal langes korraks teiseks, aga 2014. aastal oli taas esimene. Analüütikute jaoks pole USA esikoht ootamatuseks, sest USA konkurentsivõime on väga laiapõhjaline ja stabiilne (majanduse seisundist kuni infrastruktuurini).
- Edetabeli TOP 10 on samuti tuttav eelmisest aastast. Uus on vaid Luksemburg, kes tõrjus sealt välja Araabia Ühendemiraadid. TOP 10-sse kuuluvad tänavu: USA, Hongkong, Singapur, Šveits, Kanada, Luksemburg, Norra, Taani, Rootsi ja Saksamaa. Heameel on märkida, et kuus TOP 10 riiki asuvad Euroopas ja neist viis omakorda kuuluvad Euroopa Liitu.
- Käesoleva aasta edetabeli suuremad tõusjad on (võrreldes 2014. aastaga) Itaalia (8 kohta), Portugal ja Kreeka (mõlemad 7 kohta) ning Katar, Leedu ja Sloveenia (kõik 6 kohta). Suuremad langejad on Ukraina (11 kohta), Läti (8 kohta), Venemaa (7 kohta) ja Jaapan (6 kohta). Edetabeli viis viimast riiki (tagantpoolt alates) on Venezuela, Ukraina, Argentiina, Horvaatia ja Mongoolia.
- Euroopa Liiduga peale 2004. aastat liitunud riikidest (13 riiki) on IMD aastaraamatus esindatud 11 riiki. Nende kohad edetabelis on: Leedu (28.), Tšehhi (29.), Eesti (31.), Poola (33.), Läti (43.), Slovakkia (46.), Rumeenia (47.), Ungari (48.), Sloveenia (49.), Bulgaaria (55.) ja Horvaatia (58.).

Lisaks üldedetabelile koostas IMD ka tänavu mitmeid alamedetabeleid: kaks riikide elanike arvu, kaks majandusliku arengutaseme ja kolm territoriaalse tunnuse alusel. Need edetabelid näitavad järgmist:

- Väikeste (alla 20 milj elaniku) riikide grupis (33 riiki) juhivad tänavu (esimesed 6 paremusjärjestuses): Hongkong, Singapur, Šveits, Luksemburg, Norra ja Taani. Eestile kuulub väikeste riikide grupis tänavu 20. koht ning võrreldes eelmise aastaga oleme langenud kahe koha võrra.
- Suurte (üle 20 milj elaniku) riikide grupis (28 riiki) kuuluvad tänavu juhtgruppi: USA, Kanada, Saksamaa, Taiwan, Malaisia ja Austraalia. Napilt jäid ukse taha Suurbritannia ja Hiina.
- Majanduslikult enam arenenud (SKP in kohta üle 20 tuh USD) riikide konkurentsivõime alam-edetabelit juhivad: USA, Hongkong, Singapur, Šveits, Kanada ja Luksemburg. Kõik need riigid kuuluvad ka üldedetabeli esimese 6 riigi hulka. See näitab, et SKP inimese kohta on otseselt seotud konkurentsivõimega.

- Majanduslikult vähem arenenud (SKP in kohta alla 20 tuh USD) riikide 6 konkurentsivõimelisemat on Malaisia, Hiina, Leedu, Tšehhi, Tai ja Eesti. Eelmisel aastal oli Eesti koguni 4. kohal.
- Territoriaalse tunnuse järgi 38-st Euroopa, Lähis-Ida ja Aafrika riigist moodustatud grupis on kuus tugevamat: Šveits, Luksemburg, Norra, Taani, Rootsi ja Saksamaa. Kõik 6 on Euroopa riigid, esimene Lähis-Ida riik (AÜE) on 7. ja esimene Aafrika riik (LAV) on alles 35. kohal. Eestile kuulub selles arvestuses 19. koht. Aasia ja Vaikse ookeani riikide grupi kõige konkurentsivõimelisem riik on Hongkong ning talle järgnevad Singapur ja Taiwan. Ameerika riikide gruppi juhivad USA, Kanada ja Tšiili.

2.2. Riikide paremusjärjestus konkurentsivõime faktorite lõikes

Käesoleval aastal kasutas IMD riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamisel 342 näitajat, milledest 256 kasutati vahetult reitingute arvutamisel ja 86 kriteeriumit tausta informatsioonina. Reitingu arvutamisel kasutatud 256 näitajast 138 olid kvantitatiivsed ja 118 kvalitatiivsed (hinnangulised) näitajad.

Vastavalt IMD poolt välja töötatud metoodikale ühendatakse kogutud informatsioon esimesel etapil 20 alamfaktoriks ja teisel etapil viimased omakorda 4 faktoriks. Nendeks faktoriteks on:

- **Majanduse seisund (84 kriteeriumit)**, mis näitab, kuidas aruandeaastal arenes riigi majandus. Faktor iseloomustab siseriikliku majanduse olukorda, rahvusvahelise kaubavahetuse arengutaset, välismaiste otseinvesteeringute mahtu, tööhõive olukorda riigis ning hindade taset.
- **Valitsuse (töö) tõhusus (71 kriteeriumit)**, mis näitab, mil määral valitsuse tegevus on kooskõlas riigi konkurentsivõime edendamise huvidega. Võetakse arvesse riigieelarve tasakaalustatus, maksude tase, riigi institutsioonide arengutase, äriseadusandlus ja sotsiaalne raamistik.
- **Äritegevuse efektiivsus (71 kriteeriumit)**, mis iseloomustab, kuivõrd innovaatiliselt, kasumlikult ja usaldusväärset ettevõtteid tegutsevad. Arvesse võetakse tootlikkuse tase riigis, finantsuru olukord, juhtimise praktika ja väärtushinnangud.
- **Infrastruktuuri arengutase (116 kriteeriumit)**, mis näitab, mil määral riigi baas-, tehnoloogiline ja teaduslik infrastruktuur ning inimressursid vastavad ärisektori vajadustele. Arvesse võetakse ka tervishoidu ja keskkonda iseloomustavad andmed.

Alljärgnevas tabelis on ära toodud riikide positsioonid (kohad) neljas faktoripõhises edetabelis, kusjuures riigid on reastatud nende koha järgi konkurentsivõime üldedetabelis.

Riikide positsioonid faktoripõhistes konkurentsivõime edetabelites 2015. aastal

Riik	Üldjärjestus		Koht konkurentsivõime faktorite lõikes			
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infrastruktuur
USA	1	100,0	1	23	2	1
Hongkong	2	96,0	9	1	1	15
Singapur	3	95,0	3	2	7	7
Šveits	4	91,9	14	5	6	2
Kanada	5	90,4	10	8	3	6

Riik	Üldjärjestus		Koht konkurentsivõime faktorite lõikes			
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infrastruktuur
Luksemburg	6	89,4	5	12	4	22
Norra	7	87,9	24	7	5	10
Taani	8	87,1	23	10	8	3
Rootsi	9	85,9	20	11	9	4
Saksamaa	10	85,6	8	18	16	9
Taiwan	11	85,4	11	9	14	18
AÜE	12	84,8	7	3	18	38
Katar	13	84,6	2	4	11	47
Malaisia	14	84,1	6	16	10	27
Holland	15	83,6	25	13	12	8
Iirimaa	16	83,0	12	15	13	24
Uus-Meremaa	17	81,8	37	6	15	23
Austraalia	18	80,5	28	14	17	19
Suurbritannia	19	79,9	18	19	20	16
Soome	20	78,4	52	17	19	5
Israael	21	77,5	30	24	21	14
Hiina	22	77,0	4	35	27	25
Belgia	23	75,4	22	33	22	17
Island	24	74,1	44	22	29	11
Korea	25	73,9	15	28	37	21
Austria	26	72,9	21	39	28	20
Jaapan	27	72,8	29	42	25	13
Leedu	28	71,7	35	25	23	30
Tšehhi	29	70,8	26	31	31	28
Tai	30	69,8	13	27	24	46
Eesti	31	69,2	40	20	36	32
Prantsusmaa	32	69,0	27	50	39	12
Poola	33	68,8	33	29	32	34
Kasahstan	34	68,1	31	21	30	41
Tšiili	35	64,8	32	26	35	44
Portugal	36	64,2	45	34	48	26
Hispaania	37	63,5	39	43	46	29
Itaalia	38	61,0	41	53	44	31
Mehhiko	39	60,9	19	41	38	52
Türgi	40	60,5	38	38	40	45
Filipiinid	41	60,2	34	36	26	57
Indoneesia	42	59,9	36	30	34	56
Läti	43	59,8	53	45	42	37
India	44	59,5	16	47	33	58
Venemaa	45	58,5	43	44	54	36

Riik	Üldjärjestus		Koht konkurentsivõime faktorite lõikes			
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infrastruktuur
Slovakkia	46	57,2	54	48	45	40
Rumeenia	47	57,1	47	46	49	42
Ungari	48	57,0	17	54	57	39
Sloveenia	49	56,8	42	52	56	33
Kreeka	50	54,2	58	57	43	35
Kolumbia	51	53,9	46	51	41	54
Jordania	52	53,6	59	32	47	50
LAV	53	52,7	49	40	52	55
Peruu	54	52,6	50	37	50	60
Bulgaaria	55	50,3	48	49	60	49
Brasiilia	56	47,4	51	60	51	53
Mongoolia	57	47,1	55	55	53	59
Horvaatia	58	44,8	57	56	61	43
Argentiina	59	42,7	56	61	58	51
Ukraina	60	42,0	60	59	55	48
Venezuela	61	34,3	61	58	59	61

Tabelis toodud andmetest saab teha mitmeid olulisi järeldusi IMD projektis osalevate riikide konkurentsivõime komponentide (faktorite) kohta:

- Majanduse seisundi** poolest (lähtudes IMD poolt valitud kriteeriumidest) on kuus edukamat riiki (2014. a statistilistel andmetel) USA, Katar, Singapur, Hiina, Luksemburg ja Malaisia. Kõik need riigid, välja arvatud Malaisia, olid TOP 6 hulgas ka eelmisel aastal (Malaisia tõrjus sealt välja Araabia Ühendemiraadid). USA on tunnistanud IMD projektis osalevate riikide hulgas majanduse seisundi poolest kõige edukamaks riigiks juba palju aastaid ja seda tänu laiapõhjalisolele ning mitmekülgsele arengule. USA tugevuseks on arenenud siseriiklik majandus ja suured välisinvesteeringud (nii sissevool kui ka väljavool). Mõlemal alal kuulub USA-le esikoht. Naftariik Katari majanduse tugevaks küljeks, lisaks arenenud sisemajandusele, on kõrge tööhõive ja hindade madal tase. Singapuril on arenenud väliskaubandus ja suured rahvusvahelised investeeringud. Nõrgimad kuus majandust on tänavu (tagantpoolt alates) Venezuela, Ukraina, Jordania, Kreeka, Horvaatia ja Argentiina.
- Valitsuse töö** on tõhusamaks hinnatud (TOP 6) Hongkongis, Singapuris, Araabia ÜE, Kataris, Šveitsis ja Uus-Meremaal. Kõik peale Uus-Meremaa olid eesotsas ka eelmisel aastal (tõrjus välja TOP 6-st Norra). Neli kõige tõhusama valitsusega riiki kuuluvad kümne edukama riigi hulka ka majanduse seisundi poolest. Nähtavasti kaasneb valitsuse tõhusa tööga ka riigi majanduslik edu (kuigi võimalik on ka vastupidine seos). Teiseks TOP 6 ühisjooneks on nende riikide suhteliselt väike elanike arv (kõigil alla 20 milj elaniku). Valitsuse töö on kõige nõrgemaks hinnatud (viimastest alates) Argentiinas, Brasiilias, Ukrainas, Venezuelas, Kreekas ja Horvaatias.
- Äritegevuse efektiivsus** on teistest kõrgem Hongkongis, USA-s, Kanadas, Luksemburgis, Norras ja Šveitsis. Kõik need riigid kuuluvad üldedetabeli seitsme kõige konkurentsivõimelisema riigi hulka. Samuti olid nendest neli (Hongkong, USA, Norra ja Šveits) ka eelmisel aastal kuue efek-

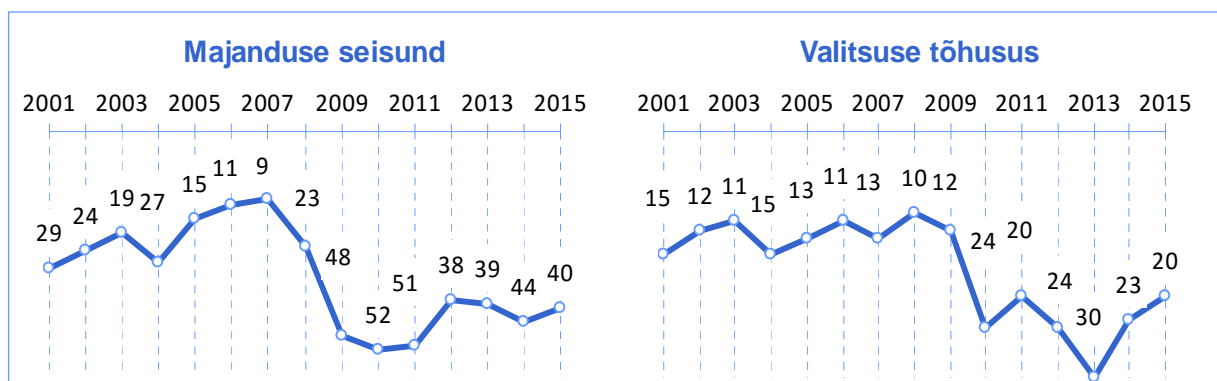
tiivsema äritegevusega riigi hulgas. Esikohale tõusnud Hongkongi (eelmisel aastal 3.) tugevad küljed on juhtimise praktika, finantsid ja väärtushinnangud. Edetabeli autsaiderid on Horvaatia, Bulgaaria, Venezuela, Argentiina, Ungari ja Sloveenia.

- **Infrastruktuuri** arengutasemelt on IMD alamedetabeli tipus tänavu USA, Šveits, Taani, Rootsi, Soome ja Kanada, kes kuulusid tippu ka eelmisel aastal. Kõik need riigid pööravad suurt tähelepanu infrastruktuuri arendamise erinevatele komponentidele. USA-s on väga tugevalt arendatud tehnoloogilist ja teaduslikku infrastruktuuri, Šveits on parim tervishoiu ja keskkonna vallas, Soome püsib esikohal hariduse alal jne. Infrastruktuuri arendamisel on teistest kõige rohkem maha jäänud (6 viimast) Venezuela, Peru, Mongoolia, India, Filipiinid ja Indoneesia.

Eesti kohta näitavad alamedetabelid, et meie suhteliseks tugevuseks on valitsuse tõhusus – 20. koht. Järgnevad infrastruktuur – 32. koht, äritegevuse efektiivsus – 36. koht ja majanduse seisund – 40. koht. Eesti on aastaga parandanud oma positsiooni kahes valdkonnas ja kaotanud samuti kahes valdkonnas.

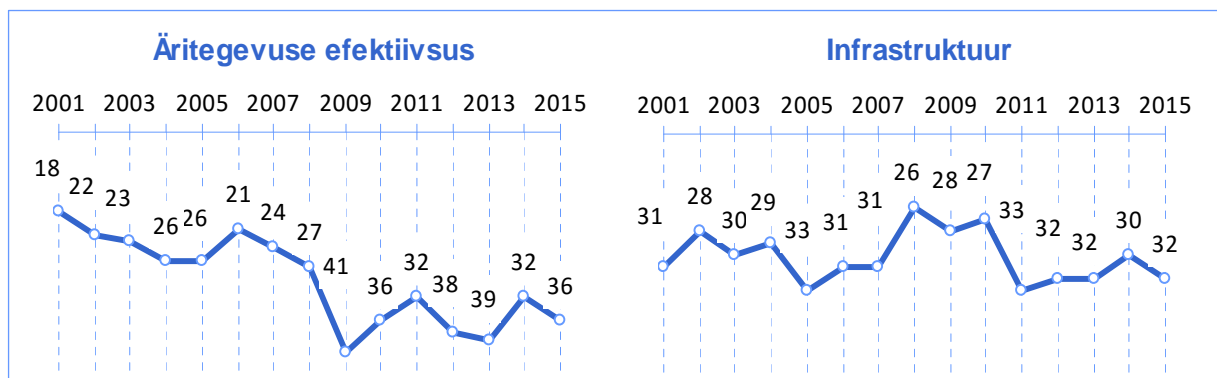
Majanduse seisundi poolest paranes Eesti koht nelja võrra ja seda tagas eelkõige edasimineku väliskaubanduses.

Valitsuse tõhususe arvestuses paranes Eesti positsioon kolm kohta ja me asume nüüd 61 riigi võrdluses kõrgel 20. kohal (parim tulemus oli 2007. aastal – 10. koht). Edu on toonud eelkõige riigi tugev finantsseisund ja ettevõttesõbralik äriseadustik.

Äritegevuse efektiivsuse võrdluses langes Eesti 32. kohalt 36. kohale ning reitingut kisub alla endiselt tööturg (oskustööjõu puudus).

Infrastruktuuri arvestuses langesime kaks kohta ja asume nüüd taas 32. kohal. Eesti peamiseks nõrkuseks on teadusliku infrastruktuuri mahajäämus.

2.3. Euroopa Liidu liikmesriikide konkurentsivõime

IMD rahvusvahelise konkurentsivõime hindamisest osa võtnud 61 riigi hulgas oli tänavu 26 Euroopa Liidu liikmesriiki. Kuna valdav osa (70%) Eesti väliskaubandusest (samuti tööjõu ja kapitali liikumisest) toimub EL liikmesriikidega, siis on Eestile eriti oluline olla hästi informeeritud nende riikide (ühisturu) konkurentsivõimest. IMD 2015. aasta projektis ei osalenud EL-28 liikmesriikidest Küpros ja Malta. Alljärgnevalt toome ära EL liikmesriikide kohad ja konkurentsivõime indeksid IMD 2015. a edetabelis (võrdluseks on toodud 2014. tulemused).

EL liikmesriikide kohad ja konkurentsivõime indeksid IMD edetabelis

Riik	Koht EL arvestuses		IMD edetabelis 2015. a		IMD edetabelis 2014. a	
	2015	2014	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes
Luksemburg	1	4	6	89,4	11	82,2
Taani	2	3	8	87,1	9	84,0
Rootsi	3	1	9	85,9	5	85,8
Saksamaa	4	2	10	85,6	6	85,8
Holland	5	5	15	83,6	14	81,1
Iirimaa	6	6	16	83,0	15	80,4
Suurbritannia	7	7	19	79,9	16	79,8
Soome	8	8	20	78,4	18	78,2
Belgia	9	11	23	75,4	28	66,6
Austria	10	9	26	72,9	22	73,7
Leedu	11	14	28	71,7	34	62,0
Tšehhi	12	13	29	70,8	33	62,2
Eesti	13	12	31	69,2	30	64,4
Prantsusmaa	14	10	32	69,0	27	67,9
Poola	15	16	33	68,8	36	61,8
Portugal	16	18	36	64,2	43	54,4
Hispaania	17	17	37	63,5	39	57,9
Itaalia	18	20	38	61,0	46	52,9
Läti	19	15	43	59,8	35	61,8
Slovakkia	20	19	46	57,2	45	53,3
Rumeenia	21	21	47	57,1	47	52,8
Ungari	22	22	48	57,0	48	52,5
Sloveenia	23	23	49	56,8	55	46,2
Kreeka	24	25	50	54,2	57	42,2
Bulgaaria	25	24	55	50,3	56	45,8
Horvaatia	26	26	58	44,8	59	39,0
EL liikmesriikide keskmine			31,2	69,1	32,1	64,4

Tabelis toodust saab teha mitmeid olulisi järeldusi:

- Euroopa Liidu liikmesriikide konkurentsivõime (majanduslik arengutase) on väga erinev: EL-ile kuuluvad IMD 2015. a edetabelis kohad 6.-st kuni 58.-ni, indeksina väljendatuna 89,4-st 44,8-ni. EL liikmesriikide keskmine koht edetabelis on tänavu 31,2, mis on 0,9 koha võrra parem kui eelmisel aastal. Samuti on mõnevõrra paranenud keskmine konkurentsivõime indeks, eelmisel aastal oli see 64,4%, tänavu 69,1%.
- EL konkurentsivõimelisem riik 2015. aastal on Luksemburg, kellele järgnevad (TOP 6) Taani, Rootsi, Saksamaa, Holland ja Iirimaa. Samad riigid olid TOP 6-s ka eelmisel aastal, kuid järjekord on küllaltki muutunud. Näiteks Luksemburg tõusis edetabeli juhiks 4. kohalt. Kogu edetabeli suuremad **tõusjad** on: Luksemburg – 3 kohta, Leedu – 3 kohta, Belgia – 2 kohta, Portugal – 2 kohta. Edetabelis **langesid** kõige enam: Läti – 4 kohta, Prantsusmaa – 4 kohta, Rootsi – 2 kohta ja Saksamaa – 2 kohta.
- **Eestile** kuulub EL arvestuses tänavu 13. koht, mis on ühe koha võrra madalam kui eelmisel aastal. Eestist möödusid Leedu ja Tšehhi ning meie omakorda möödusime Prantsusmaast. Samas on natuke vähenenud mahajäämus konkurentsivõime indeksi osas. Sel aastal on vahe esikohal oleva Luksemburgiga 20,2%-punkti, eelmisel aastal jäime maha esikohal olevast Rootsist 21,4%-punkti.

Täpsem analüüs EL liikmesriikide ja seejuures eraldi Eesti konkurentsivõimest on toodud järgmises peatükis.

3. EESTI MAJANDUSE KONKURENTSIVÕIME EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDE VÕRDLUSES

Käesolevas peatükis iseloomustame EL liikmesriikide, sealhulgas Eesti konkurentsivõimet komponentide (20) lõikes. Teeme seda faktorite viisi: majanduse seisund, valitsuse tõhusus, äritegevuse efektiivsus ning infrastruktuur.

3.1. Majanduse seisund

Majanduse seisundit iseloomustavad näitajad (84) on IMD meetodika kohaselt koondatud järgmistesse komponentidesse: siseriiklik majandus, rahvusvaheline kaubandus, välisinvesteeringud, tööhõive ja hinnad. Alljärgnevalt toome ära EL liikmesriikide positsioonid komponendipõhistes edetabelites.

EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelites majanduse seisundi komponentide lõikes 2015. aastal

Koht EL arvestuses	Riik	Siseriiklik majandus	Rahvusvaheline kaubandus	Välisinvesteeringud	Tööhõive	Hinnad	Kokku majanduse seisund
1	Luksemburg	18	1	3	25	39	5
2	Saksamaa	3	5	26	11	20	8
3	Iirimaa	14	10	4	51	22	12
4	Ungari	40	6	20	39	16	17
5	Suurbritannia	4	38	33	28	40	18
6	Rootsi	19	24	13	38	46	20
7	Austria	29	16	30	32	28	21
8	Belgia	28	7	10	47	29	22
9	Taani	24	17	25	34	47	23
10	Holland	20	4	61	37	24	25
11	Tšehhi	42	13	35	36	18	26
12	Prantsusmaa	22	30	18	43	30	27
13	Poola	21	15	50	42	32	33
14	Leedu	37	28	41	45	12	35
15	Hispaania	27	20	12	59	17	39
16	Eesti	53	26	48	41	10	40
17	Itaalia	31	25	17	55	42	41
18	Sloveenia	49	18	59	48	7	42
19	Portugal	44	36	22	54	21	45
20	Rumeenia	41	32	52	46	26	47
21	Bulgaaria	58	21	44	50	13	48
22	Soome	45	40	51	44	41	52
23	Läti	55	41	58	52	11	53

Koht EL arvestuses	Riik	Siseriiklik majandus	Rahvusvaheline kaubandus	Välisinvesteeringud	Tööhõive	Hinnad	Kokku majanduse seisund
24	Slovakkia	47	31	55	56	25	54
25	Horvaatia	59	27	47	58	48	57
26	Kreeka	52	35	57	61	38	58
EL liikmesriikide keskmine koht		33,9	21,8	34,3	43,5	27,0	33,4

Tabelis toodust nähtub järgmist:

- EL liikmesriikide suhteliseks tugevuseks majanduse seisundi komponentide võrdluses (IMD 61 riigi võrdluses) on rahvusvaheline kaubandus ja hinnad (keskmised kohad vastavalt 21,8 ja 27,0) ning kõige nõrgem komponent on tööhõive (43,5). Võrdluses eelmise aastaga on EL parandanud oma keskmist positsiooni eelkõige siseriikliku majanduse osas (oli 38,3 koht, tänava 33,9 koht). Samavõrra on langenud positsioon aga hindade komponendi osas. Majanduse seisundi positsioon tervikuna on EL riikidel aastaga paranenud 1,2 koha võrra (oli 34,6).
- Komponentide lõikes näeb EL liikmesriikide edetabel välja järgmine: siseriiklik majandus on kõige konkurentsivõimelisem (TOP 3) Saksamaal, Suurbritannias ja Luksemburgis. Rahvusvaheline kaubandus on teistest enam arenenud Luksemburgis, Hollandis ja Saksamaal. Välisinvesteeringute poolest on kõige konkurentsivõimelisemad Luksemburg, Iirimaa ja Belgia. Tööhõive on teistest paremini lahendatud Saksamaal, Luksemburgis ja Suurbritannias. Hinnad on kõige konkurentsivõimelisemad Sloveenias, Eestis ja Lätis.
- **Eesti** positsioon EL-26 arvestuses majanduse seisundi komponentide lõikes on järgmine: siseriiklik majandus – 23. koht, rahvusvaheline kaubandus – 16. koht, välisinvesteeringud – 22. koht, tööhõive – 10. koht ja hinnad – 2. koht. Eelmise aastaga võrreldes on Eesti konkurentsivõime paranenud hindade osas seitse kohta ja rahvusvahelise kaubanduse osas neli kohta, halvenenud on aga välisinvesteeringute osas kaheksa kohta ja siseriikliku majanduse osas ühe koha võrra. Samaks on jäänud positsioon tööhõive osas.

3.2. Valitsuse töö tõhusus

IMD käsitleb valitsuse tööd konkurentsivõime faktorina, kuna lähtub sellest, et ettevõtluskeskkond riigis sõltub suuresti riigiparaadi tegevusest. Positiivselt hinnatakse valitsuse sellist majanduspoliitikat, mis on paindlik ja võtab arvesse rahvusvahelises majanduskeskkonnas toimuvaid muutusi. Valitsus ei pea otseselt sekkuma ettevõtete tegevusse, kuid peab hea seisma konkurentsitingimuste edendamise eest vastavate riiklike programmide ja seadusloome kaudu. IMD hindab valitsuse töö tõhusust järgmistes valdkondades: riigieelarve, maksupoliitika, institutsionaalne raamistik, äriseadusandlus ja sotsiaalne raamistik.

**EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelis valitsuse töö tõhususe
komponentide lõikes 2015. aastal**

Koht EL arvestuses	Riik	Eelarve- poliitika	Maksu- poliitika	Institutsio- naalne raamistik	Äri- seadustik	Sotsiaalne raamistik	Kokku valitsuse töö tõhusus
1	Taani	12	42	6	5	4	10
2	Rootsi	20	50	9	10	2	11
3	Luksemburg	10	39	13	15	9	12
4	Holland	18	49	11	6	5	13
5	Iirimaa	39	12	24	4	16	15
6	Soome	35	51	16	16	3	17
7	Saksamaa	17	55	7	21	11	18
8	Suurbritannia	42	27	12	11	20	19
9	Eesti	9	34	30	17	32	20
10	Leedu	23	25	31	22	28	25
11	Poola	29	44	29	20	27	29
12	Tšehhi	32	38	32	34	21	31
13	Belgia	46	60	20	19	14	33
14	Portugal	52	41	33	14	31	34
15	Austria	44	59	26	36	13	39
16	Hispaania	50	45	37	40	23	43
17	Läti	47	31	53	35	37	45
18	Rumeenia	30	43	47	33	48	46
19	Slovakkia	37	48	45	49	34	48
20	Bulgaaria	54	16	54	46	46	49
21	Prantsusmaa	51	61	23	32	15	50
22	Sloveenia	56	52	49	43	25	52
23	Itaalia	57	57	40	41	33	53
24	Ungari	49	56	43	37	53	54
25	Horvaatia	55	47	57	52	39	56
26	Kreeka	59	53	55	42	41	57
EL liikmesriikide keskmine koht		37,4	43,7	30,8	26,9	24,2	33,8

Toodust saab teha järgmised järeldused:

- EL liikmesriikide valitsuste töö suhteliseks tugevuseks (IMD 61 riigi võrdluses) on sotsiaalne raamistik ja äriseadustik, keskmised kohad vastavalt 24,2 ja 26,9. Kõige nõrgemaks lüliks on maksupoliitika (43,7 koht). Nii on see olnud ka mitmel varasemal aastal.

- Võrreldes eelmise aastaga on EL-is valitsuste töö muutunud natuke konkurentsivõimelisemaks (keskmine koht on paranenud 1,1 koha võrra) ja see on saavutatud kõige suuremal määral institutsionaalse raamistiku (1,7 kohta) arvel.
- Valitsuse töö üksikute komponentide ja riikide lõikes on hinnatud järgmiselt. Eelarvepoliitika on kõige konkurentsivõimelisem (TOP 3) Eestis, Luksemburgis ja Taanis. Maksupoliitika on kõige ettevõttesõbralikum Iirimaa, Bulgaarias ja Leedus. Institutsionaalne raamistik on konkurentsivõimet kõige enam soosiv Taanis, Saksamaal ja Rootsis. Äriseadustik on hinnatud teistest paremaks Iirimaa, Taanis ja Hollandis. Sotsiaalne raamistik toetab konkurentsivõimet kõige enam Rootsis, Soomes ja Taanis.
- **Eesti** on valitsuse töö tõhususe poolest EL-26 arvestuses 9. kohal (sama koht oli ka eelmisel aastal). Üksikutest komponentidest on Eesti tugevusteks eelkõige eelarvepoliitika (1. koht), maksupoliitika (6. koht) ning äriseadustik (8. koht). Kasvuruumi on Eestil kõige enam sotsiaalse raamistiku arendamisel (18. koht).

3.3. Äritegevuse efektiivsus

Majanduslikult edukad riigid peavad väga oluliseks, et nende territooriumil asuvad äriettevõtted saaksid efektiivselt tegutseda. Riikidel on selleks ka mitmeid võimalusi, iseasi kuivõrd valitsused oskavad ja soovivad neid rakendada. Üheks tähtsamaks peetakse panganduse edendamist, kuna see loob eeldused finantsturgude arenguks. Oluliseks komponendiks on samuti äriseadustik, mis sõltuvalt oma sisust võib kaasa aidata või pidurdada ettevõtete arengut. Ettevõtete konkurentsivõimet ei saa lahus vaadata tööjõu kvalifikatsioonist riigis, spetsialistide saadavusest tööturul. Kuidas IMD on hinnanud äritegevuse efektiivsust EL liikmesriikides, see nähtub alljärgnevast tabelist, kus on ära toodud nende riikide kohad IMD 61 riigi edetabelis 2015. aastal komponentide lõikes.

EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelites äritegevuse efektiivsuse komponentide lõikes 2015. aastal

Koht EL arvestuses	Riik	Tootlikkus	Tööturg	Finants-turud	Juhtimise praktika	Väärtus-hinnangud	Kokku äritegevuse efektiivsus
1	Luksemburg	5	14	10	3	13	4
2	Taani	13	30	9	2	9	8
3	Rootsi	11	23	8	13	12	9
4	Holland	10	9	18	22	7	12
5	Iirimaa	1	33	30	16	2	13
6	Saksamaa	8	17	16	19	27	16
7	Soome	17	36	13	9	26	19
8	Suurbritannia	21	28	11	28	22	20
9	Belgia	9	42	23	24	33	22
10	Leedu	27	16	41	11	25	23
11	Austria	14	40	42	12	46	28
12	Tšehhi	26	34	39	27	32	31
13	Poola	23	39	32	31	45	32
14	Eesti	40	45	43	30	28	36

Koht EL arvestuses	Riik	Tootlikkus	Tööturg	Finants-turud	Juhtimise praktika	Väärtus-hinnangud	Kokku äritegevuse efektiivsus
15	Prantsusmaa	18	54	19	35	58	39
16	Läti	35	38	51	37	35	42
17	Kreeka	28	46	50	32	48	43
18	Itaalia	29	55	38	48	42	44
19	Slovakkia	20	48	49	38	51	45
20	Hispaania	22	56	29	54	52	46
21	Portugal	42	47	47	52	38	48
22	Rumeenia	30	41	53	46	50	49
23	Sloveenia	44	53	56	58	59	56
24	Ungari	48	52	57	59	60	57
25	Bulgaaria	58	60	58	60	56	60
26	Horvaatia	55	61	52	61	61	61
EL liikmesriikide keskmine koht		25,2	39,1	34,4	31,8	36,0	33,2

Tabeli kokkuvõttereal toodud andmetest nähtub, et EL liikmesriikide suhteliseks tugevuseks (IMD 61 riigi arvestuses) äritegevuse efektiivsuse komponentide hulgas on tootlikkus (25,2 koht) ja juhtimise praktika (31,8 koht) ning probleemiks on tööturg (39,1 koht). Positiivse poole pealt tuleb veel märkida, et mitmed EL riigid (Luksemburg, Taani ja Rootsi) kuuluvad IMD edetabelis äritegevuse efektiivsuse poolest esimese 10 riigi hulka maailmas. Tabelis toodust võib teha veel järgmised järeldused:

- EL liikmesriigiti erineb äritegevuse efektiivsus väga suurel määral: edukaim riik Luksemburg on IMD edetabelis neljas, nõrgim riik Horvaatia viimasel, 61. kohal.
- Äritegevuse efektiivsuse komponentide lõikes on tootlikkuse poolest kolm edukamat riiki Iirimaa, Luksemburg ja Saksamaa. Tööturg on kõige efektiivsem Hollandis, Luksemburgis ja Leedus. Finantsteenused on parimal tasemel ja kättesaadavamad Rootsis, Taanis ja Luksemburgis. Parima juhtimispraktikaga tõusevad esile Taani, Luksemburg ja Soome ning väärtushinnangud on paremini paigas Iirimaa, Hollandis ja Taanis.
- **Eesti** on äritegevuse efektiivsuse järgi EL liikmesriikide hulgas 14. kohal, Poola järel ja Prantsusmaa ees. Eelmise aastaga võrreldes on Eesti langenud kolme koha võrra. Komponentide lõikes on Eesti tugevuseks väärtushinnangud ja juhtimise praktika. Kõige enam tuleb Eestil keskenduda tootlikkuse tõstmisele ja tööturu arendamisele, mis eeldab oskustööjõu laiemat koolitamist ja suurema lisandväärtusega toodete osakaalu tõstmist kogutoodangus.

3.4. Infrastruktuur

Infrastruktuur on konkurentsivõime oluline, aga ka kulukas komponent. Arenenud infrastruktuur kiirendab majanduse arengut, mistõttu rikkad riigid pööravad suurt tähelepanu infrastruktuuri arendamisele. Riikides, kus baasinfrastruktuur (teedevõrk, raudteed, sadamad, lennuväljad) on suures osas juba välja arendatud, jääb rohkem vahendeid teadusliku ja tehnoloogilise infrastruktuuri edendamisele. Ilma viimasteta pole teadusepõhise riigi rajamine aga võimalik.

EL liikmesriikide infrastruktuuri positsioonid komponentide lõikes 2015. aastal

Koht EL arvestuses	Riik	Baasinfrastruktuur	Tehnoloogiline infrastruktuur	Teaduslik infrastruktuur	Tervishoid, keskkond	Haridus	Kokku infrastruktuur
1	Taani	7	12	11	2	4	3
2	Rootsi	10	7	8	4	10	4
3	Soome	14	10	12	5	1	5
4	Holland	2	6	15	12	14	8
5	Saksamaa	22	15	4	8	22	9
6	Prantsusmaa	9	17	13	14	29	12
7	Suurbritannia	20	19	10	19	20	16
8	Belgia	15	32	18	20	2	17
9	Austria	21	28	17	10	26	20
10	Luksemburg	26	20	23	6	11	22
11	Iirimaa	41	21	22	16	19	24
12	Portugal	36	30	32	23	15	26
13	Tšehhi	19	27	28	28	28	28
14	Hispaania	27	37	26	24	37	29
15	Leedu	28	22	41	27	17	30
16	Itaalia	55	34	21	25	34	31
17	Eesti	37	29	38	37	13	32
18	Sloveenia	40	43	31	31	25	33
19	Poola	24	35	34	41	16	34
20	Kreeka	33	45	36	26	30	35
21	Läti	35	24	52	35	23	37
22	Ungari	39	46	35	42	36	39
23	Slovakkia	38	47	50	32	40	40
24	Rumeenia	44	40	42	46	47	42
25	Horvaatia	51	48	54	34	42	43
26	Bulgaaria	49	42	53	50	49	49
EL liikmesriikide keskmine koht		28,5	28,3	27,9	23,7	23,5	25,7

Tabelis toodust saab teha mitmeid olulisi järeldusi:

- Infrastruktuur on EL liikmesriikide konkurentsifaktorite hulgas kõige tugevam külge, keskmine koht IMD edetabelis 25,7. Seejuures on kõik infrastruktuuri komponendid üsna ühtlaselt arenenud (keskmised kohad 23,5 kuni 28,5). IMD infrastruktuuri alamedetabelis kuulub EL liikmesriikidele esimesest 30 kohast 15 (ehk pooled).
- EL-26 arvestuses kuulub infrastruktuuri arengutasemelt esikoht tänavu taas Taanile, kellele järgnevad Rootsi, Soome, Holland, Saksamaa ja Prantsusmaa. Infrastruktuuri komponentide lõikes on kolm edukamat riiki järgmised:

Baasinfrastruktuur	Holland, Taani, Prantsusmaa
Tehnoloogiline infrastruktuur	Holland, Rootsi, Taani
Teaduslik infrastruktuur	Saksamaa, Rootsi, Suurbritannia
Tervishoid, keskkond	Taani, Rootsi, Soome
Haridus	Soome, Belgia, Taani
- **Eesti** on infrastruktuuri arengutasemelt IMD 61 riigi arvestuses 32. kohal ja EL-26 arvestuses 17. kohal (2 kohta madalamal kui eelmisel aastal). Eesti tugevaks küljeks on haridus, milles kuulub meile 6. koht ja nõrgimaks komponendiks tervishoid ja keskkond (22. koht).

4. EESTI ETTEVÕTLUSKESKKOND EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDE VÕRDLUSES

Riigi konkurentsivõime mitmed aspektid ei ole statistiliselt mõõdetavad (või puudub nende kohta statistika), kuid samas on nad olulised iseloomustamiseks ettevõtluskeskkonda riigis. Nagu eespool märgitud, näeb IMD meetodika selleks puhuks ette hinnangulise informatsiooni kogumist ettevõtetejuhtidelt. Vastavad küsitlused IMD harmoniseeritud küsitluslehe alusel viidi läbi kõigis 61-s projektis osalenud riigis 2015. a kevadel. Eestis viis küsitluse läbi Eesti Konjunktuuriinstituut. Hinnanguid koguti oma riigi ettevõtluskeskkonna kohta 17 valdkonnas ja ärijuhtidele esitati kokku 118 küsimust. Ettevõtetejuhid hindasid probleeme ja olukordi oma riigis 6-palli süsteemis, arvestusega, et kuus punkti on kõrgeim ja üks punkt madalaim hinne. Hilisema töötamise käigus viidi küsitlustulemused IMD poolt üle 10-palli süsteemi (max = 10), mis on aluseks ka alljärgnevale analüüsile. Tabelis on ära toodud keskmised hinded kokku ja eraldi konkurentsifaktorite lõikes.

EL-26 liikmesriikide ettevõtetejuhtide küsitluse koondtulemused faktorite lõikes

Koht	Riik	Keskmine hinne (max=10)					Koht IMD üldede- tabelis EL arvestuses
		Majanduse seisund (6 k)	Valitsuse tõhusus (34 k)	Äritegevuse efektiivsus (40 k)	Infra- struktuur (38 k)	Kokku (118 küsi- must)	
1	Luksemburg	5,18	6,97	7,53	7,51	7,39	1
2	Taani	5,51	6,81	7,32	8,02	7,36	2
3	Rootsi	5,14	6,55	7,58	7,47	7,33	3
4	Holland	5,10	6,50	7,32	7,85	7,29	5
5	Soome	4,49	6,24	6,93	7,89	6,98	8
6	Saksamaa	5,78	6,20	7,07	7,33	6,92	4
7	Suurbritannia	4,94	6,22	7,04	6,89	6,87	7
8	Iirimaa	5,40	6,66	7,00	6,77	6,85	6
9	Leedu	6,31	5,31	6,82	6,91	6,52	11
10	Belgia	4,66	5,37	6,36	7,08	6,24	9
11	Portugal	4,95	5,45	5,60	6,82	6,09	16
12	Tšehhi	5,46	5,20	6,30	6,36	6,00	12
13	Poola	5,34	5,46	6,35	5,73	6,00	15
14	Eesti	4,42	5,77	6,02	6,25	6,00	13
15	Austria	4,85	4,93	6,02	6,74	5,88	10
16	Prantsusmaa	4,37	4,66	5,60	6,85	5,74	14
17	Läti	4,45	4,52	6,02	6,01	5,63	19
18	Hispaania	4,65	4,45	5,58	5,98	5,54	17
19	Rumeenia	5,07	4,19	5,68	5,33	5,28	21

Koht	Riik	Keskmine hinne (max=10)					Koht IMD üldede- tabelis EL arvestuses
		Majanduse seisund (6 k)	Valitsuse tõhusus (34 k)	Äritegevuse efektiivsus (40 k)	Infra- struktuur (38 k)	Kokku (118 küsi- must)	
20	Slovakkia	4,44	3,89	5,92	5,40	5,28	20
21	Kreeka	3,95	3,70	5,42	6,23	5,20	24
22	Itaalia	4,85	3,83	5,44	5,48	5,08	18
23	Sloveenia	3,85	3,79	4,98	5,62	4,98	23
24	Ungari	4,56	4,15	4,72	5,11	4,78	22
25	Bulgaaria	4,63	3,72	4,11	4,59	4,21	25
26	Horvaatia	3,79	3,54	4,05	4,79	4,16	26
Keskmine hinne		4.85	5.16	6.11	6.42	5.99	

Tabelis toodust nähtub järgmist:

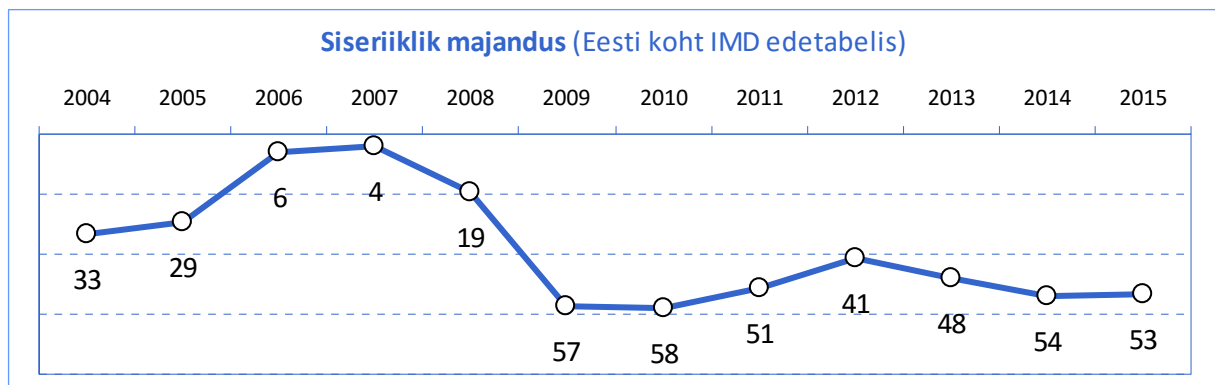
- EL-26 riikide ettevõtluskeskkonnad on vägagi erineva kvaliteediga. Kõige kõrgema keskmise hinde andnud Luksemburgi ettevõtتهjuhید hindavad oma ärikeskkonda 7,39 punktiga ja kõige madalama keskmise hinde saanud Horvaatia ettevõtتهjuhید annavad oma riigi ärikeskkonnale vaid 4,16 punkti. Kõigi riikide keskmine hinne on 5,99 punkti, mis on 0,40 punkti enam kui eelmisel aastal (5,59 p).
- Ettevõtluskeskkonnale antud koondhinnangu alusel on riikide TOP 6 järgmine: Luksemburg, Taani, Rootsi, Holland, Soome ja Saksamaa. Kõik need riigid (peale Soome) kuuluvad ka IMD konkurentsivõime üldedetabelis esimese 6 riigi hulka (EL liikmesriikide arvestuses). Sellest järeldub, et hinnangud ettevõtluskeskkonnale on vägagi kooskõlas konkurentsivõime üldhinnanguga.
- EL uusliikmetest on parim ettevõtluskeskkond Leedul 6,52 punktiga, kellele järgnevad Tšehhi, Poola ja Eesti – kõik 6,00 punktiga. Hinnangute edetabelis asub Leedu oma majanduskeskkonnaga 9. kohal ning Tšehhi, Poola ja Eesti vastavalt 12., 13. ja 14. kohal. EL uusliikmetele kuulub ka neli viimast kohta edetabelis (tagantpoolt alates): Horvaatia, Bulgaaria, Ungari ja Sloveenia.
- Faktorite lõikes on EL-26 riikide ettevõtluskeskkonna kõige tugevamaks küljeks infrastruktuur – 6,42 p, järgnevad äritegevuse efektiivsus – 6,11 p, valitsuse tõhusus – 5,16 p ja viimasena majanduse seisund – 4,85 punkti (eelmisel aastal vastavalt 6,35 p, 6,03 p, 5,16 p ja 4,83 p)
- Majanduse seisundit on ettevõtتهjuhید kõige kõrgemalt hinnanud Leedu – 6,31 p, Saksamaal – 5,78 p ja Taanis – 5,51 p. Valitsuse tõhususe arvestuses juhivad (3 paremat) Luksemburg – 6,97 p, Taani – 6,81 p ja Iirimaa – 6,66 p. Äritegevuse efektiivsust on hinnatud tõhusamaks Rootsis 7,58 p, Luksemburgis 7,53 p ja Taanis ning Hollandis – võrdselt 7,32 p. Infrastruktuur sai kõige kõrgemad hindad ettevõtتهjuhtidelt Taanis – 8,02 p, Soomes – 7,89 p ja Hollandis – 7,85 p.
- **Eesti** ettevõtتهjuhید hindasid tänava siinset ärikeskkonda 6,00 punktiga, mis on 0,07 punkti parem kui 2014. aastal. Vaatamata sellele oleme EL-26 riikide arvestuses langenud neli kohta ja asume nüüd 14. kohal (eelmisel aastal 10.). See on ühe koha võrra kõrgem kui Eesti positsioon IMD konkurentsivõime edetabelis EL riikide arvestuses. Ärijuhtide hinnangul on Eesti ettevõtluskeskkonna tugevamateks külgedeks (faktorite lõikes) infrastruktuur (6,25 p), äritegevuse efektiivsus (6,02 p) ja valitsuse tõhusus (5,77 p) ning kõige nõrgemaks majanduse seisund (4,42 p). Sama järjestus oli ka eelmisel aastal.

5. EESTI KONKURENTSIVÕIME INDIKAATORID LÄÄNEMERE RIIKIDE VÕRDLUSES

5.1. Majanduse seisund

5.1.1. Siseriiklik majandus

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti siseriikliku majanduse komponendi osas 61 riigi hulgas 53. kohal. Eesti madalat kohta kujundab eelkõige väike majanduskasv.

Kui kiire majanduskasv kuni 2008. aastani tagas Eestile kõrge edetabeli koha siseriikliku majanduse komponendi osas, siis 2009. aastal saanud majanduslangusest alates ei ole Eesti koht selles valdkonnas majanduslanguse eelse ajaga võrreldavale tasemele enam küündinud.

Siseriikliku majanduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Investeeringute suur osakaal SKP suhtes (10. koht)
- Eratarbimise kasv (13. koht)
- Majanduse paindlikkus ja toimetulek majandustsüklitega (16. koht)

Nõrkused

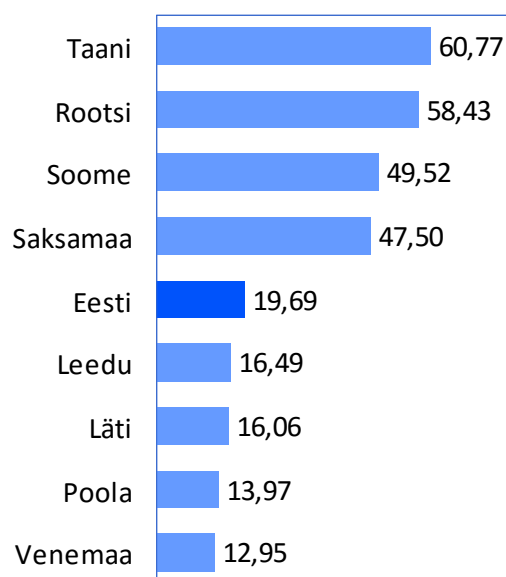
- Väikesed nominaalväärtused (SKP, investeeringud, kaupade ja teenuste eksport) tähendavad kohti pingeridade lõpus
- Majanduse ühekülgsus (48. koht)
- Eratarbimise väike maht osakaaluna SKP-st (48. koht)
- Väike majanduskasv (35. koht)

Siseriikliku majanduse edetabeli koostamisel võetakse arvesse mitmeid nominaalseid näitajaid, mille osas jääb Eesti paratamatult oma väiksuse tõttu edetabeli lõppu. Nii näiteks on Eesti SKP, eratarbimise ja valitsuse kulutuste mahult edetabelis viimaste hulgas. Kõrgemaid kohti saavutas Eesti näitajate osas, mida väljendatakse suhtena SKP-sse, näiteks investeeringute suhe SKP-sse (10. koht) ning majanduse kogusäästu suhe SKP-sse (17. koht). Ka SKP reaalkasv elaniku kohta andis Eestile IMD edetabelis 61 riigi hulgas küllaltki kõrge 19. koha (2,4% 2014. a). Eestist kiiremini kasvasid näiteks Leedu, Läti ja Poola majandus (reaalkasv elaniku kohta Leedus 4,7%, Lätis 2,7% ning Poolas 3,2%). Kõrgema elatus-tasemega riikides oli kasv Eestist aeglasem (reaalkasv elaniku kohta oli Saksamaal 1,6%, Rootsis 1,1%, Taanis 0,7%, Soomes -0,6%).

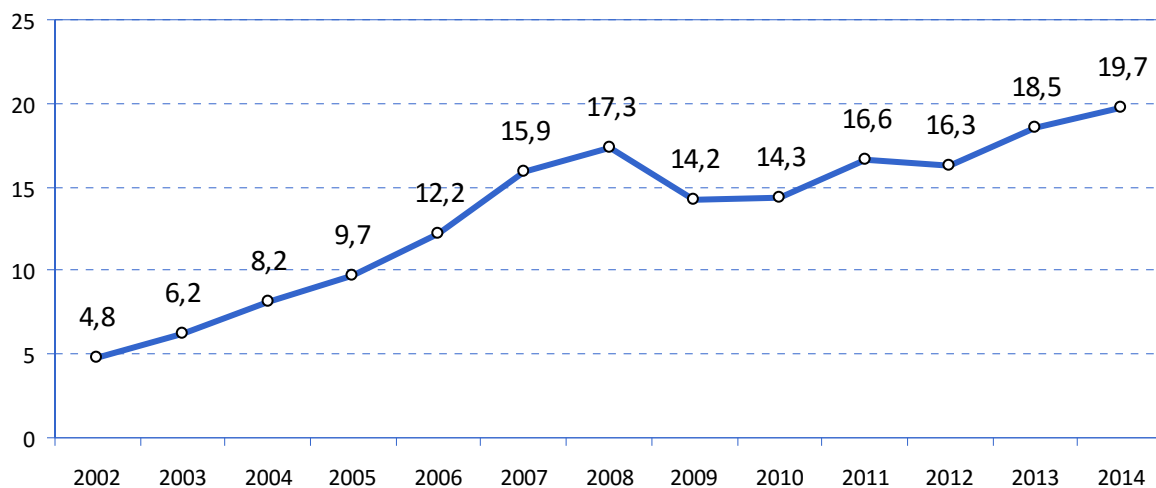
Kui majanduse kasvunäitajad jäävad Eestis teiste riikidega võrreldes keskmiseks, nagu viimastel aastatel, jääbki kokkuvõttes Eesti koht siseriikliku majanduse edetabelis viimaste hulka. Erandiks oli 2012. aasta, mil eelneva aasta kiire SKP kasv, võrreldes teiste riikidega, tagas Eestile siseriikliku majanduse edetabelis kümne koha võrra kõrgema positsiooni.

Viimaste aastate madalam SKP reaalkasv elaniku kohta, eriti võrreldes 2000-ndate algusega, tähendab ka majandusliku konvergensti aeglustumist EL-i riikidega. SKP elaniku kohta oli Eestis 2014. aastal 19 685 USD, olles seega IMD edetabelis 61 riigi hulgas 32. kohal (aasta tagasi 33. koht). Kui 2003. aastal oli Eesti SKP elaniku kohta 4,7 korda väiksem kui Saksamaal ja 6,4 korda väiksem kui Taanis, siis 2008. aastaks vähenes erinevus märgatavalt tänu Eesti majanduse kiirele konvergenstile EL-i riikidega. 2008. aastal oli mahajäämus Saksamaast 2,6 kordne ning Taanist 3,6 kordne. Alates 2009. aastast on konvergenst EL-ga pidurdunud ja viimaste aastate väikeste majanduskasvu numbritega on jõudmine Euroopa keskmisele tasemele aastakümnete pikkune protsess. 2014. aastal oli Eesti SKP ostujõu pariteedi alusel 73% Euroopa Liidu keskmisest (sama ka 2013. aastal).

SKP elaniku kohta (2014, tuh USD)

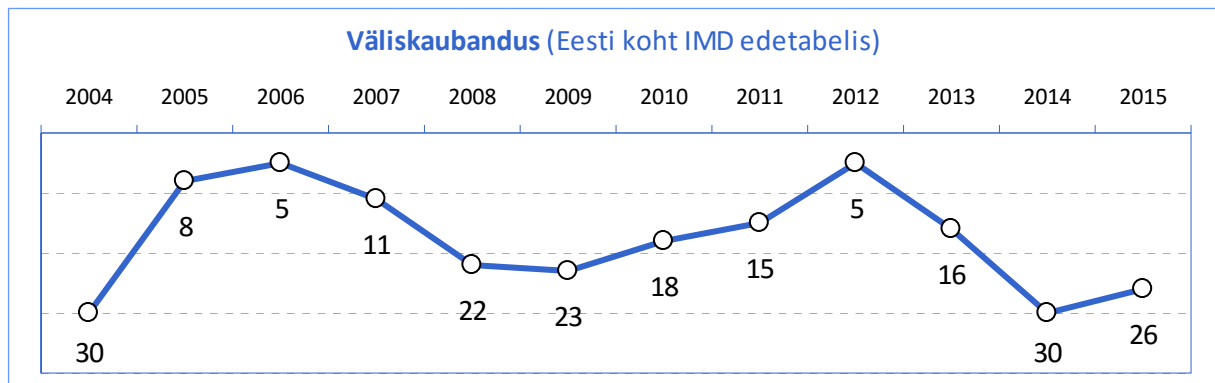

Eesti SKP elaniku kohta (tuh USD)

5.1.2. Väliskaubandus

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti väliskaubanduse näitajaid koondava komponendi osas 61 riigi seas 26. kohal, Eesti on langenud keskmike hulka eelkõige ekspordi kasvunumbrite kahanemise tõttu.

Eesti konkurentsivõime analüüsil on ekspordivõimekus üheks oluliseks näitajaks, kuna väikeriigil on siseturul piiratumad võimalused kui suurriigil ning eksport mõjutab olulisel määral riigi majanduse edukust ja heaolu kasvu. Ekspordinäitajate absoluutsummade võrdlus konkurentsivõime osas Eestile kui väikeriigile eelist ei anna, suhtarvude järgi on Eesti jätkuvalt edukas, kaubaekspordi kasvunumbrite osas aga oma edu kaotanud.

Väliskaubanduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Teenuste ekspordi suur osakaal (SKP suhtes, 5. koht)
- Teenuste ekspordi-impordi ülejääk (SKP suhtes, 6. koht)
- Väliskaubanduse (eksport+import) suhe SKP-sse (11. koht)
- Turismitulude suur osakaal (SKP suhtes, 12. koht)
- Kaupade ekspordi suur osakaal (SKP suhtes, 13. koht)

Nõrkused

- Riigi väliskaubanduse väike maht (56. koht)
- Kaupade ja teenuste impordi suur osakaal (SKP suhtes, 56. koht)
- Kaupade ekspordi-impordi puudujääk (SKP suhtes, 52. koht)
- Ekspordiriikide kontsentratsioon (TOP 5 riigi osakaal kogu ekspordis, 46. koht)
- Ekspordi kasv (%), 44. koht)

Riikide väliskaubanduse näitajate võrdluses on Eestil väga kõrged kohad teenuste ekspordi vallas ning viimastel aastatel on sellega edestatud teisi Läänemere riike (5. koht teenuste ekspordikäibe osakaalu järgi SKP-s ning 6. koht teenuste bilansi osakaalu järgi SKP-s). Nii teenuste ekspordikäive kui ekspordi-impordi ülejääk jätkasid SKP suhtes kasvu. Teenuste ekspordi kasvu poolest oli Eesti 2014. aastal edetabelis 31. kohal ja edenes 2015. aastal 14. kohale. Teenuste ekspordikäive kasvas 2013. aastal 5,5% ja 2014. aastal 7,9%.

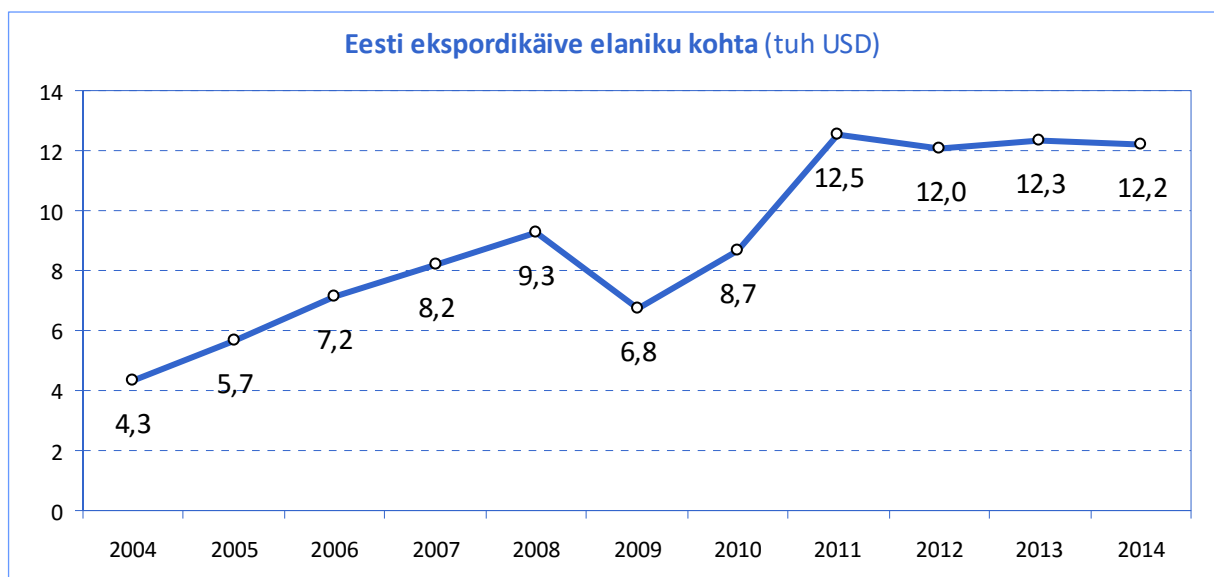
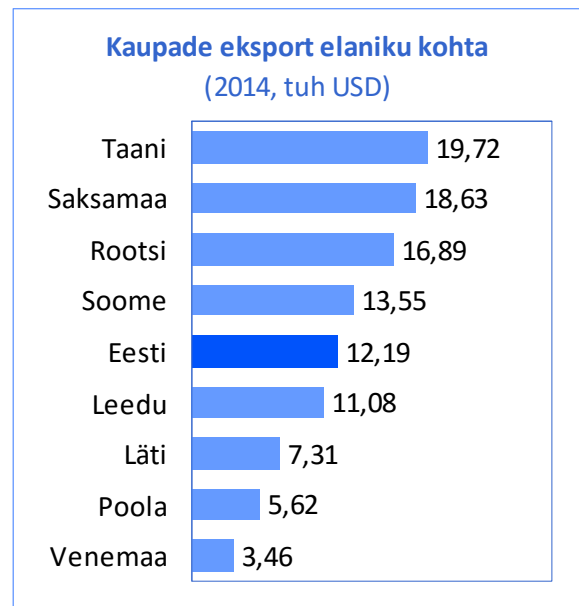
Kui teenuste ekspordikäibe osakaal moodustas 2014. aastal SKP-st 26%, siis kaupade ekspordikäibe osatähtsus oli 62% ning ka antud näitaja poolest oli Eesti riikide võrdluses jätkuvalt tugeval positsioonil (13. koht teist aastat järjest). IMD meetodika näeb ette paremat konkurentsivõime positsiooni ka riikidele, kelle turismitulud on SKP suhtes kõrgemad, Eesti oli selle näitaja alusel samuti väga heal 12. kohal.

Riikide väliskaubanduse omavahelist võrdlust saab teostada ka *per capita* näitajate alusel. Kui võtta vaatluse alla Eesti ja teised Läänemere riigid, siis Eesti ekspordib elaniku kohta kaupa vähem kui Põhjamaad ja Saksamaa, kuid edestab teisi Balti riike, Poolat ja Venemaad. Viimase nelja aasta jooksul on Eesti ekspordinud kaupa elaniku kohta väärtusega üle 12 tuh USD, millega on ületatud küll majanduskriisile eelnenud 2008. aasta tase ning olukord on stabiilne, kuid jätkuvat kasvu pole saavutatud. Läänemere riikidest suutis vaid Poola kasvata eksporti elaniku kohta 7% (2014. a), ülejäänud riigid olid märksa tagasihoidlikema tulemustega, seejuures suurima languse osaks sai Venemaa (-5%).

Nagu eelnevalt mainitud, ekspordinäitajate absoluutsummade võrdlus ei peegelda väikeriigi tugevat konkurentsivõimet, kuna eelise saavad suurema väliskaubanduse mahuga riigid. Seega on Eestil väliskaubanduse mahu järgi IMD riikide pingereas madalad positsioonid. Negatiivselt on hinnatud ka Eesti impordi suur osakaal SKP suhtes (89% 2014. a).

Eesti konkurentsivõimet on aastaid nõrgestanud asjaolu, et eksporditurud on liigselt kontsentreeritud (TOP5 riigi osakaal kogu ekspordis kuni 60%, IMD pingereas 46. koht). Eesti peamised eksporditurud on Soome, Rootsi ja Läti, neile järgnevad Venemaa ja Leedu. Samas on Venemaa osatähtsus vähenemas, kuna Eesti eksport sealsele turule kahaneb Venemaa sanktsioonide tõttu Euroopa Liidu toidukaupadele.

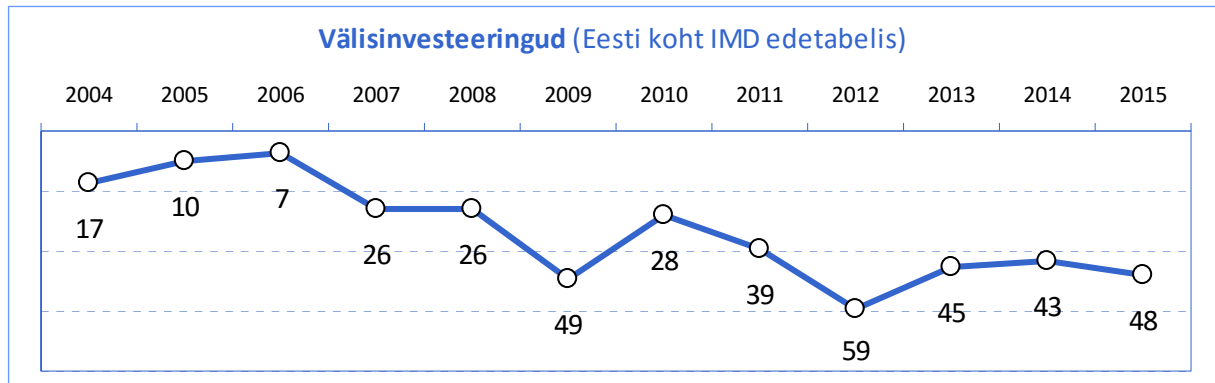
Kui väliskaubandus on koondunud vähestele turgudele, siis seab see Eesti majanduslikult sõltuvusse nende riikide majanduspoliitikast ja käekäigust ning pidurdab nende majandusprobleemide korral Eesti ekspordi. Seega on uute eksporditurgude leidmine meie ettevõtete jaoks jätkuvalt esmavajalik ning vajab ka riigipoolset tähelepanu.

5.1.3. Välisinvesteeringud

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti välisinvesteeringute komponendi osas 61 riigi hulgas madalal 48. kohal. Eesti positsioon on aastatega nõrgenenud ettevõtjate süvenenud kartuste tõttu, et teadus-arendustegevus ning tootmine viiakse Eestist välja.

Suurem välisinvesteeringute sissevool näitab riigi majanduse avatust ja ettevõtluskeskkonna atraktiivsust. Samas on ka otseinvesteeringute väljavool riigi konkurentsivõime tugevuse näitajaks, väljendades koduettevõtete võimekust luua ettevõtteid või tütarfirmasid teistes riikides.

Välisinvesteeringute tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Otseinvesteeringute sissevool, osakaal SKP-s (10. koht)
- Otseinvesteeringute väljavool, osakaal SKP-s (11. koht)

Nõrkused

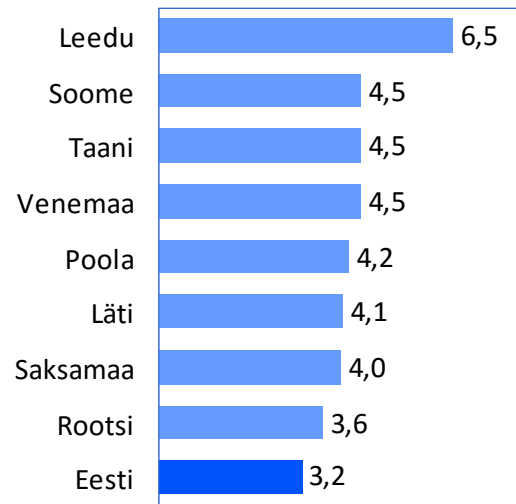
- Investeeringute väike maht
- Ettevõtjad hindavad majandusohuks tootmise (küsitlus, 55. koht), teadus-arendustegevuse (küsitlus, 60. koht) ja teeninduse paigutamist riigist välja (küsitlus, 60. koht)

Eestis on majanduse väiksuse tõttu investeeringute mahud väikesed ja seega paikneb riik IMD edetabelis madalatel kohtadel. Näitajate osas, mis mõõdavad investeeringute osatähtsust SKP suhtes, asub aga Eesti edetabelis oluliselt kõrgematel kohtadel. Nii moodustas otseinvesteeringute sissevool Eestis 2014. aastal 6,1% SKP-st, millega Eesti asus edetabelis analüüsitud 61 riigi seas 10. kohal ja mis on kahe koha võrra kõrgem positsioon kui 2014. aastal. Otseinvesteeringute positsioon Eestis suhtena SKP-s (86,2% 2013. a) andis Eestile edetabelis 9. koha. Siiski on Eesti viimasel kümnel aastal asunud edetabelis valdavalt 10. kohast kõrgemal positsioonil, kuid 2013. aastal ja 2014. aastal on toimunud mõningane tagasimineku. Otseinvesteeringute sissevoolu Eestisse pidurdab muu hulgas kvalifitseeritud tööjõu nappus ja vajakajäämised infrastruktuuris.

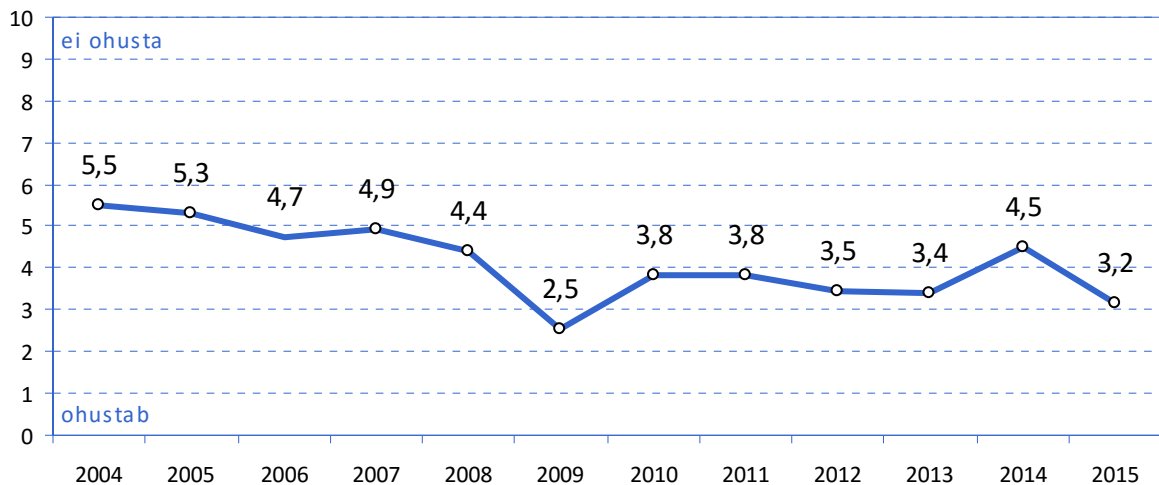
Võrreldes teiste Läänemere riikidega oli otseinvesteeringute sissevool osatähtsusega SKP-s Eestis kõige kõrgem ulatudes 6,1%-ni 2014. aastal. Lätis, Leedus ning Venemaal oli vastav näitaja vahemikus 1–2,5%, samal ajal Taanis, Rootsis, Poolas ning Soomes oli näitaja negatiivne. Otseinvesteeringute väljavoolu osatähtsusest SKP-s oli Eesti 2015. aastal 11. kohal (2014. aastal 32. kohal). Eestist kõrgemal positsioonil oli Läänemere riikidest vaid Rootsi (8. koht).

Peamiseks põhjuseks, miks Eesti on saanud viimasel kümnendikul välisinvesteeringute koondnäitaja poolest madalaid kohti, on asjaolu, et ettevõtjad näevad tootmistegevuse, teadus-arendustegevuse ning teeninduse ümberpaigutamises ning riigist välja viimises ohtu majandusele (Eesti on IMD pingelises viimaste seas). Viimase kümne aasta jooksul on ettevõtjate kartused oluliselt süvenenud, eriti muutusid hinnangud negatiivsemaks majanduslanguse situatsioonis 2009. aastal.

Teadus-arendustegevuse riigist väljaviimine ohustab/ei ohusta riigi majandust
(2015, punktid 0...10)

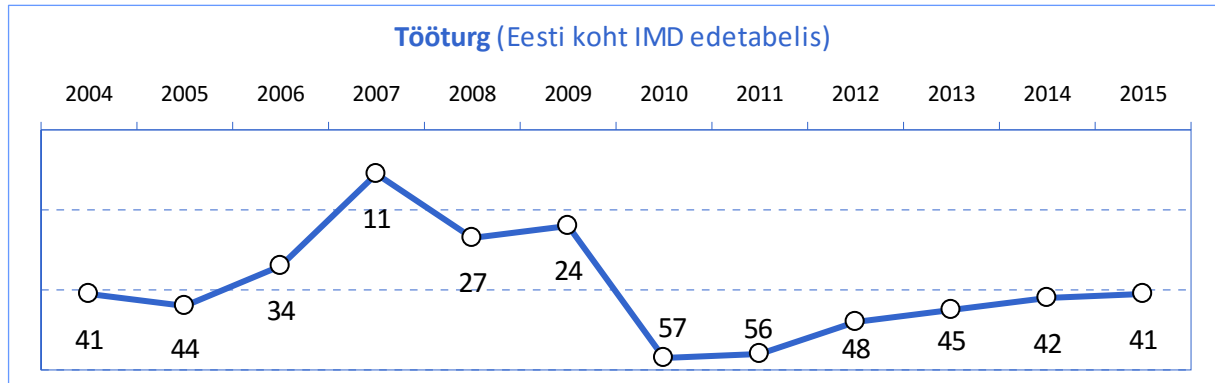

Teadus-arendustegevuse Eestist väljaviimine ohustab/ei ohusta riigi majandust (punktid 0...10)

5.1.4. Tööturg

Tööturu komponendi osas on Eesti IMD konkurentsivõime edetabelis 61 riigi hulgas suhteliselt madalal 41. kohal, kuid peale majanduslangust on tööhõive taas kasvanud ning koht edetabelis järk-järgult paranenud.

Tööturu tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Kõrge tööhõive (25. koht)
- Suhteliselt madal noorte tööpuudus (26. koht)

Nõrkused

- Avalikus sektoris töötajate osakaal kogu töäjõus liiga suur (49. koht)
- Tööpuudus (37. koht)
- Pikaajaline tööpuudus (32. koht)

Väikese majanduse tõttu on töötajate arv Eestis väike (620 tuh inimest) ning selle näitaja järgi oleme me IMD edetabelis viimaste hulgas. Parem on Eesti positsioon elanikkonna tööga hõivatuse poolest. Hõivatute osakaal rahva arvus peegeldab rahvastiku tööalast aktiivsust ja ühtlasi riigi konkurentsivõimet. Eestis oli hõive kõrgeim majandusbuumi ajal ulatudes 2007. ja 2008. aastal 49%-ni. Kriisiaegne langus on alates 2011. aastast uuesti asendunud hõivatuse kasvuga jõudes 2014. aastal 47,5%-ni rahvastikust (25. koht 61 riigi hulgas). Hõivatuse kasv on viimastel aastatel aeglustunud. Töötajate osakaal rahvastikus on Eestis kõrgem kui Lätis, Leedus, Soomes ja Poolas, jääb aga veidi väiksemaks kui Rootsis, Taanis, Venemaal. Kõrgeim on hõivatus võrdlusalustest riikidest Saksamaal, kus tööga on hõivatud üle poole rahvastikust. Tasub märkida, et paljude kõrge tööhõivega riikide (Katar 76%, Luksemburg 72% jne) statistilised näitajad on saavutatud kunstlikult, sest neis riikides töötab palju võõrtöötajõudu, kes kodanike hulka ei kuulu).

Üldine tööpuudus kasvas Eestis majanduskriisi tingimustes järsult ja majanduse kriisist väljumisega hakkas taas vähenema. Nii oli tööpuudus 2010. aastal 16,9% (56. koht), 2012. aastal 10,2% (45. koht), 2013. aastal 8,6% (42. koht), 2014. aastal 7,4% (37. koht). Koos üldise tööpuuduse vähenemisega on vähenenud ka pikaajaline tööpuudus ja noorte töötus. Pikaajalise tööpuuduse näitaja oli 2010. aastal 6,5% (44. koht), 2012. aastal 5,5% (37. koht), 2014. aastal 3,3% (32. koht). Noorte tööpuudus oli alla 25-aastaste seas 2010. aastal 32,8% (51. koht), 2012. aastal 20,1% (39. koht), 2014. aastal 14,9% (26. koht). Edukamates riikides, edetabeli esimesel kümnel kohal on see näitaja alla 10%.

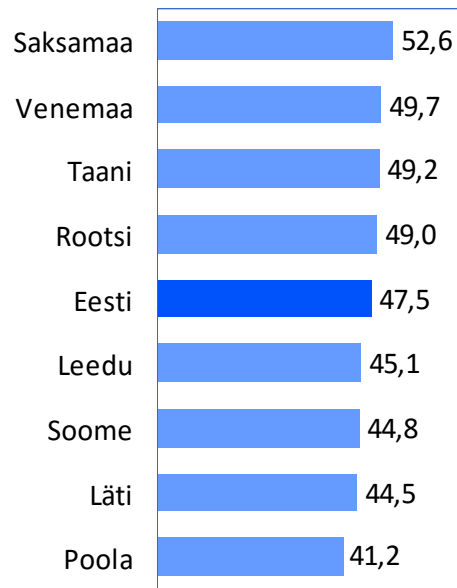
Samal ajal on aga hõivatuse suurendamisel jätkuvalt probleemiks suur töövõimetuspensionäride arv, naiste pikk töölt eemalolek laste saamise perioodil, vähene paindlikkus osalise tööajaga töökohtade osas.

Enam tuleks tähelepanu pöörata avalikus sektoris hõivatute osakaalule, sest ülepaisutatud avalik sektor vähendab riigi konkurentsivõimet. Eestis oli avaliku sektori töötajate osatähtsus kogu töötajaskonnas 2013. aastal 26,1%, asetudes selle näitajaga edetabelis 49. kohale. Avaliku sektori osakaal on Eestis püsinud aastaid suhteliselt stabiilsena 26–27% piirimaal ja positsioon edetabelis 45. ja 49. koha vahel. Eestist väiksem oli avaliku sektori osatähtsus 2013. aastal Poolas (25,2%) ja oluliselt väiksem Saksamaal (14%), Eestist suurem aga Soomes (27,2%), Rootsis (28,1%), Leedus (28,6%), Taanis (29,8%), Venemaal (30,4%) ja Lätis (32%).

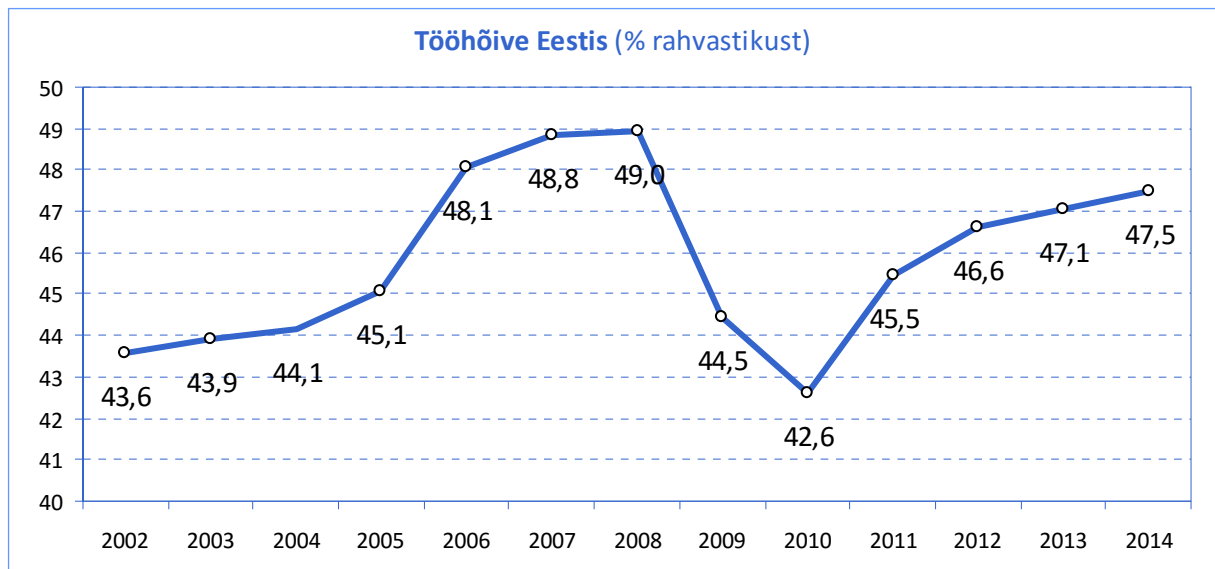
Kui väikeriik soovib täita samu ülesandeid ja pakuda oma elanikele samasuguseid avalikke teenuseid nagu oodatakse suurelt riigilt, siis nõuab see muuhulgas ka proportsionaalselt suuremat tööjõudu. Sellest tulenevalt ongi Eesti valitsussektori töötajate osakaal suhteliselt suur. Võrreldes teiste OECD riikide valitsussektori kulutuste jaotusega, panustabki Eesti ka keskmiselt rohkem just tööjõumahukatesse haridusse ja kultuuri.

Avaliku sektori töötajate arv sõltub ka sellest, kui palju ülesandeid eelistab riik ise täita ja kui palju on välja delegeeritud. Rahvusvahelise võrdluse järgi eelistab Eesti riik keskmisest enam teenuseid ise pakuda ja vähem erasektorile delegeerida. Oma piirangud seab ka väikese rahvaarvu kohta suhteliselt suur territoorium ja regionaalse teenuste kättesaadavuse saavutamine.

Töötajad (2014, % rahvastikust)

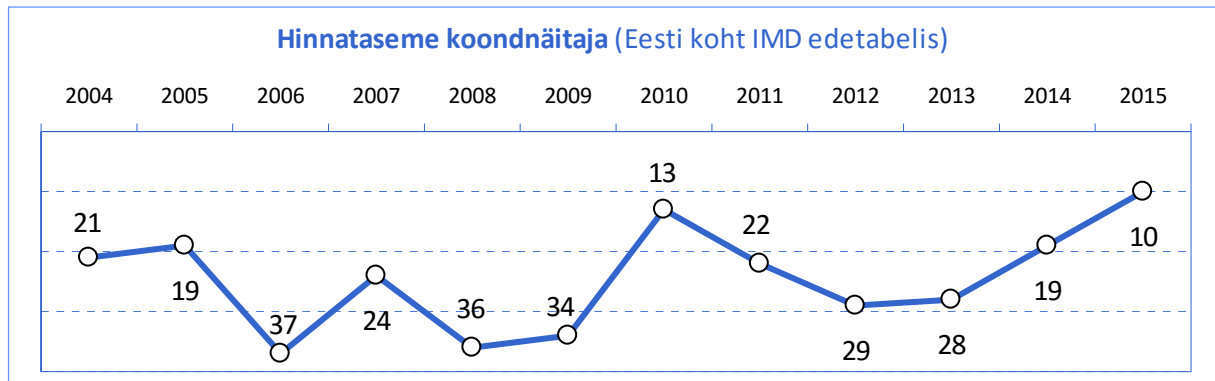

Tööhõive Eestis (% rahvastikust)

5.1.5. Hinnad

Inflatsiooni ja hinnataseme näitajaid koondava komponendi poolest on Eesti IMD konkurentsivõime edetabelis 61 riigi seas atraktiivsel 10. kohal, mis on viimase kümne aasta kõrgeim koht.

Hinnapõhine konkurentsipositsioon on tugevam riikidel, kelle hinnatase ja inflatsioon on madalad ning seeläbi ka kulud madalad. IMD hinnataseme koondnäitaja võtab arvesse nii hindu kui nende dünaamikat. Eesti positsioon on riikide võrdluses muutunud aasta-aastalt konkurentsivõimelisemaks, saavutades 2015. aastaks hinnataseme koondnäitaja osas kõrge 10. koha ning edestades sellega teisi Läänemere riike.

Hinnakriteeriumi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Kontorite soodsad rendihinnad (6. koht)
- Korterite soodsad rendihinnad (9. koht)
- Madal tarbijahindade inflatsioon (diskontomääraga korrigeeritult 10. koht; THHI järgi 18. koht)

Nõrkused

- Toidukulude suur osakaal tarbijakuludes (40. koht)

Viimastel aastakümnetel on Eesti hinnatase olnud Euroopa riikide hulgas madal, kuid jaehinnad on kiirelt konvergeerunud Euroopa majandusruumiga. Kui 2003. aastal oli Eesti hinnatase 62% Euroopa Liidu keskmisest, siis 2014. aastal oli see 76% keskmisest. Lisaks sellele iseloomustab väikeriiki suur sõltuvus maailmaturu hindadest ja hinnamuutuste suurem volatiilsus. Majandusbuum kiirendas jaehindade kasvu aastani 2008, seejärel kasv pidurdus peaaegu täielikult ning majanduse taastumine kriisist tõi taas kaasa hinnatõusu. Peale 2011. aastat on tarbijahindade kasv Eestis aastast aastalt aeglustunud.

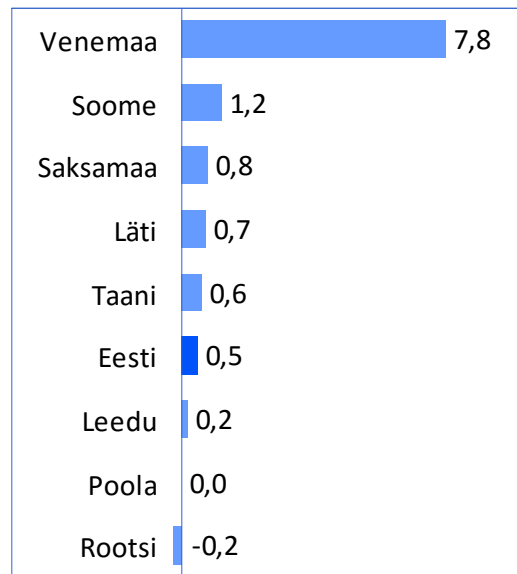
Kui varasemalt nõrgendas Eesti konkurentsipositsiooni inflatsioon, siis pidurdunud hinnakasvu tingimustes on Eesti olukord paranenud. Võrreldes inflatsioonimäära mõõtmiseks kasutatava tarbijahindade harmoneeritud indeksi (THHI) muutust riigiti, saab järeldada, et Eesti positsioon on Läänemere regioonis märgatavalt soodsam kui aasta tagasi. Kui 2013. aastal oli Eestis inflatsioon kiirem nii meie põhja- kui lõunanaabritest, siis 2014. aastal hinnakasv aeglustus ning Eesti seis paranes (2014. a tõusis Eesti THHI aastatagusega võrreldes 0,5%). Enim mõjutas tarbijahinnaindeksi aastamuutust elektri odavnemine.

Elukalliduse poolest on Eesti positsioon aastaga nõrgenenud (12. koht 2014. a ja 20. koht 2015. a). Negatiivseks aspektiks on Eesti elanike toidukulude kõrge osakaal tarbijakulude struktuuris, mis jätab Eesti

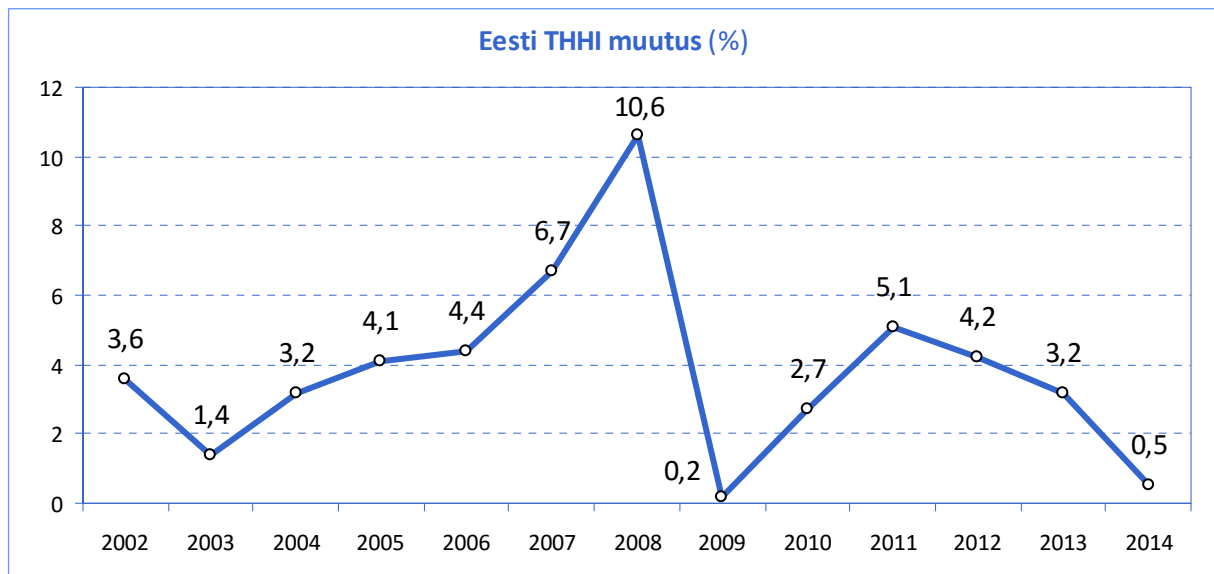
riikide pingerea viimasesse ossa (40. koht). Kui Taani, Soome ja Rootsi elanikel kulub toidule 11–12% kõigist tarbijakuludest, siis Eestis küündib vastav näitaja 20%-ni. Samas on Eesti tugevusteks IMD hinnapõhise konkurentsivõime meetodika alusel kontorite ja korterite jätkuvalt soodsad rendihinnad.

Toidukulude osakaal tarbimiskuludes on hea riigi arengutaseme näitaja. Toidu jaehinna tase oli Eestis 2014. a 88% EL-i keskmisest ja Saksamaal näiteks 104% EL-i keskmisest. Kuna sissetulekute tase on Eestis kordades madalam kui Saksamaal, siis on sissetulekute osakaal meie elanike kulutustes suurem.

THHI muutus (2014, %)

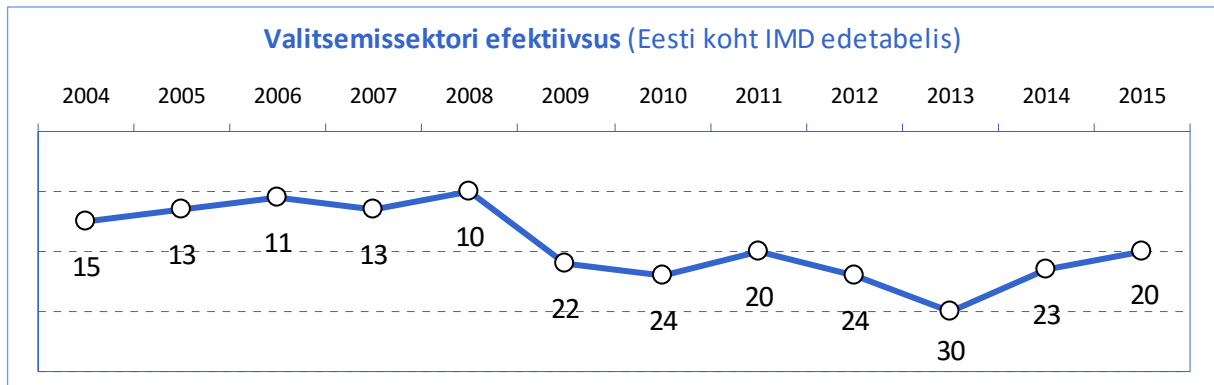
Eesti THHI muutus (%)

5.2. Valitsuse töö tõhusus

5.2.1. Riigi rahandus

Riigi rahanduse valdkonnas on Eesti IMD konkurentsivõime edetabelis suhteliselt kõrge 20. kohal. Rahvusvahelises võrdluses vähenes Eesti valitsemissektori efektiivsus märgatavalt alates 2009. aastast, kuid kahel viimasel aastal on Eesti positsioon taas paranenud.

Eesti eristub teistest riikidest madala riigivõla ja suhteliselt tasakaalus eelarvega. Valitsuse võla reaalkasv vähenes 2014. aastal püsivhindades võrreldes eelnenud aastaga $-0,6\%$ ning kasvukiiruse võrdluses saavutas Eesti 61 riigi hulgas esimese koha.

Riigi rahanduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Valitsemissektori väike võlatase (suhtes SKP-sse, 2. koht)
- Töötajate madal panustamismäär sotsiaalkindlustusse (6. koht)
- Valitsussektori eelarve ülejääk (suhtes SKP-sse, 8. koht)
- Riigi rahandus on tõhusalt juhitud (8. koht)
- Ettevõtete tulumaksu laekumise madal osakaal SKP suhtes (9. koht)

Nõrkused

- Tööandjate panustamise määr sotsiaalkindlustusse on suhteliselt kõrge (56. koht)
- Pensionifondide tulevikukindlus kesine (39. koht)
- Valitsemissektori kulud on SKP suhtes kõrged (36. koht)

Probleemiks on Eesti puhul ikka veel valitsemissektori kogukulude suur osakaal SKP suhtes, kuigi aastaga on selles valdkonnas olukord paranenud. Konkurentsivõimelisemaks loetakse neid riike, mille valitsemissektori kulutused SKP-ga võrreldes on madalamad. Eesti valitsemissektori kulud moodustasid 2014. aastal SKP-st 39% ja IMD võrreldud 61 riigi hulgas jäi Eesti selle näitajaga 36. kohale (2013. aastal moodustasid valitsemissektori kulud SKP-st 42% ja Eesti oli 40. kohal).

Läänemere riikide võrdluses jääb Eesti valitsemissektori kulutuste suhtelise taseme poolest madalamate valitsemiskuludega riikide hulka. Kõige kõrgemad on suhtelised valitsemiskulud Põhja- ja Soome riigi valitsemissektori kulutused riigi SKP-st 2014. aastal 59%. Soomega samal tasemel on suhtelised valitsemiskulud ka Taanis (57% SKP-st), mõnevõrra madalamad on need aga Rootsis (53%). Eestiga võrreldes oli valitsemissektori kulude tase SKP suhtes Läänemeri riikidest kõrgem veel Saksamaal (44%) ja Poolas (43%), seejuures aasta varem oli Poolas see näitaja veel Eesti omast väiksem. Eestist madalama valitsemissektori kulude osakaaluga SKP suhtes olid Läti,

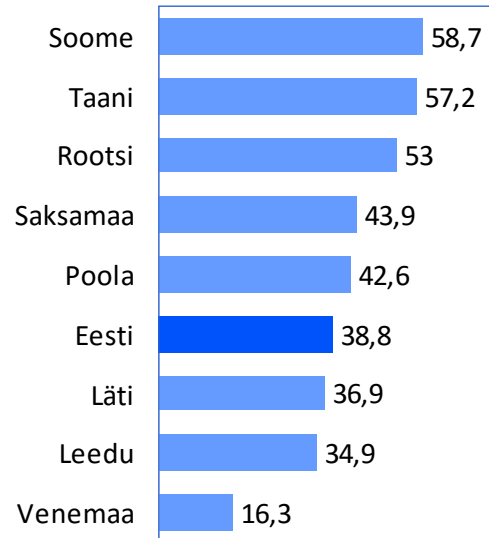
Leedu ja Venemaa. Aastaga on valitsemissektori kulude osakaal SKP-st kasvanud kõigis võrreldud riikides, välja arvatud Eestis ja Saksamaal. Suurima kasvu suhtelise valitsemiskulude osas tegi läbi Venemaa (+1,2% punkti), Saksamaal vähenes see 0,8% punkti ja kõige enam kahanes näitaja Eestis (−3,2% punkti).

Vaatamata sellele, et valitsemissektori kulude tase vähenes 2014. aastal võrreldes eelnenud aastaga märgatavalt, ei ole see siiski varasemast perioodist oluliselt erinev. Sarnase osakaaluga on valitsemissektori kulud SKP-st olnud ka aastatel 2010–2012. Kõige kõrgem oli valitsemissektori kulude tase 2009. aastal, kui see ulatus 45%-ni SKP-st. Lähiminevikus on valitsemissektori suhtelised kulutused olnud kõige madalamad aastatel 2006–2007 (vastavalt 32% ja 31% SKP-st).

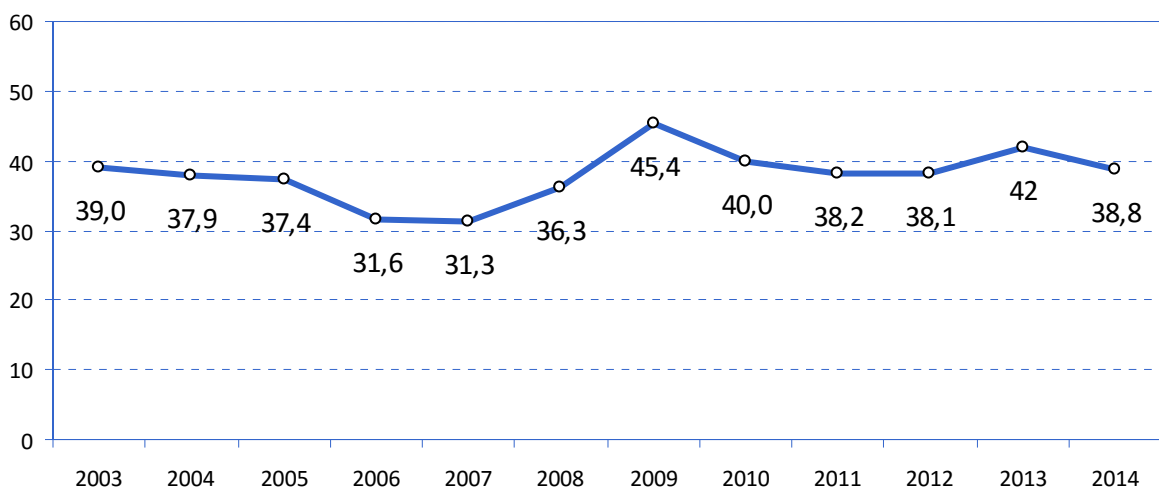
Eesti valitsemissektori suurimateks kulukohtadeks on sotsiaalkaitse süsteem (pensionid), üldiste valitsussektori teenuste osutamine (avalik sektor) ja tervishoid (haigekassa). Teoreetiliselt võimaldaks nende kulude kärpimine kõige kiiremini parandada rahanduse seisut. Samas on Eesti sugusel väikeriigil valitsemissektori kulude taset keeruline vähendada, sest riigina tuleb täita vajalikke ülesandeid ning pakkuda oma kodanikele avalikke teenuseid samamoodi nagu teevad seda mitmeid kordi suuremad riigid. Eesti rahvastiku väiksusest tulenevalt on aga riigi majandus ning SKP suhteliselt tagasihoidlikud.

Valitsemissektori kõige suurema kulukirje – pensionide osakaal – kasvab vältimatult seoses elanikkonna vananemisega ja reaalsed kokkuhoiuvõimalused puuduvad. Vanemaealiste osakaalu suurendamine rahvastikust tõstab ka koormust tervishoiusüsteemile, kuigi riik teeb pingutusi, et haiglate töö parema koordineerimise arvelt kulusid mõnevõrra vähendada. Edasist korrastamist vajab Eesti haridusmaastik, kus koolivõrk ega õpetajate arv pole piisavalt kaasas käinud õpilaste arvu vähenemisega. Tööealise elanikkonna kahanemine paneb aga paratamatult valitsussektori tööjõu ja kulud surve alla ja erinevate uuringute andmetel tuleks töötajate arvu vähendada isegi 1000–1500 inimese võrra aastas. Sisuliselt tähendab see riigi töö ja avalike teenuste pakkumise ümberkorraldamist. Ettevõtjad on pidanud liigset bürokraatiat alati ettevõtlust takistavaks teguriks ja seetõttu võiks bürokraatiat soodustavate töökohtade vähenemine tuua kasu ka ettevõtluse arengule.

Riikide valitsemissektori kogukulude osakaal SKP-st (2014, %)

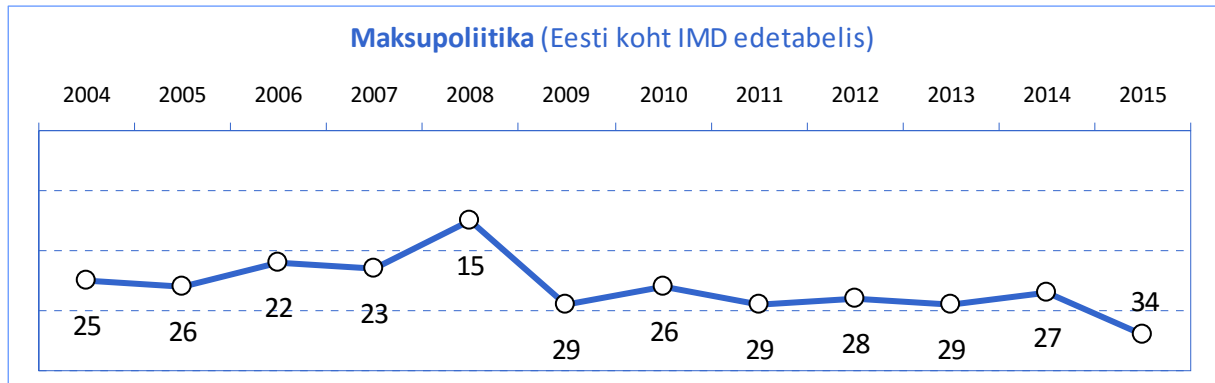
Eesti valitsemissektori kulude osakaal (% SKP-st)

5.2.2. Maksupoliitika

Maksupoliitika suhtes annab konkurentsivõime hinnang Eestile riikide hulgas keskmise lähedase 34. koha, mis on siiski 7 koha võrra madalam kui aasta eest ja ajas võrrelduna on Eesti siin oma konkurentsipositsiooni kaotanud.

Maksuduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Töövõtjate panus sotsiaalkindlustuse süsteemi on väike (suhtes SKP-st inimese kohta, 6. koht)
- Ettevõtetele kogutud maksude väike osakaal SKP suhtes (9. koht)
- Reaalsed tööjõumaksud ei ole takistuseks töötajate tööelu edendamisel (19. koht)
- Optimaalne eraisikute tulumaksu määr (23. koht)

Nõrkused

- Töoandjate panus sotsiaalkindlustuse süsteemi on kõrge (suhtes SKP-st inimese kohta, 56. koht)
- Suhteliselt kõrge kaudsete maksude osakaal SKP suhtes (52. koht)
- Üldine maksutase SKP suhtes on suhteliselt kõrge (43. koht)

Eestis on laekunud maksude osakaal SKP suhtes (32,8%) tervikuna kõrgem võrdluse all oleva 61 riigi keskmisest. Samas on erinevate maksude kohta antud hinnangud väga varieeruvad. Nii on Eesti ettevõtete tulumaksu osakaalu järgi SKP suhtes 9. positsioonil, kuid kaudsete maksude osakaalu osas 52. positsioonil. Hinnangud tööjõumaksude kohta on samuti vastuolulised. Eesti valitsus on võtnud eesmärgiks suurendada inimeste sissetulekuid, rajada uusi töökohti ning ergutada seeläbi majanduskasvu. Maksupoliitikas on kesksel kohal tööjõumaksude langetamine, mille tulemusel liiguks maksukoormus tööjõu maksustamiselt rohkem ressursside kasutuse, saastamise ja eluiga lühendavate ning tervist kahjustavate harjumuste maksustamisele. Konkreetsete maksuleevendusena on ette nähtud lähiaastatel tõsta tulumaksuvaba miinimumi ning vähendada töötuskindlustuse- ja sotsiaalmaksu määra.

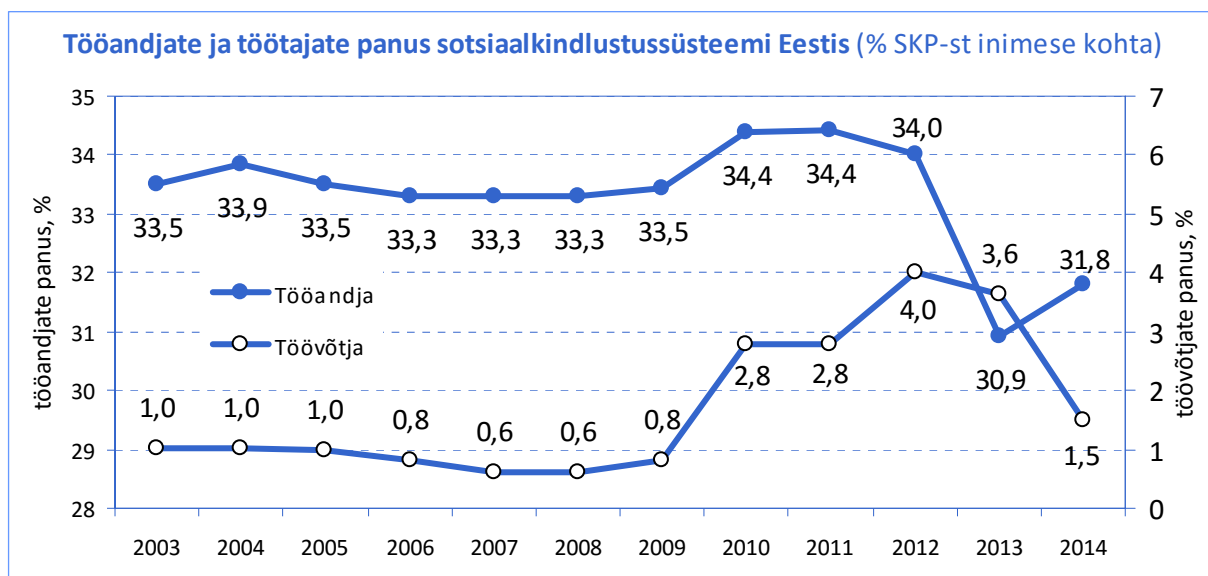
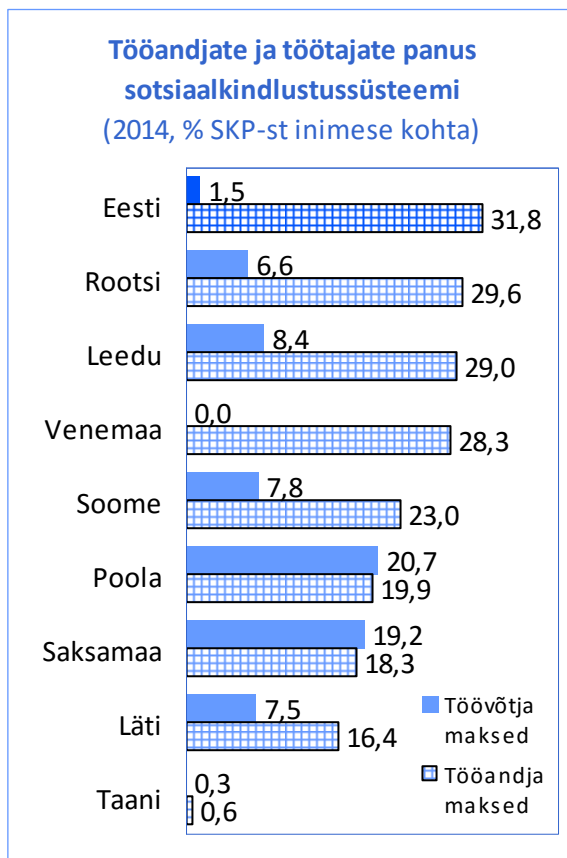
Sotsiaalmaksu laekumisest saadavat tulu kasutatakse pensionikindlustuse ja ravikindlustuse kulude katmiseks. Eestis maksavad sotsiaalmaksu vaid tööandjad erinevalt paljudest teistest riikidest, kus sotsiaalmaksu maksmise kohustus on ka töövõtjatel. IMD poolt vaadeldud riikidega võrreldes on Eesti töövõtjate poolne panus sotsiaalkindlustussüsteemi väga madal (kohustusliku pensionikindlustuse maksemäär on 2% või 3% ning töötuskindlustuse maksemäär on alates 2015. aastast 1,6% brutopalgast).

Madalamad tööjõumaksud soodustavad üldiselt majanduse arengut. IMD meetodika järgi aitab tööandjate ja töövõtjate väiksem maksukoormus kaasa riigi konkurentsivõime suurendamisele ja seega hinnatakse konkurentsivõimelisemaks neid riike, kus tööandjate ja töövõtjate suhteline panus sotsiaalkindlustussüsteemi on madalam. Hindamisel võrreldakse sotsiaalkindlustusse tehtud kohustuslikke

maksete osakaalu sisemajanduse koguproduktiga ühe elaniku kohta. Käesolevas töös vaadeldud riikide hulgas on Eesti üks väikseima töötajapoolse sotsiaalkindlustussüsteemi panustamisega riike peale Venemaa ja Taani. Teiselt poolt paistab Eesti silma sellega, et tööandjate suhteline panus sotsiaalkindlustussüsteemi on teiste riikidega võrreldes kõrgeim. Näiteks moodustas 2014. aastal tööandjate poolne sotsiaalkindlustusmaksete määr SKP-st ühe elaniku kohta 31,8%, samas kui töövõtjatel oli see 1,5% SKP-st ühe elaniku kohta (erinevus rohkem kui 20-kordne). Seega kuulub Eesti töövõtjate madala panusega sotsiaalkindlustussüsteemi küll kõige konkurentsivõimelisemate riikide hulka, kuid jääb tööandjate poolse kõrge maksumäära tõttu konkurentsivõimelt viimaste sekka.

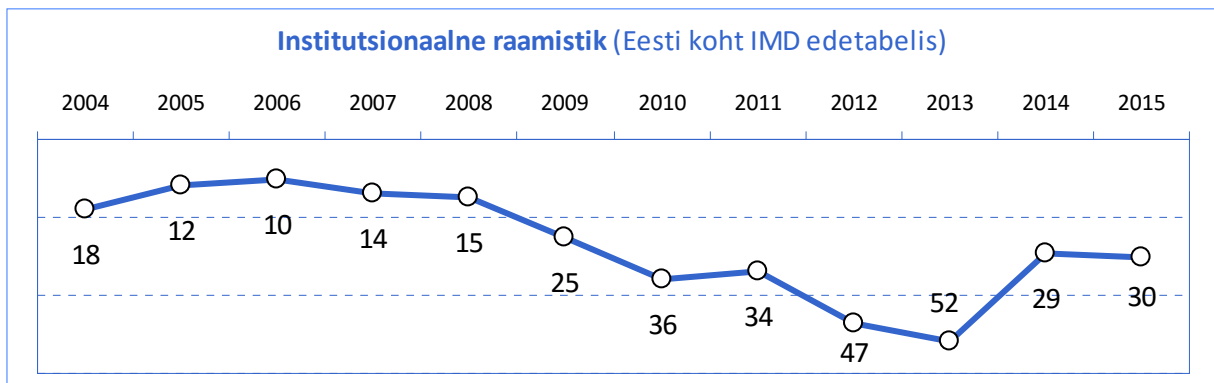
Peale Venemaa ja Eesti paistavad tööandjate ja töövõtjate ebaproportsionaalse panustamisega sotsiaalkindlustussüsteemi silma ka Rootsi, kus erinevus on 4,5 kordne ja Leedu 3,5 kordse vahega. Kõige võrdsemalt panustavad töötajad ja tööandjad sotsiaalkindlustusse Saksamaal (vastavalt 19,2% ja 18,3% SKP-st ühe elaniku kohta), aga ka Poolas (vastavalt 20,7% ja 19,9% SKP-st ühe elaniku kohta). Kui tööandjate poolsed maksed sotsiaalkindlustussüsteemi olid 2014. aastal SKP-st inimese kohta kõige suuremad Eestis, siis töötajatepoolne suhteline panus oli kõrgeim Poolas (20,7% SKP-st ühe elaniku kohta).

Käesoleva aja Eesti maksupoliitika keskseks seisukohaks on tööjõumaksude vähendamine, mille tulemusel jääks inimestel raha rohkem kätte. Kompenseerimaks tööjõumaksude laekumise vähenemist on riigi eelarvestraateegias võetud suund alkoholi- ja tubakaaktsiisi tõstmisele, mis piirab nende tervistkahjustavate toodete kättesaadavust ja aitab sellega kaasa tervislikumale elukeskkonnale. Seejuures peetakse maksupoliitika seisukohalt oluliseks ka seda, et maksumuudatused oleksid pikemalt ette kavandatud, mis annaks maksukohuslastele piisavalt aega kohandumiseks ja vajalikeks ümberkorraldusteks.

5.2.3. Institutsionaalne raamistik

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti institutsionaalse raamistiku komponendi osas 61 riigi hulgas 30. kohal ja viimaste aastate areng on olnud positiivne.

Institutsionaalse raamistiku tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Vahetuskursi stabiilsus (8. koht)
- Õigusriigi põhimõtete järgimine (15. koht)
- Kapitali hind ei hoia ettevõtluse arengut tagasi (16. koht)
- Bürokratia ei takista äritegevust (17. koht)
- Valitsuse poliitika on kohanemisvõimeline (18. koht)

Nõrkused

- Välisvaluuta reserve maht on väike (61. koht)

Eesti institutsionaalse raamistiku tugevatest külgedest võib välja tuua, et Euroala liikmelisusest tulevalt on vahetuskursi stabiilne (8. koht), õigusriigi põhimõtteid järgitakse (15. koht), kapitali hind ei hoia ettevõtluse arengut tagasi (16. koht), bürokratia ei takista äritegevust (17. koht) ning valitsus muudab paindlikult oma poliitikat sõltuvalt muutustele majanduses (18. koht) ja valitsuse otsused rakendatakse ellu tõhusalt (20. koht).

Keskmete hulgas oleme altkäemaksu ja korrupsiooni (23. koht), läbipaistvuse (23. koht), riigi krediidi-reitingu (26. koht), lühiajaliste reaalintresside (26. koht) ning õigusliku ja seadusandliku raamistiku (27. koht) valdkondades. Keskpanga poliitika osas (37. koht) oleme edetabeli alumises pooles Saksa-maa järel. Mõnevõrra negatiivsemalt paistame silma sellega, et laenude ja hoiuste intresside vahe on suur (4,26 protsendipunkti ja 38. koht).

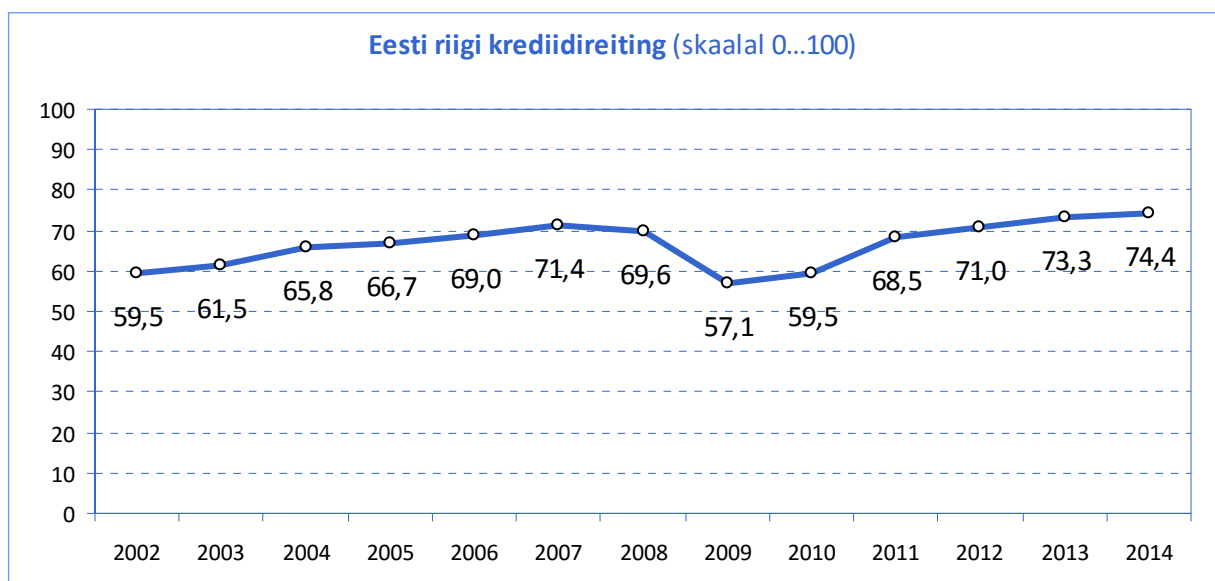
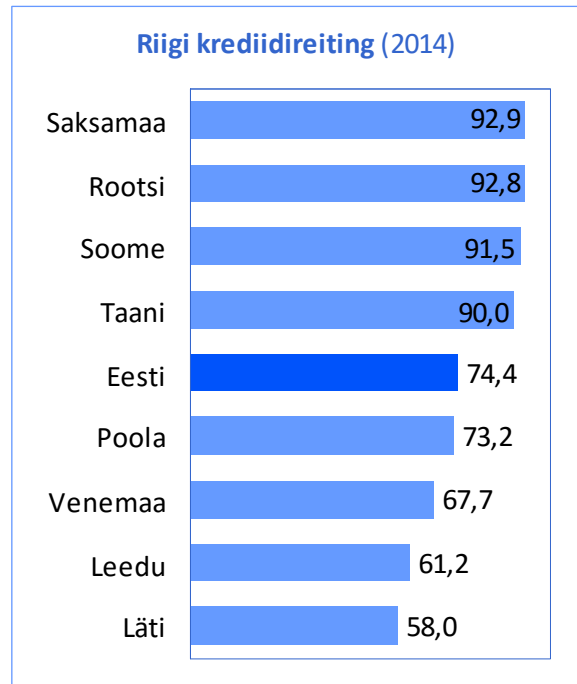
Pingerea viimasel kohal on Eesti välisvaluuta reserve mahu osas (0,44 mld USD ja 61. koht). Välisvaluuta reserve maht sõltub riigi suuruselt ning antud näitaja osas jääme pingerea lõppu ilmselt ka edaspidi.

Riigi krediireiting

Riigi krediireiting on valitsuse töö tõhususe kaudselt näitajaks ja rahvusvahelise usaldusväarsuse indikaatoriks. Mitmed reitinguagentuurid ja kesksed maailmas tegelevad riikide krediireitingute väljatöötamisega. IMD kasutab antud otstarbel „*Institutional Investor Magazine*“ uuringu tulemusi, mille skaala ulatub 0–100-ni (0 väljendab täielikku usaldamatust, kus maksejõuetus on vältimatu ja 100 kajastab kõige kõrgemat usaldust, kus maksejõuetus on välistatud). Uuringu tarbeks küsitletakse kahel korral aastas (märtsis ja septembris) 75–100 rahvusvahelist investeerimispanka, kelle analüüsi-osakondade töötajad annavad hinnanguid erinevate riikide kohta. Krediireiting arvutatakse vastuste kaalutud keskmisena, lähtudes konkreetse panga globaalse äri ulatusest ja analüüsimetoodika põhjalikkusest.

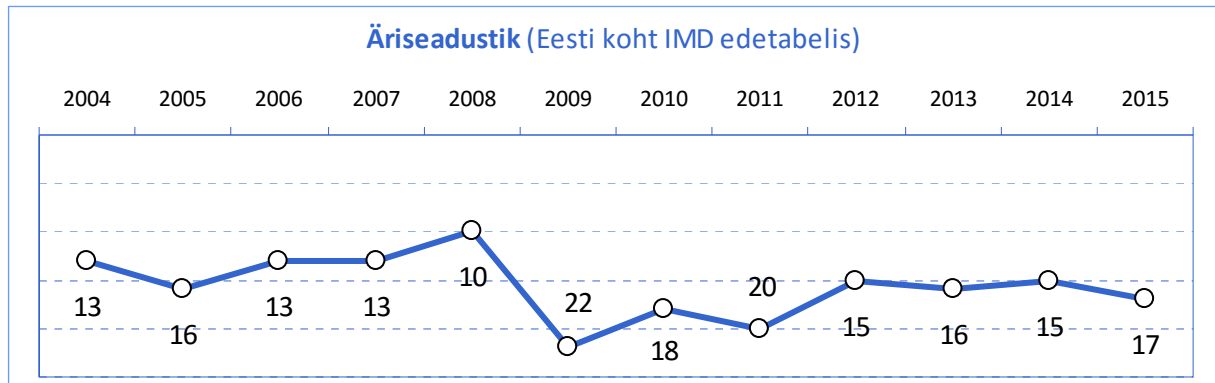
Eesti krediireiting on 61 riigi hulgas 26. kohal. 2014. aastal oli reitingu arvvaartus 74,4 ning see on kõrgem kõigi edetabelis osalenud riikide keskmisest (69,3), kuid madalam Läänemeriikide keskmisest (78,0). Viimasel viiel aastal on Eesti krediireiting paranenud. 2002–2007. aastani Eesti reiting tõusis, kriisi ajal langes, kuid on nüüdseks taastunud ja jõudnud kõigi aegade kõrgeimale tasemele. Võrreldes 2002. aastaga on Eesti reiting tõusnud 19,4 punkti võrra.

Joonisel on näha Läänemere riikide usaldusreitingud 2014. aastal. Sellest nähtub, et väga usaldusväärseteks on tunnistanud Eesti olulised kaubanduspartnerid: Saksamaa, Rootsi, Soome ja Taani. Rootsi krediireiting on võrreldes eelmise vaatlusega mõnevõrra nõrgenenud ja Läänemeriikide võrdluses langenud Saksamaa järel teisele kohale. Keskmise usaldusväarsus iseloomustab Eestit ja Poolat. Keskmisest madalam krediireiting on Venemaal, Leedul ja Lätil. Võrreldes eelmise vaatlusega reiting Venemaal mõnevõrra nõrgenes, kuid Lätil ja Leedul vähesel määral paranes.

5.2.4. Äriseadustik

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti äriseadustiku komponendi osas 61 riigi hulgas 17. kohal ja Eesti koht on läbi aja olnud suhteliselt stabiilne.

Äriseadustiku tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Ettevõtete asutamine on lihtne (2. koht)
- Paindlikud tööregulatsioonid (4. koht)
- Valitsuse toetuste osakaal SKP-st on madal (6. koht)
- Töötuse õigusaktid soodustavad uue töökoha otsinguid (8. koht)
- Protektsionism ei kahjusta äritegevust (8. koht)

Nõrkused

- Mõned riigi omandis olevad ettevõtted häirivad majandust (46. koht)
- Immigratsiooniseadused raskendavad välis- ja kodumajanduse vahelise tööjõu vabamist (38. koht)

Äriseadused aitavad korraldada Eesti majandust suhteliselt efektiivselt. Eestis on lihtne firmat luua (2. koht), sest seadusandlus ei loo sellele takistusi. Töö regulatsioonid on paindlikud (4. koht) ega takista ettevõtlust ning töötuse alane seadusandlus (8. koht) soodustab uue töökoha otsimist. Valitsuse toetused era- ja avaliku sektori ettevõtetele moodustavad 0,44% SKP-st, ning selle näitajaga oleme 6. kohal. Protektsionism (8. koht) ei kahjusta ettevõtete äritegevust ja riigihanked on piisavalt avatud välisriikide pakkujatele (14. koht) ning välisinvestoritel on võimalik omandada kontroll kodumaistes firmades (15. koht).

Keskmete hulgas oleme investeerimisstiimulite atraktiivsuses välisinvestoritele (27. koht). Ligipääsetavus välis- ja kodumaisele kapitaliturule (31. koht) on keskpärane. Toetused teatud määral moonutavad õiglast konkurentsi ja majanduslikku arengut (34. koht) ja konkurentsialase seadusandluse tõhusus kõlvatu konkurentsi ennetamisel (33. koht) on keskmisel tasemel. Varimajandus majandusarengut oluliselt ei kahjusta (33. koht).

Probleemiks on jätkuvalt seadusandlus, mis reguleerib välis- ja kodumajanduse vahelise tööjõu riiki lubamist (38. koht), kuid võrreldes eelmise vaatlusega on Eesti koht selle näitaja osas jõudsalt paranenud (2014. aastal 58. koht).

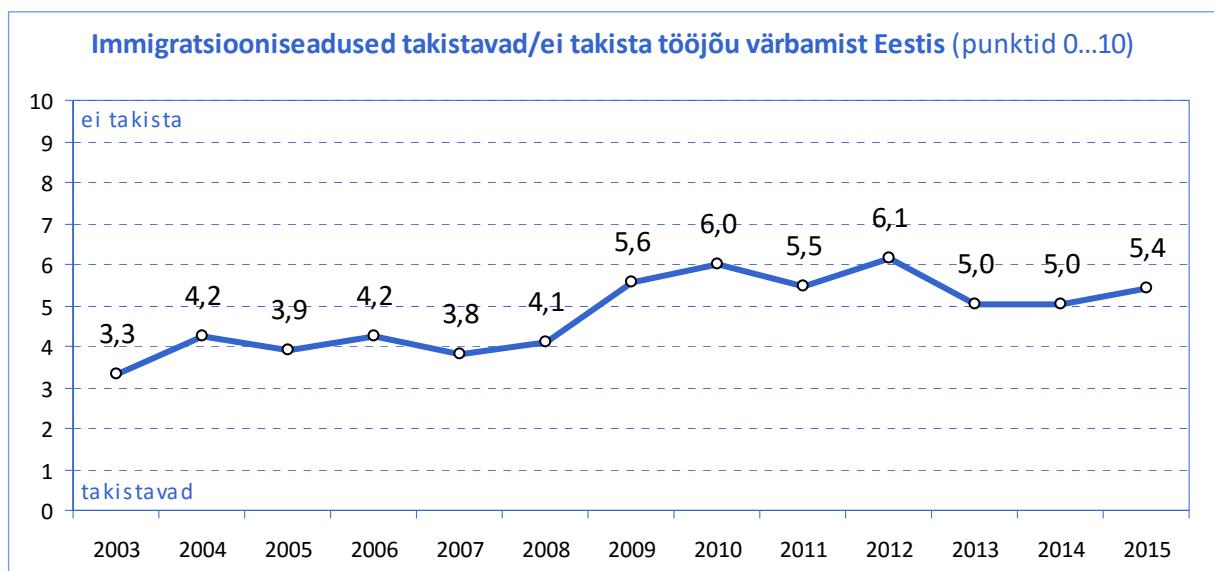
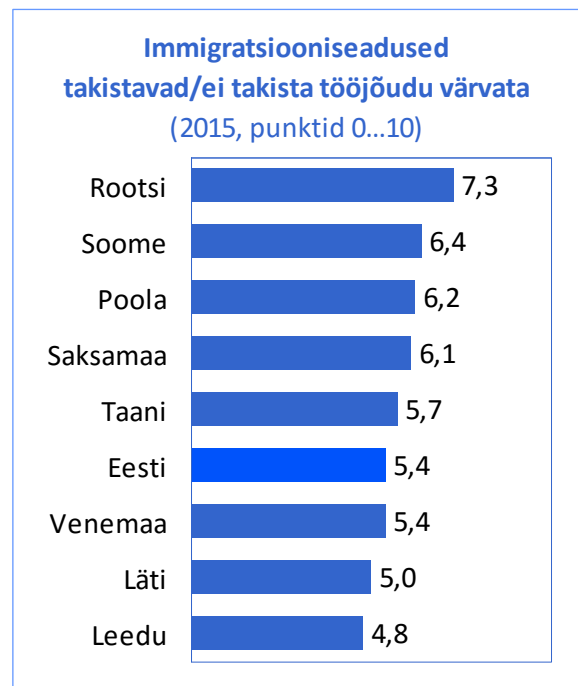
Immigratsiooniseadused

Eesti ettevõtete juhtide hinnangul on võõrtöö värbamine Eestis raskendatud – 2015. aasta edetabelis olime siin 38. kohal (ettevõtete juhtide hinne 5,4 punkti). Positiivsena võib märkida, et võrreldes 2014. aastaga on võõrtööjõu värbamine ettevõtete juhtide hinnangul muutunud lihtsamaks (2014. aastal oli hinne 5,0) ja Eesti koht on antud näitaja osas jõudsalt paranenud (2014. aastal 53. koht). Immigratsiooniseaduste takistav mõju töötajate värbamisel on vähenenud ka kümne aasta taguste hinnangutega võrrelduna.

Euroopa majanduspiirkonnast töötajate palkamine on tööjõu vabast liikumisest tulenevalt suhteliselt lihtne, kuid kolmandatest riikidest tööjõu värbamine on keerukam ning eeldab elamisloa taotlemist. Tähtajalise elamisloa alusel Eestis elav välismaalane peab töötamiseks omama ka tööloa, pikaajalise elamisloa puhul sellist nõuet ei kohaldata.

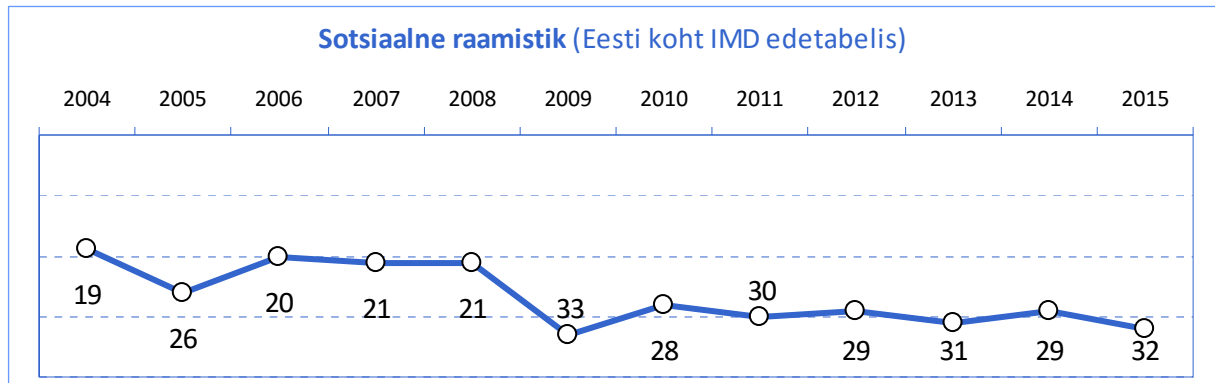
2013. aastal muudeti välismaalaste seadust ettevõtjasõbralikumaks ning välismaalasest tippspetsialisti palkamiseks võimaldati teatud tingimustel kasutada kiirkorras menetlust, mis lubab lühiajaliselt tööle asuda registreerimise päevast alates. Mõnevõrra lihtsustati ka madalamapalgaliste töötajate palkamist välisriikidest, näiteks kaotati nõue kolmenädalase konkursi korraldamiseks vajamineva töötaja leidmiseks Eestist. 2016. aastast lihtsustub välismaalaste seadus veelgi. Elamisloa taotlemise bürokraatiat vähendatakse ning lubatakse välismaalaste samaaegne töötamine mitme tööandja juures. Samuti lubatakse välismaalastel töötada renditöötajana. Elamisloa lõppemisel kehtestatakse 90 päeva pikkune üleminekuperiood, mille jooksul võib välismaalane Eestis viibida ja taotleda elamisloa uuel alusel.

Rootsi ja Soome ettevõtete juhtide hinnangul ei takista seal seadused nii oluliselt ettevõtetel võõrtööjõu värbamist. Lihtsam on võõrtööjõu värbamine ka Poolas ja Saksamaal, kus ettevõtete juhtide küsitluse tulemused jäid vahemikku 6,2...6,1 punkti (skaalal 0–10). Mõnevõrra probleemsem on võõrtööjõu värbamine üldiselt liberaalses Taanis. Venemaal, Lätis ja Leedus takistavad immigratsiooniseadused võõrtööjõu värbamist suuremal määral kui Eestis. Lätis ja Leedus halvenes ettevõtete juhtide hinnang eelmise vaatlusega võrreldes, samas Venemaal paranes ja tõusis Eestiga sarnasele tasemele.

5.2.5. Sotsiaalne raamistik

Sotsiaalse raamistiku osas asub Eesti IMD konkurentsivõime edetabelis vaadeldud 61 riigi hulgas keskmisel positsioonil (32. kohal), kuid negatiivne on see, et pikemaajalises vaates on Eesti koht halvenenud.

Sotsiaalse raamistiku tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Õigussüsteem on hästi hallatud (21. koht)
- Isiklik turvalisus ja eraomand on suhteliselt hästi kaitstud (27. koht)

Nõrkused

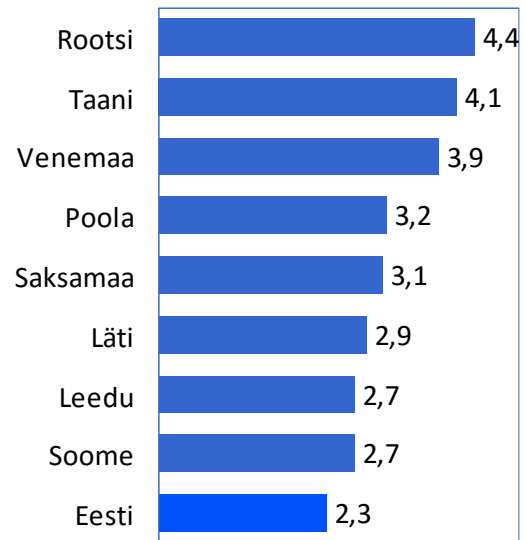
- Vananev ühiskond koormab majanduse kasvu ja arengut (56. koht)
- Sotsiaalne sidusus on suhteliselt madal (küsitlus, 40. koht)
- Naiste väike osakaal parlamendis (36. koht)

Võrdluses teiste riikidega on hinnatud rahuldavaks kohtute tööd (21. koht) ning isikliku turvalisuse ja eraomandi kaitset (27. koht). Probleemiks on naiste väike kaasatus ühiskonna juhtimisse ja poliitikasse (36. koht), väike sotsiaalne ühtekuuluvus (40. koht) ning suurimaks mureks ühiskonna kiire vananemine (56. koht).

Tulenevalt Eesti demograafilisest olukorrast ja ka tööealise elanikkonna pikaajalisest väljarändest on tööjõu nappus muutunud üheks olulisemaks ettevõtluse arengut piiravaks teguriks. Euroopa riikide hulgas on Eesti üks kiiremini vananeva elanikkonnaga riike. Vananeva ühiskonna probleemiks on vähenev sündivate laste arv. Statistikaameti prognoosi järgi väheneks praeguste rahvastikutrendide jätkudes Eesti rahvaarv 2040. aastaks umbes 100 tuhande inimese võrra. Rahvaarvu vähenemise tempo suureneb iga aastaga ja see osutub üha suuremaks koormaks ühiskonnale ning piirab majanduse arengut. Järjest vanemaks muutuva elanikkonna tõttu suureneb pidevalt pensioniealiste inimeste osakaal ja väheneb tööealine elanikkond. Selle tulemusel kahaneb ka riigi maksutulud ning samal ajal peab üha väiksem tööealiste inimeste hulk tulema toime järjest kasvava mittetöötava elanikkonna ülevõltsamisega. Paralleelselt suurenevad ühiskonna vananemisega sotsiaal- ja tervisekulud. Elanikkonna kahanemine võimendab ka regionaalseid probleeme, sest kui Harju- ja Tartumaal prognoositakse linnadesse elama asumise tõttu isegi teatud elanike arvu juurdekasvu, siis riigi äärealadel väheneb niigi väike elanike hulk seda kiiremini. Hõrenea asustustiheduse tulemusel vähenevad ääremaaadel investeeringud, töövõimalused, infrastruktuuri ülalpidamine muutub ebaefektiivsemaks jne.

IMD hindab vananeva ühiskonna mõju riikide rahvusvahelise konkurentsivõimele selle järgi, millisel määral see takistab majanduse arengut. Eesti ettevõtjad on probleemi tõsiseks hinnanud juba aastaid ja Läänemere riikide hulgas on Eesti saanud vananeva ühiskonna mõju osas kõige kriitilisema hinnangu ka 2015. aastal (hinne 2.3 punkti). Koos Eestiga tajutakse vananevat elanikkonda suurema probleemina ka Leedus (2,7 punkti), kus elanike arv on langenud aastaga 1,7%, seda küll peamiselt negatiivse migratsioonialdo tõttu. Arvestades asjaolu, et väljaränne on seotud võõrsil töötamisega, siirduvad riigist välja just parimas tööeas inimesed ja riigi elanike vanuseline tasakaal osutub veelgi ebasoodsamaks. Soome positsioon on aastatega halvenenud, sest vananevat ühiskonda nähakse üha suurema takistusena majanduse kasvule. Lisaks Soomele tajutakse vananevas rahvastikus enam probleeme ka Taanis, mis on samuti saanud eelmise aastaga võrreldes negatiivsema hinnangu (2014. aastal 4,6 punkti, 2015. aastal 4,1 punkti). Võrreldud Läänemereäärsetest riikidest anti kõige positiivsem hinnang Rootsi (4,4 punkti).

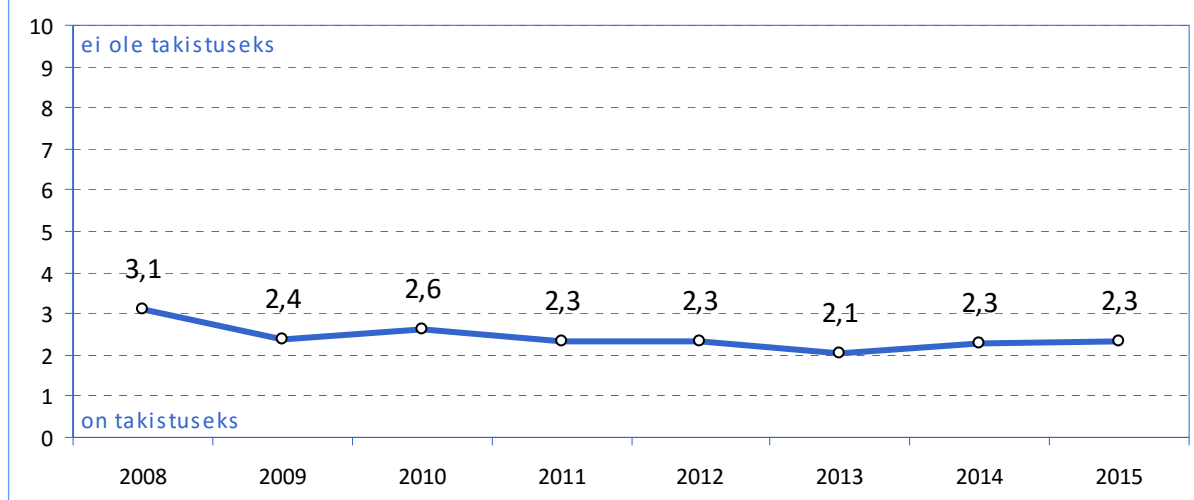
Vananev ühiskond on/ei ole takistuseks majanduse arengule (2015, punktid 0...10)

Vananev rahvastik ja selle tulemusel vanemaealiste osakaalu suurenemine ühiskonnas nõuab seniste sotsiaalpoliitiliste ja majanduslike suundade ümbervaatomist, et tagada riigi jätkusuutlik areng ka edaspidi. Tuleb leida lahendusi, et tekitada vanusesõbralik elukeskkond ja edendada aktiivset vananemist toetavaid hoiakuid. Rahvastiku vananemise ja tööealise elanikkonna vähenemise tõttu on oluline, et inimesed töötaksid võimalikult kaua ning et tööalast rakendust leiaks võimalikult palju pensionieas inimesi. Selleks peab ettevõtlussektor olema valmis paindlikumaks töökorralduseks, et tagada eakatele võimetekohased töötingimused.

Elanikkonna vananemist aitab pidurdada ka aktiivne kvalifitseeritud tööjõu riiki "meelitamine". Eesti ettevõtted peaksid julgemalt tööle võtma Eestis kõrgkoole lõpetavad välisstudengeid. Sihtotsinguga võiks otsida ka noori Venemaa ja Ukraina kõrgkoolide lõpetajate hulgas.

Vananev ühiskond on/ei ole takistuseks majanduse arengule Eestis (punktid 0...10)

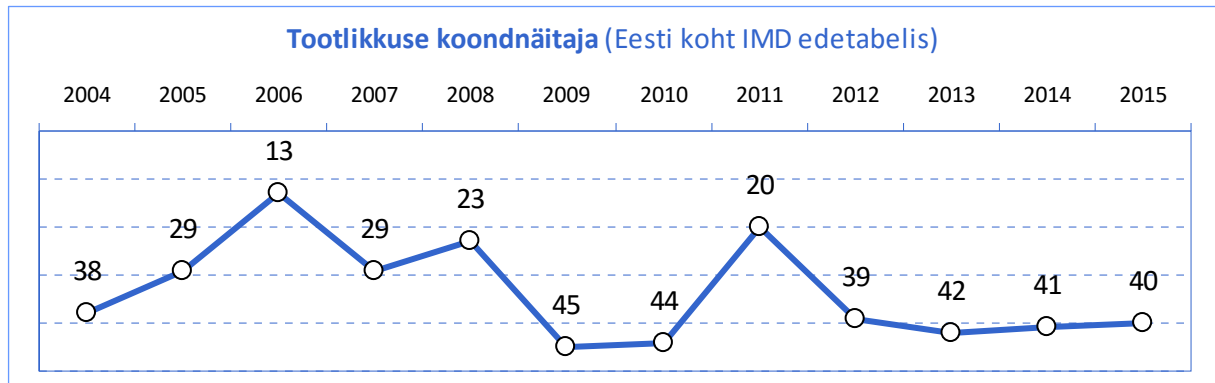

5.3. Äritegevuse efektiivsus

5.3.1. Tootlikkus

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti tootlikkuse komponendi osas 61 riigi hulgas 40. kohal, liikudes viimasel kahel aastal koha võrra ettepoole, aga jäädes 2006. aasta buumi aegsest 13. kohast kaugemale maha.

Tootlikkuse komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Suhteliselt kiire tootlikkuse reaalkasv (SKP muutus töötaja kohta, %, 18. koht)
- Kõrge tootlikkus põllumajanduses (põllumajanduse SKP hõivatu kohta, 18. koht)

Nõrkused

- Madal tootlikkus tööstuses (tööstuse SKP hõivatu kohta, 48. koht)
- Töäjõu tootlikkuse ebapiisav konkurentsivõimelisus rahvusvahelises võrdluses (küsitlus, 47. koht)
- Madal tootlikkus töötaja kohta ostujõu pariteedi alusel (40. koht)
- Tagasihoidlik tootlikkus teenuste sektoris (teenuste sektori SKP hõivatu kohta, 39. koht)

Tootlikkus on äritegevuse efektiivsuse üks kõige olulisem näitaja. Riikide tootlikkuse võrdlemiseks sobib hästi **SKP ostujõu pariteedi (PPP) alusel ühe töötaja kohta aastas** (tuh USD), kuna see indikaator elimineerib hinnataseme erinevuse eri riikide vahel ning arvestab töötajate arvuga riigis. 2014. aastal oli Eesti töö käiv elanik pea 3 tuhande USD võrra tootlikum kui 2013. aastal, tootlikkus tõusis 2014. aastal 56 tuhande USD-ni. Võrreldes 2000. aastaga oli Eesti töötaja 14 aastat hiljem 2,6 korda tootlikum, kuid mahajäämus kõrgelt arenenud riikidest on endiselt märgatav. Nii asub Eesti IMD edetabelis töäjõu tootlikkuse osas 40. kohal.

Läänemere riikide võrdluses oli Eesti töäjõu tootlikkus 2014. a sarnane teiste valitud Ida-Euroopa riikide – Poola, Leedu, Läti ja Venemaa – vastava näitajaga (vahemikus 51–59 tuh USD). Rootsi, Taani, Soome ja Saksamaa lisandväärtus töötaja kohta oli 2014. a eespool mainitud riikide lisandväärtusest üle 25 tuhande USD võrra suurem (vahemikus 84–92 tuh USD).

Tööstuste tootlikkus mõõdetuna tööstuste lisandväärtusena ühe töötaja kohta aastas ostujõu pariteedi alusel on võrreldes sajandivahetuse ajaga kasvanud Eestis 3,1 korda (52 tuh USD-ni 2014. a), kiiremini kui üldine töäjõu tootlikkus. Tootlikkuse kasvule vaatamata asub Eesti IMD edetabelis tööstuste tootlikkuse osas madalal 48. kohal.

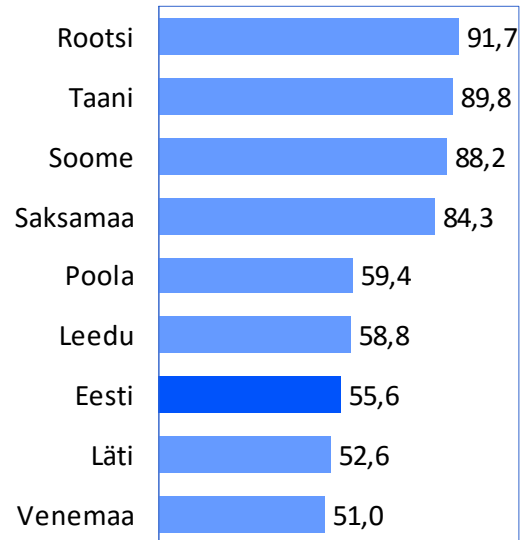
Teenuste tootlikkuse näitaja osas on Eesti edetabelis 39. kohal. Teenuste sektori lisandväärtus töötaja kohta (ostujõu pariteedi alusel) oli 2014. aastal 57 tuhat USD, ületades seega tööstuste vastavat näitajat.

Riikide võrdluses on Eesti põllumajanduse tootlikkus oluliselt parem kui teistes sektorites – Eesti näitaja on 18. kohal (ulatudes 2014. a 53 tuh USD-ni, 3,5 kordne kasv 14 aastaga). Põllumajanduse suhteliselt kõrge tootlikkus töötaja kohta on eelkõige tingitud järjest suurenevatest tootmisüksustest ning automatiseerimisega seonduvast tööjõu vajaduse vähenemisest.

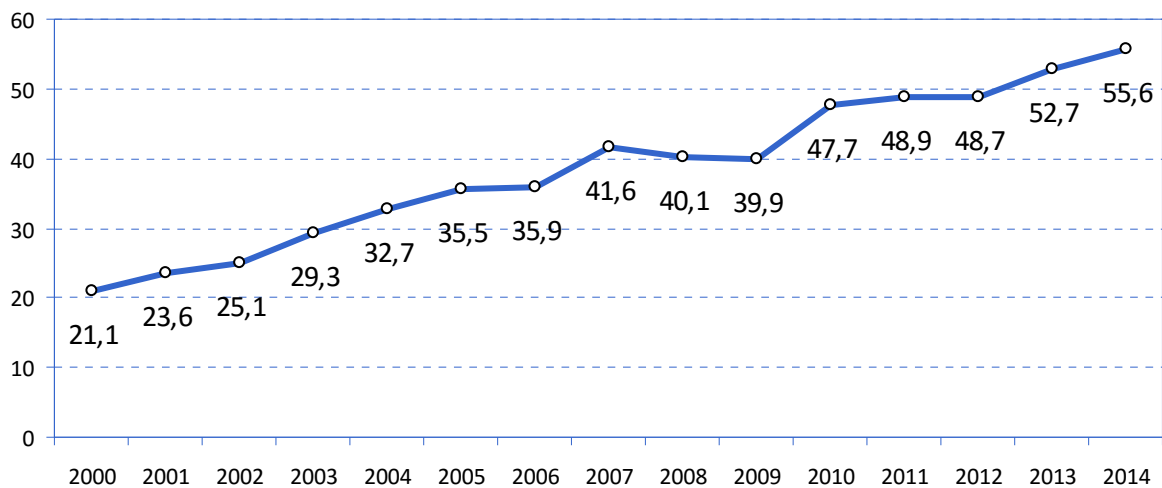
Majanduse tootlikkust Eestis aitaks tõsta toodete müügihinna tõus (müük suurema ostuvõimega turgudele, müügihela lühendamine, oma bränditoodete müük), suurema lisandväärtusega toodete tootmine, töö parem korraldus ja automatiseerimine (seeläbi ka töötajate arvu vähendamine). Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014–2020 pakub lahenduseks ekspordivõimekuse nõrkusele riigi toena ettevõtetele välisurgude partnerite kontaktide vahendamise, sihtriigis infotöö pakkumise, sihtriigi spetsiifilise nõustamis- ja koolitusteenuste pakkumise.

Tootlikkuse tõusuks on vaja investeringuid nii teadus- ja arendustegevusse, innovatsiooni kui disaini. Innovaatiliste toodete ja teenuste väljaarendamiseks ning turustamiseks napib Eesti ettevõtetel teadmisi ning eelkõige vajalike oskustega tööjõudu. Kogu meie majanduse tootlikkuse tõusuks tuleb erilist tähelepanu pöörata lisandväärtuse suurendamisele traditsioonilistes majandusvaldkondades, kus praegu loodav lisandväärtus on väike, kuid hõivatud suhteliselt palju inimesi.

Tootlikkus ostujõu pariteedi alusel
(2014, tuh USD/töötaja kohta)

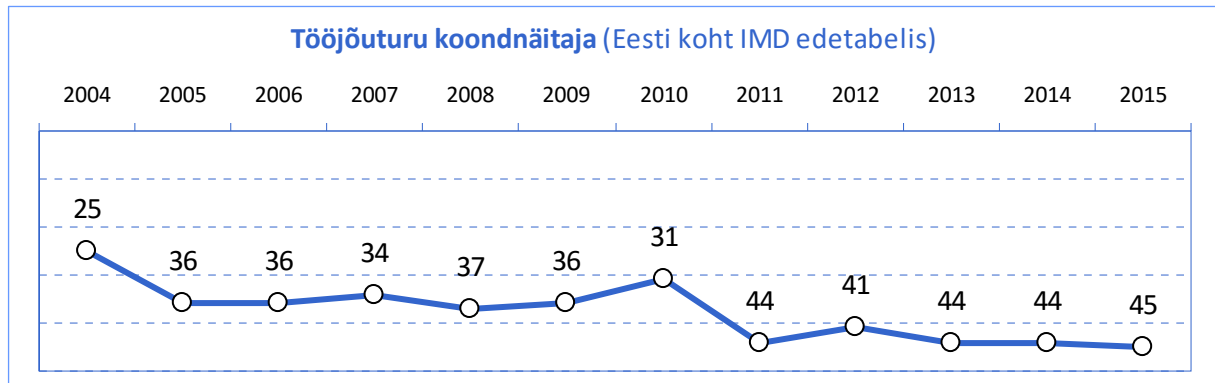

Tootlikkus ostujõu pariteedi alusel Eestis (tuh USD/töötaja kohta)

5.3.2. Tööjõuturg

Eesti asus 2015. aastal tööjõuturu komponendi osas 61 riigi võrdluses 45. kohal ja viimaste aastatega ei ole Eesti koht selles edetabelis paranenud. Eesti pole alates 2005. aastast tööjõuturu näitaja poolest 30 esimese riigi hulka mahtunud.

IMD konkurentsivõime edetabeli tööjõuturu teema alla kuuluvad järgmised näitajate grupid: tööjõukulud, töösuhted ja kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus.

Tööjõuturu komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Suur naistööjõu osakaal kogu tööjõust (7. koht)
- Töösuhete tulemuslikkus (küsitlus, 12. koht)
- Töötajate koolitamise olulisus ettevõttele (küsitlus, 17. koht)

Nõrkused

- Ebapiisav kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus (küsitlus, 61. koht)
- Finantsspetsialistide puudus (küsitlus, 56. koht)
- Ajude äravoolu negatiivne mõju riigi konkurentsivõimele (küsitlus, 55. koht)
- Pädevate tippjuhtide puudus (küsitlus, 53. koht)
- Tippjuhtide vähene rahvusvaheline kogemus (küsitlus, 48. koht)

Sobivate oskustega tööjõu kättesaadavus tööjõuturul on hea ettevõtluskeskkonna üks olulisemaid tunnuseid. Suuresti sõltub see riigi hariduspoliitikast, kuivõrd see arvestab ettevõtete tööjõu vajadust, ning teiselt poolt ka riigi demograafilisest olukorrast. Eesti ettevõtetejuhtide hinnangud kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavusele on kõikunud suuresti vastavalt majandustsüklile – kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus buumi ajal langes (tööhõive suurenemine) ning kriisi ajal tõusis (tööhõive vähenemine), kuid tervikuna on see probleem olnud ettevõtjate jaoks läbi aastate üks valukohti. Eesti asub 61 riigi hulgas 2,66 punktiga viimasel, 61. kohal.

Läänemeriikidest on kvalifitseeritud tööjõu vajadus paremini rahuldatud Soomes, Taanis, Venemaal, Rootsis ja Poolas (kõigil ettevõttejuhtide poolt antud hinne üle 6 punkti), mõnevõrra kehvemini on oskustega tööjõu olemasolu tagatud Lätis, Leedus ja Saksamaal (hinne vahemikus 5–5,5 punkti). Eesti on selle olulise konkurentsivõime näitaja poolest väga halvas seisus – 9 riigi võrdluses viimasel kohal. Kui Põhjamaade riigid saavad kvalifitseeritud tööjõu nappusele leida leevendust kõrgema

palgataseme abil tööjõudu vaesematest riikidest üles ostes, siis madalama palgatasemega riike (kuhu Eesti kuulub) ähvardab oht, et riigis koolitatud kvalifitseeritud tööjõud läheb välismaale (Eestil 3 punktiga 55. koht).

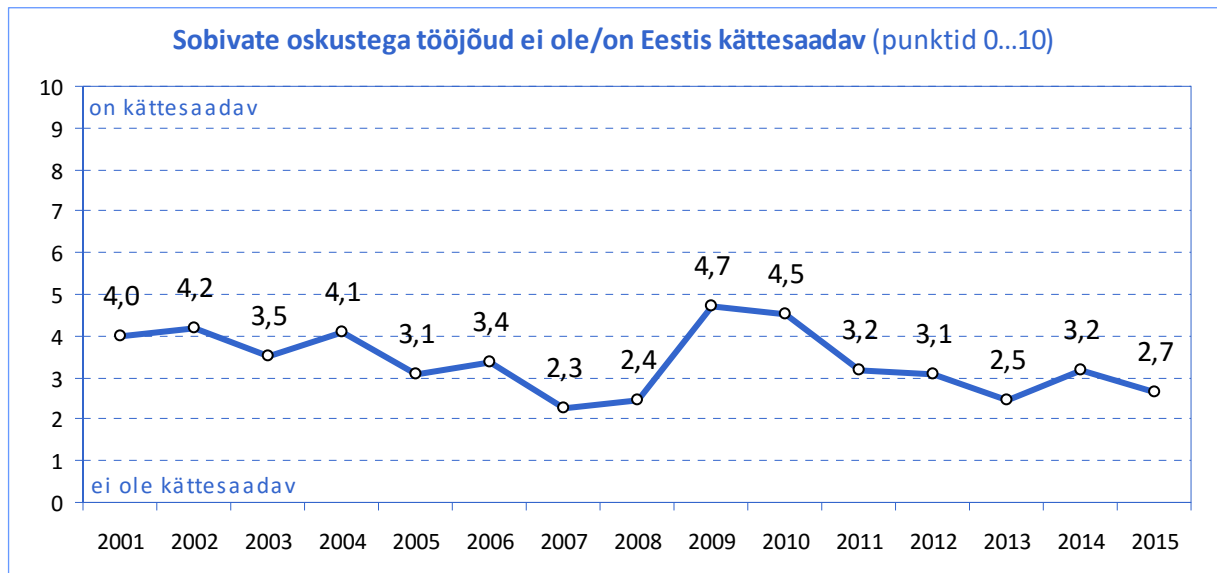
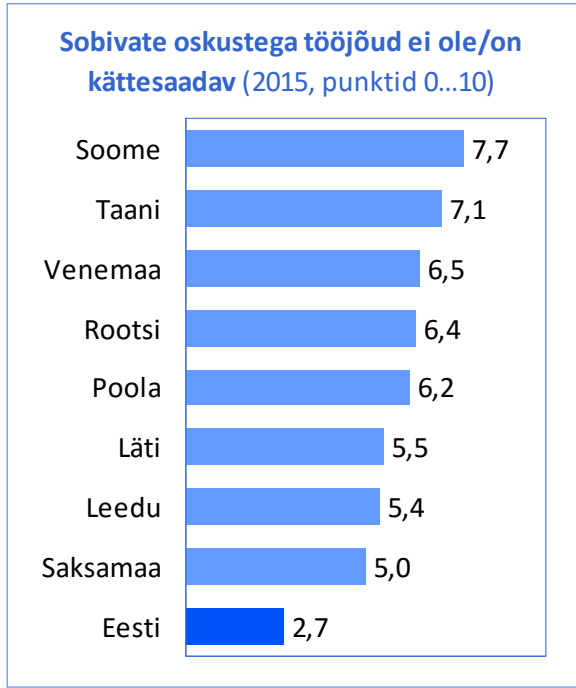
Kõrgharitud Eesti elanike välismaale kolimine vähendab muuhulgas heade juhioskustega spetsialistide hulka Eestis. Ettevõtte edukus ja sellega kaasas käiv kõrge tootlikkus sõltub paljuski ettevõtte juhist. Ettevõtjate küsitlus andmetel ei ole Eestis piisavalt pädevaid tippjuhte, kes ettevõtte, ja kaudselt ka Eesti, lisandväärtust tõstaksid (3,82 punktiga edetabeli 53. koht).

Tehnoloogia kiire areng on suurendanud nõudlust IT-spetsialistide järele, napib ka finantsspetsialiste. Finantsala spetsialistide kättesaadavuse hinnang on langenud 2001. a 6,1-lt 2015. a 4,9-le. Eesti 2015. a näitaja on teiste Läänemeriikiide vastavast näitajast kahjuks kõige halvem. Taani, Soome, Rootsi ja Poola ettevõtjatejuhid on hinnanud finantsspetsialistide kättesaadavust enam kui 7 punktiga. Ka Saksamaal, Venemaal ja Lätis pole spetsialistide saadavusega nii suuri probleeme kui Leedus ja Eestis.

Ettevõtjad eeldavad kõrgkoolide lõpetajatelt ka paremaid praktilisi teadmisi, mis eeldaks head praktikat juba kõrgkoolis õppimise ajal. Siin on Eestil võimalus olukord parandada, sest praegu ei ole ettevõtjad piisavalt motiveeritud praktikantidega tegelema. Eesti asub praktikavõimaluste näitaja osas 4,12 punktiga 44. kohal.

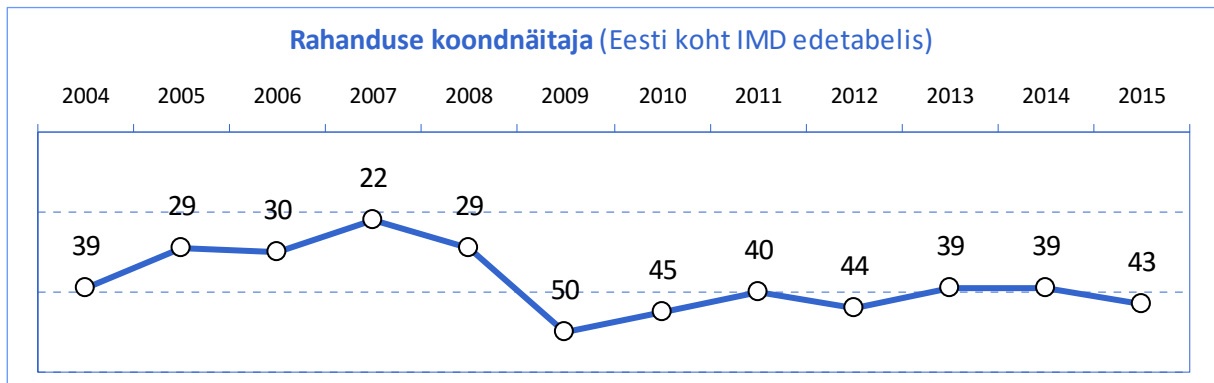
Ettevõtjad eeldavad kõrgkoolide lõpetajatelt ka paremaid praktilisi teadmisi, mis eeldaks head praktikat juba kõrgkoolis õppimise ajal. Siin on Eestil võimalus olukord parandada, sest praegu ei ole ettevõtjad piisavalt motiveeritud praktikantidega tegelema. Eesti asub praktikavõimaluste näitaja osas 4,12 punktiga 44. kohal.

Tööjõuturu suureks väljakutseks on viia kutse- ja kõrgkoolide lõpetajate kvalifikatsioon vastavusse tänapäeva ettevõtluse nõuetel ja siin aitab oluliselt parem koostöö koolide ja ettevõtete liitude vahel.

5.3.3. Rahandus

Rahanduse komponendi osas on Eesti 61 riigi seas 43. kohal ja Eesti on aastaga selle äritegevuse komponendi osas oma konkurentsipositsiooni kaotanud.

IMD konkurentsivõime edetabeli rahanduse teema alla kuuluvad järgmised näitajate grupid: pankade efektiivsus, aktsiaturu toimimine ning finantsjuhtimine. Väikeriigina on Eesti puhul keskmisest madalam koht tingitud paljuski finantsturu väikesest mahust.

Rahanduse komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Pangandus- ja finantsteenuste hea kättesaadavus (küsitlus, 17. koht)
- Rahalise riskifaktori käsitlemine (küsitlus, 18. koht)
- Pangandusseaduste kõrge arengutase (küsitlus, 20. koht)
- Palju rahalisi kaarditehinguid inimese kohta (21. koht)
- Laenu kättesaadavus äritegevuseks (küsitlus, 22. koht)

Nõrkused

- Madal börsi kapitalisatsioon (rahalisel vääringus 59. koht, osakaaluna SKP-st 55. koht)
- Väike börsil noteeritud kodumaiste ettevõtete arv (59. koht)
- Börsiindeksi langus (59. koht)
- Ühinemis- ja ülevõtmistegevuste väike maht (53. koht)

Ettevõtlus saab edukalt areneda, kui ettevõtte arenguks on võimalik turult saada piisavalt finantsvahendeid. IMD kasutab riigi äritegevuse efektiivsuse iseloomustamiseks erinevaid börsiaktiivsust kajastavaid näitajaid, milledest üheks olulisemaks on börsi kapitalisatsioon SKP suhtes. See näitab kohaliku aktsiabörsi suurust ja erakapitali olulisust majanduses. Eesti börs on maailma mõistes väga väike. Börsi kapitalisatsioon SKP suhtes oli 2014. aastal vaid 10,8%, millega Eesti oli 61 riigi hulgas 55. kohal. Börsil noteeritud 16 ettevõtte arvult oli Eesti 59. kohal. Eestile on iseloomulikud olnud ka suured kapitalisatsiooni kõikumised. 2004. aastal oli börsi kapitalisatsioon Eestis kõige suurem (55% SKP suhtes), sellele järgnenud suure languse põhjustas Hansapanga lahkumine börsilt.

IMD poolt kasutatud 2014. a andmetel on teistest Läänemeriikiidest edukaim Rootsi, kus börsi kapitalisatsioon oli 134% SKP suhtes. Järgnesid Taani ja Soome, kus vastav näitaja oli üle 81%. Saksamaa, Poola ja Venemaa börsi kapitalisatsioon jäi vahemikku 26–50% SKP-st. Eesti koos Läti ja Leeduga kuulub

riikide hulka, kus börsiettevõtteid on vähe ja börsi roll majanduses väike (kõigil börsi osakaal alla 14% SKP-st).

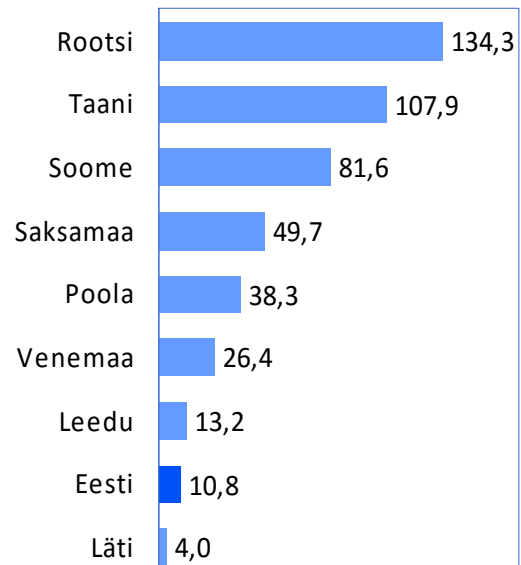
Ettevõtjate hinnangul ei paku Eesti börs piisavalt võimalusi ettevõtete finantseerimiseks, siin oleme 61 riigi hulgas 4,2 punktiga 48. kohal, langedes aastaga üheksa koha võrra tahapoole. Eesti lähiriikidest asub selle näitaja poolest meist tagapool ainult Venemaa (51. kohal).

Eesti ettevõtjad otsivad rahastamisvõimalusi enamasti mujalt kui börsilt. Seda muuhulgas Euroopa Keskpanga määratud madalast baasintressimäärast tingitud kommertspankade heade laenuitingimuste tõttu. Eesti asub ettevõtete äritegevuseks laenu saamise näitaja (6,5 punkti) poolest edetabeli 22. kohal, eespool Taani, Leedu, Läti ja Venemaa vastavast näitajast.

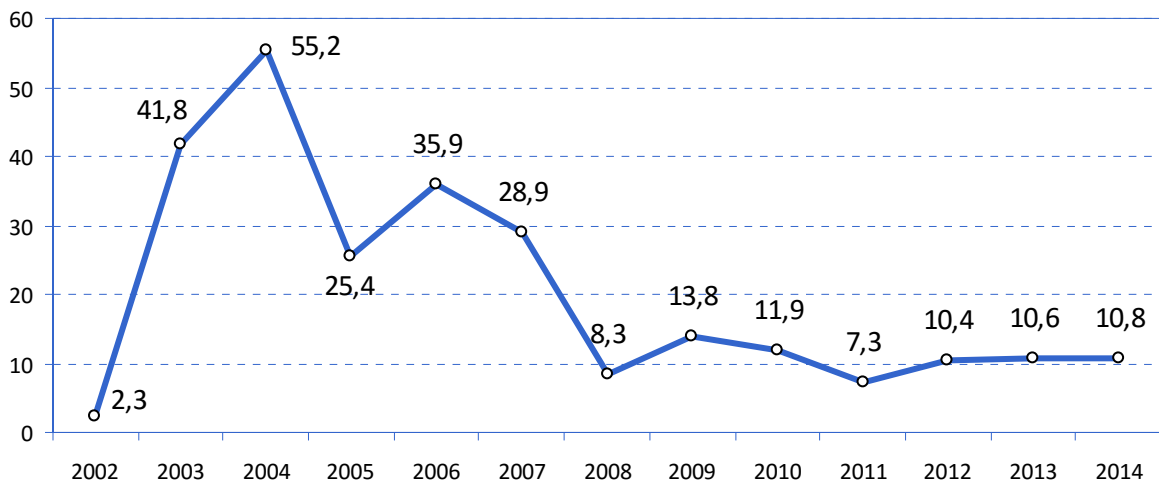
Laenamisega ei ole Eesti ettevõtted enamasti liiale läinud. Mitmete Eesti ettevõtetejuhtide hinnangul nende ettevõtte võlg ei ole kasvanud nii suureks, et takistaks ettevõtte konkurentsivõimet (5,5 punktiga 33. koht).

Eesti riik saaks oma börsi elavdada, viies suuremad ja investoritele atraktiivsemad riigifirmad osaliselt börsile. See aitaks ettevõtlusesse kaasata ka kodumaist kapitali, mis maailmaturu ebakindluse tingimustes pahatihti hoiustel kasutult seisab.

Börsi kapitalisatsioon (2014, % SKP-st)

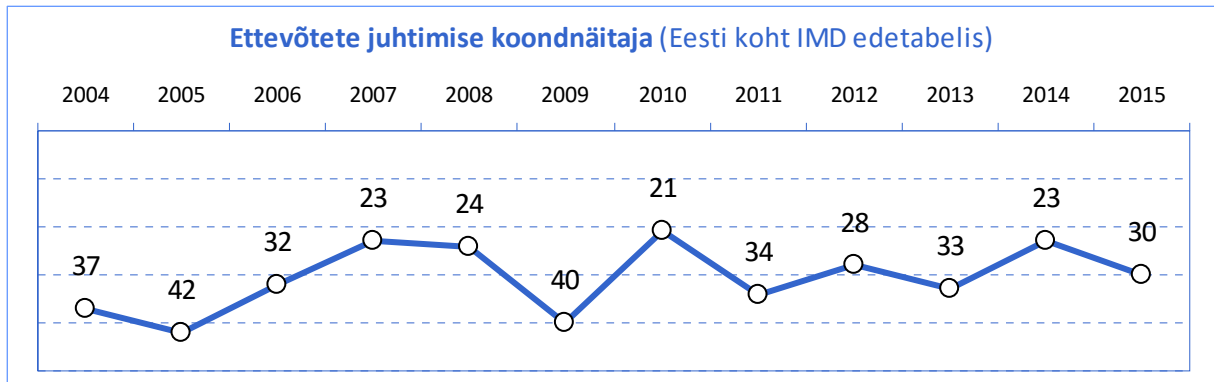

Börsi kapitalisatsioon Eestis (% SKP-st)

5.3.4. Ettevõtete juhtimine

Ettevõtete juhtimispraktikate taseme poolest on Eesti rahvusvahelises konkurentsivõimes keskmisel tasemel (61 riigi hulgas 30. koht). Võrreldes eelmise aastaga, on Eesti selle valdkonna edetabelis langenud seitsme koha võrra.

Ettevõtete juhtimise komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Auditeerimise ja raamatupidamistavade rakendamine äritegevuses (küsitlus, 16. koht)
- Ettevõtete hea kohanemisvõime turu muutustega (küsitlus, 21. koht)
- Klientide rahulolu väärtustamine ettevõttes (küsitlus, 21. koht)
- Ettevõtete juhtide ettevõtlikkus (küsitlus, 22. koht)

Nõrkused

- Ettevõtete juhtide vähene sotsiaalne vastutustunne (küsitlus, 40. koht)
- Ettevõtete nõukogude suhteliselt väike efektiivsus (küsitlus, 38. koht)

Eesti ettevõtete juhtide hinnangul on nad ettevõtlikud, kuid aastaga on Eesti vastav koht riikide võrdluses langenud kõrgelt 6. kohalt 22. kohale. Klientide rahulolu on jätkuvalt ettevõtetele oluline ning ettevõtjad kohanevad hästi muutuva turuga (mõlema näitaja poolest asub Eesti 21. kohal), ent edetabelis oleme langenud vastavalt 8 ja 5 koha võrra. Kõige positiivsemalt paistab Eesti silma auditeerimise ja raamatupidamise tava rakendamise poolest ettevõtetes, kus Eesti asub 7,8 punktiga 16. kohal.

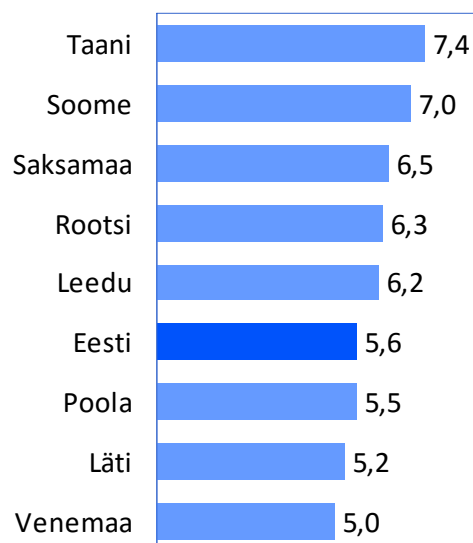
Probleemiks on ettevõtjate sotsiaalne vastutustunne (40. koht) ja nõukogude töö efektiivsus (38. koht). Ettevõtete juhtide usaldusväärsus ühiskonnas on aastaga paranenud, Eesti on tõusnud 39. kohalt 31. kohale.

Kompetentne ja efektiivselt töötav nõukogu on äärmiselt oluline juhatusele selgete eesmärkide seadmisel ja juhatuse töö edukuse hindamisel. Eesti ettevõtete juhtide hinnangul on Eestis **ettevõtete nõukogude efektiivsus** rahuldavast mõnevõrra parem, kuid rahvusvahelises võrdluses oleme 61 riigi hulgas 38. kohal. Viimase 15 aasta jooksul ei ole olukord oluliselt muutunud (punktisumma on jäänud vahemikku 4,8–6,0).

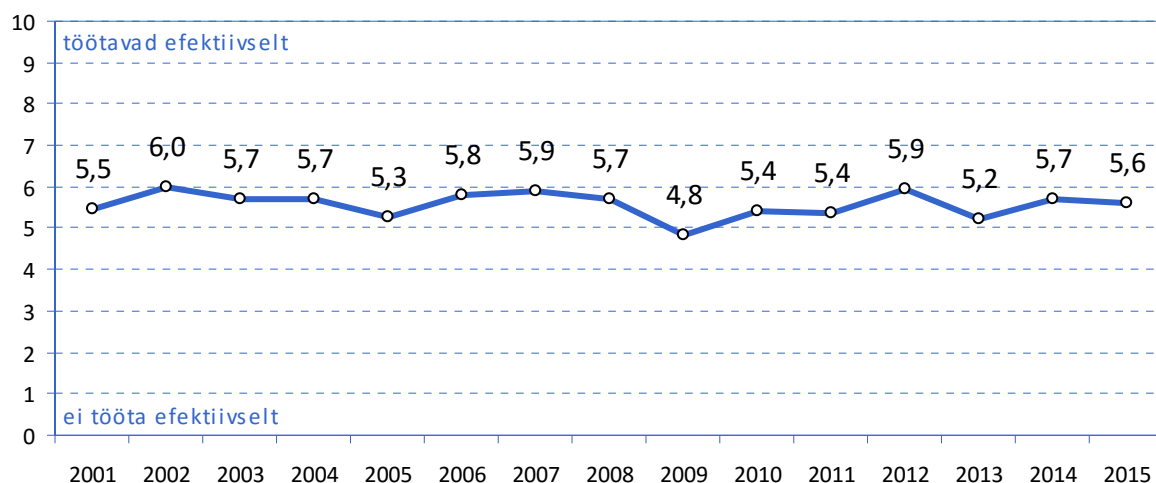
Läänemeri riikidega võrreldes on ettevõtete nõukogude töö efektiivsus halvim Venemaal, Lätis ja Poolas (hinne 5,0–5,5 punkti). Neil riikidel on 5,6 punktiga kohe kannul Eesti. Taanis on 9 riigi võrdluses ettevõtete nõukogude töö kõige efektiivsem (7,4 punkti). Üheks põhjuseks, miks ettevõtjad ei hinda nõukogude tööd efektiivseks, on ilmselt probleemid riigiettevõtete nõukogudes. Riigikontroll ja ka

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium töid oma 2013. aastal läbi viidud analüüsid välja, et oleks vaja selgemalt sõnastada, mida omanik nõukogu liikmelt ootab, millised on nõukogu liikme ülesanded ja vastutus. Samuti tuleks täiustada riigiettevõtete nõukogude liikmete määramise põhimõtteid eesmärgiga eelistada nõukogu liikme kompetentsust erakondlikule kuuluvusele. Nii kaua kui riigiettevõtte nõukogu liikme kohta võetakse kui mugavat preemiat erakondliku tegevuse eest ei saa ka eeldada professionaalset nägemust ettevõtete arengusuundadest ja kohast rahvusvahelises konkurentsivõimes.

Ettevõtete nõukogud ei tööta/töötavad efektiivselt (2015, punktid 0...10)

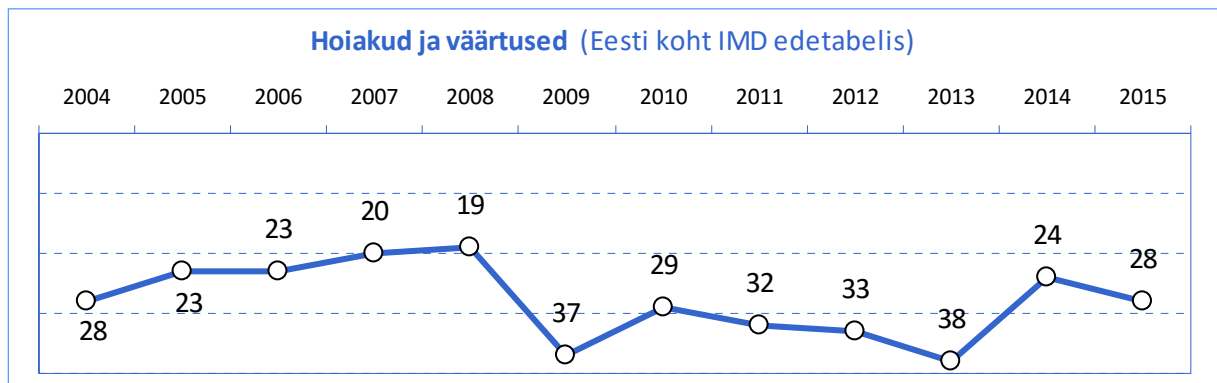
Ettevõtete nõukogud ei tööta/töötavad Eestis efektiivselt (punktid 0...10)

5.3.5. Hoiakud ja väärtused

Ettevõtlust puudutavate hoiakute ja väärtuste osas asub Eesti rahvusvahelises (61 riigi) võrdluses 28. kohal, langedes aastaga neli kohta tahapoole.

Hoiakute ja väärtushinnangute komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Inimeste paindlikkus ja kohanemisvõime uute väljakutsetega (küsitlus, 17. koht)
- Majanduslike ja sotsiaalsete reformide vajalikkuse mõistmine (küsitlus, 21. koht)
- Ühiskonna väärtushinnangud toetavad konkurentsivõimet (küsitlus, 21. koht)

Nõrkused

- Ühiskonna hoiak globaliseerumise suhtes (küsitlus, 35. koht)

Ettevõttejuhtide hinnangul on Eesti inimesed paindlikud ning kohanevad uute väljakutsetega hästi (17. koht). Ühiskonnas mõistetakse majandus- ja sotsiaalsete reformide olulisust (21. koht), kuid selle näitaja osas on Eesti positsioon aastaga langenud 11 kohta. Ühiskonna väärtussüsteem enamasti toetab ausat konkurentsi (21. koht). Mõnevõrra on probleemiks see, et kohati ollakse vastu välismaailmast tulevatele ideedele (35. koht). Eesti ühiskonna hoiakud globaliseerumise suhtes on muutunud viimase aastaga kriitilisemaks ja siin võib mõjutajaks olla pagulaskriisist tulenevad negatiivsed uudised.

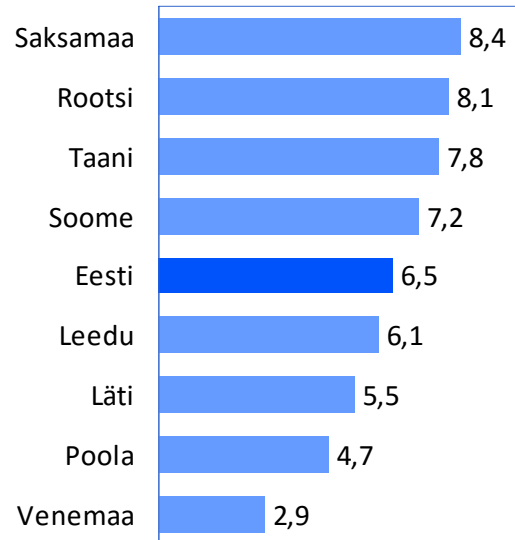
Eestis saadakse aru, et riigi hea maine välismaal aitab kaasa välisinvesteeringutele, soodustab turismi ja ekspordi. Ettevõtete juhtide hinnang Eesti mainele välismaal on rahuldavast parem ja me oleme 61 riigi hulgas 28. kohal (aastaga langenud 3 koha võrra tahapoole). Hinnang Eesti mainele on olnud parem aastatel, mil Eesti liitus Euroopa Liidu ja NATO-ga (2004. a) ning buumi tipus (2007), majanduskriisi tingimustes hinnangul Eesti mainele langesid ja on majanduse taastudes jälle paranenud.

Võrreldes teiste Läänemere riikidega hindasid 2015. aastal Saksamaa, Rootsi, Taani ja Soome ettevõtتهhid oma koduriigi mainet (7,2–8,4 punktiga) kõrgemini kui Eesti ettevõtتهhid (6,5 punktiga) ning Leedu, Läti, Poola ja Venemaa ettevõtتهhid kehvemini (viimane kõigest 2,9 punktiga).

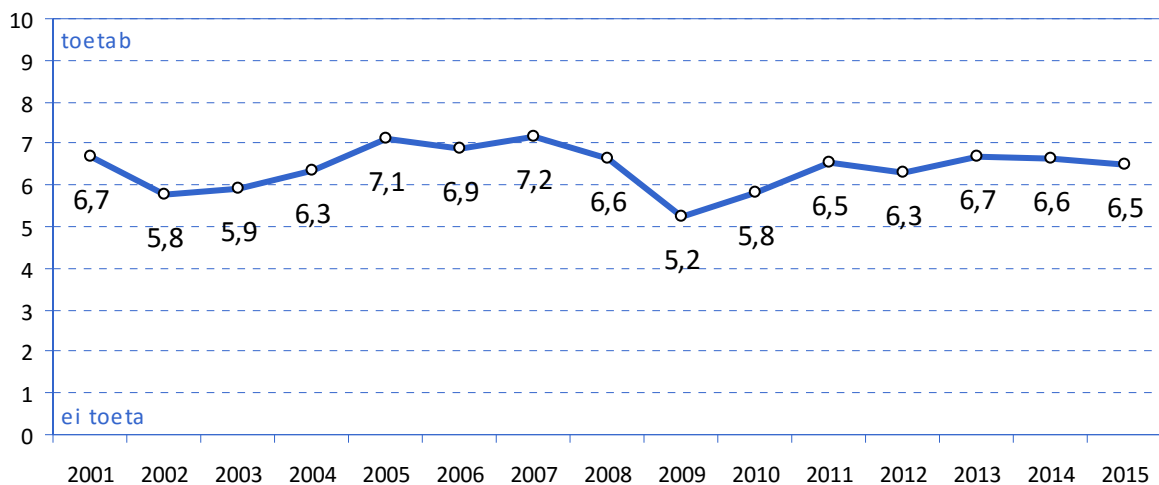
Eesti ettevõttluse kasvustrateegia 2014–2020 toob välja ühe väljakutsena ka Eesti rahvusvahelise kuvandi arendamise. Täpsemalt, Eesti teadvustamise põneva start-up riigi, usaldusväärse eksportija ning paindliku tegevuskeskkonnana. Välisinvesteeringute suurendamiseks peaks selle kasvustrateegia järgi erasektor ja haridus-teadusasutused omavahel rohkem koostööd tegema ning avalik sektor looma ettevõtetele eksportimisel atraktiivse taustsüsteemi – et Eestit teataks ja usaldataks.

Heaks võimaluseks Eesti kuvandit positiivselt kujundada on Organic Estonia algatus. Mahetoodete tarbimine maailmas kasvab. Eesti puhas loodus ja hõre asustus võimaldab aktiivselt arendada mahepõllumajandust ja ka metsadest korjatavad tooted omavad maailmas head turupotentsiaali.

Riigi maine välismaal ei toeta/toetab äritegevust (2015, punktid 0...10)

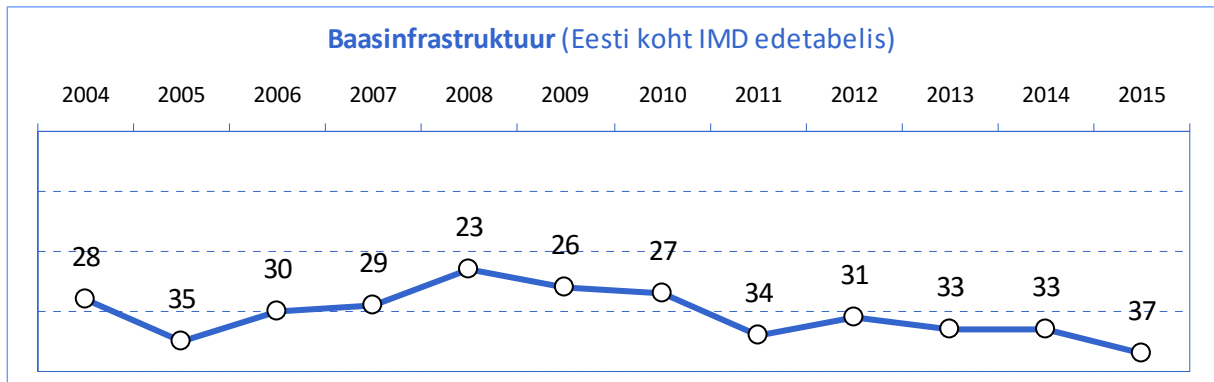
Eesti riigi maine välismaal ei toeta/toetab äritegevust (punktid 0...10)

5.4. Infrastruktuur

5.4.1. Baasinfrastruktuur

IMD konkurentsivõime edetabelis asub Eesti baasinfrastruktuuri komponendi osas 37. kohal ja pikemas ajavõrdluses on meie positsioon pigem kahanenud.

Baasinfrastruktuuri tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Piisavalt põllumaad (m² inimese kohta, 11. koht)
- Heal tasemel veetransport (küsitlus, 16. koht)
- Piisav veevaru ja selle hea kättesaadavus (küsitlus, 17. koht)
- Suhteliselt arenenud teedevõrgustik (km teid km² kohta, 17. koht)
- Suhteliselt hea toorainete kättesaadavus (küsitlus 20. koht)

Nõrkused

- Õhustranspordi ebarahuldav seis (küsitlus, 60. koht)
- Linnavalitsuste poolne ebapiisav toetus äritegevuse arengule (küsitlus, 45. koht)
- Infrastruktuuri arengu ja korrashoiu alafinantseerimine (küsitlus, 40. koht)
- Kaupade ja teenuste jaotusala infrastruktuuri vähene efektiivsus (küsitlus, 39. koht)
- Raudteevõrgu ebapiisav areng (km raudteid km² kohta, 35. koht)

Arenenud baasinfrastruktuur toetab majanduse arengut. Selles osas on Eestis päris hästi arenenud veetransport (16. koht) ja teedevõrgustik (17. koht). Raudteevõrgustiku arengut peavad ettevõtjad ebapiisavaks (35. koht).

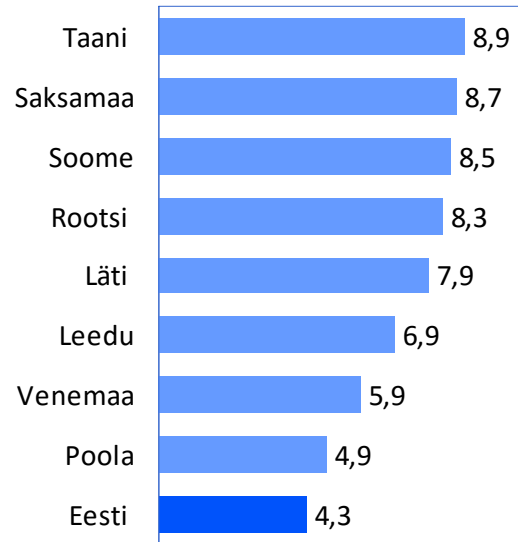
Eesti probleemiks on kohalike omavalitsuste vähene huvitatus oma regiooni ettevõtluse arendamisest. Põhjusteks eelkõige see, et omavalitsuste maksutulu on seotud inimese elukoha, mitte töökohaga, omavalitsustes napib kompetentsi ettevõtluse probleemide mõistmiseks ja pahatihti kohalikud elanikud näevad ettevõtetes pigem segajaid ja saastajaid, kui eluliselt vajalike töökohtade loojaid.

Ärijuhtide hinnangul on Eesti baasinfrastruktuuri kõige nõrgemaks lüliks kehv **õhustranspordi korraldus**, mis takistab ettevõtluse arengut olulisel määral. Selle näitaja järgi on Eesti 2015. aastal 4,26 punktiga 61 riigi hulgas eelviimasel, 60. kohal. 2009. aastast alates, kui Eesti oli 41. kohal, on äriühingute hinnangud pidevalt halvenenud.

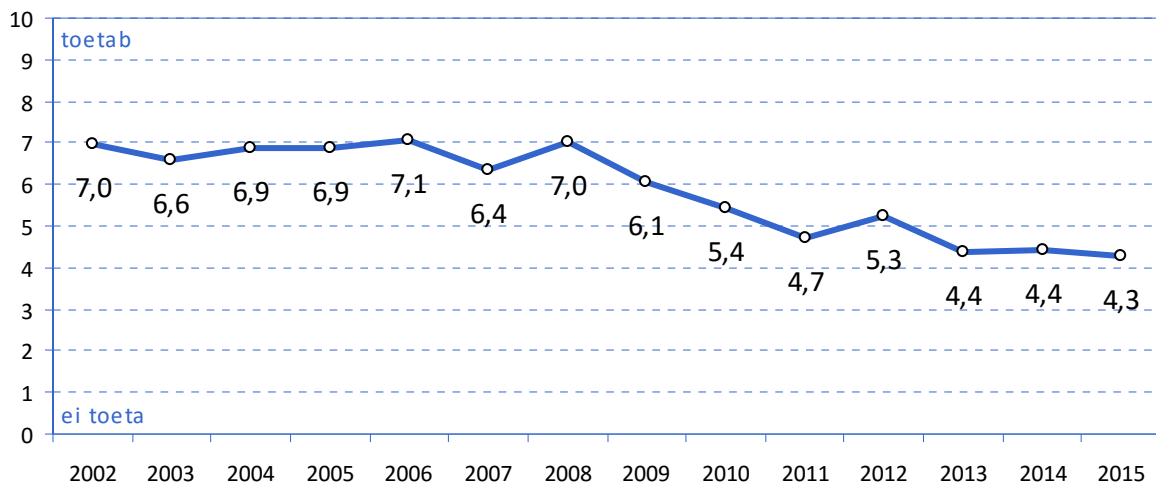
Läänemere riikidest kõige paremaks on hinnatud õhustranspordi kvaliteeti Taanis (8,85 punkti) ja Saksamaal (8,7 punkti). Lähinaabrite Soome (8,49 punkti) ja Läti (7,93 punkti) äriühingute arvamus riigi õhustranspordi kvaliteedi kohta on eelmise aastaga võrreldes halvenenud. Leedu äriühingute hinnangud

paiknevad pingereas 27. kohal, mis on oluliselt parem kui aasta tagasi (2014. a 43. koht). Meie riigi madal koht on tingitud eelkõige rahvusliku lennufirma AS Estonian Air süvenenud finantsprobleemidest, mis lõppesid pankrotiga. Aastate jooksul vahetusid kiiresti äriplaanid, võeti liialt suuri äririske, ei konsulteeritud õigeaegselt riigiabi reeglite üle Euroopa Komisjoniga jne. Estonian Air on kahjuks näide halvasti juhitud riigifirmast. Käesoleval ajal ei ole Eestist piisavalt otseühendusi suuremate Euroopa pealinnadega, mis takistab nii turismi kui ärikontaktide arengut. Eesti väikesest rahvaarvust tingituna ei ole õhutranspordi probleemide lahendamine kerge ülesanne, kuid heade õhutranspordi võimaluste olemasolu on üks olulisi konkurentsivõimelise riigi tunnuseid.

Lennutranspordi kvaliteet ei toeta/toetab äritegevust (2015, punktid 0...10)

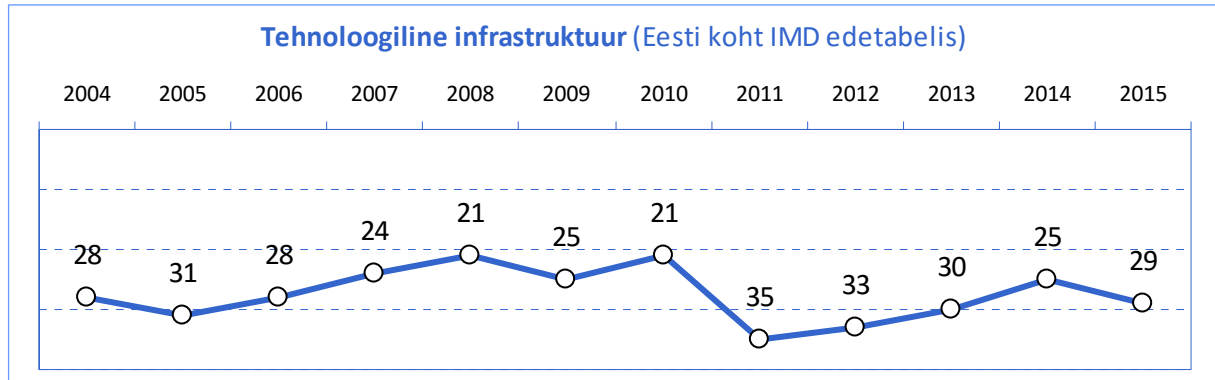

Lennutranspordi kvaliteet Eestis ei toeta/toetab äritegevust (punktid 0...10)

5.4.2. Tehnoloogiline infrastruktuur

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti tehnoloogilise infrastruktuuri komponent keskpärasel 29. kohal ja kümne aastaga pole koht oluliselt muutunud. Valdkonna suurimaks probleemiks on sobilike oskustega spetsialistide nappus.

Tehnoloogilise infrastruktuuri tugevused ja nõrkused

Tugevused

- Telekommunikatsioonivaldkonna investeringute osakaal SKP-s (% SKP-st, 7. koht)
- Küberturvalisuse kõrge tase (küsitlus, 7. koht)
- Kommunikatsioonitehnoloogia vastab äritegevuse nõuetele (küsitlus, 17. koht)

Nõrkused

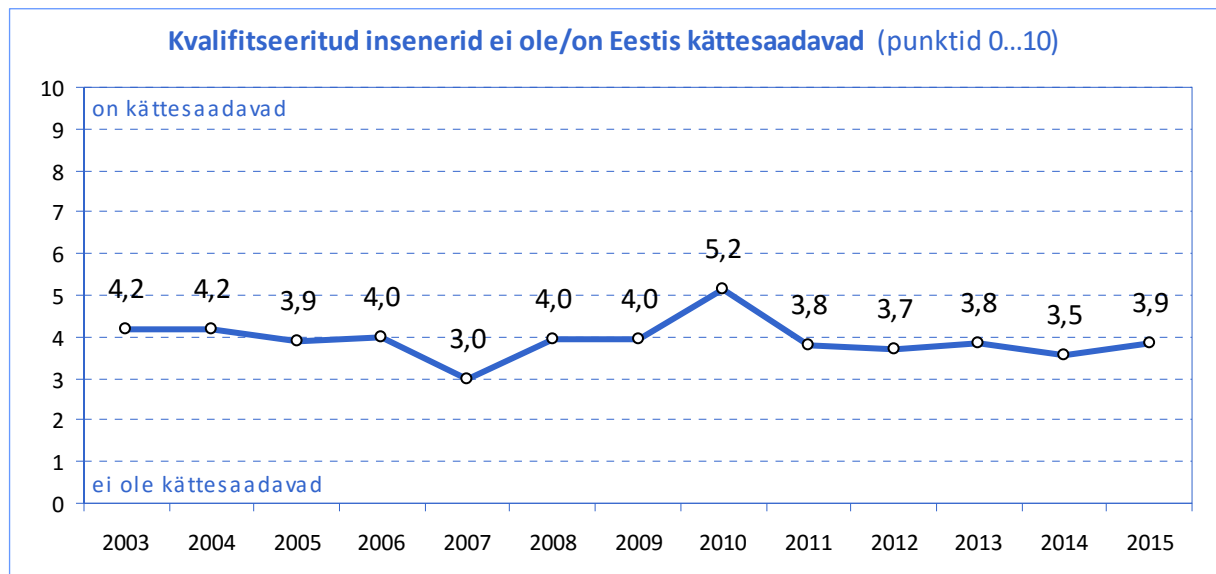
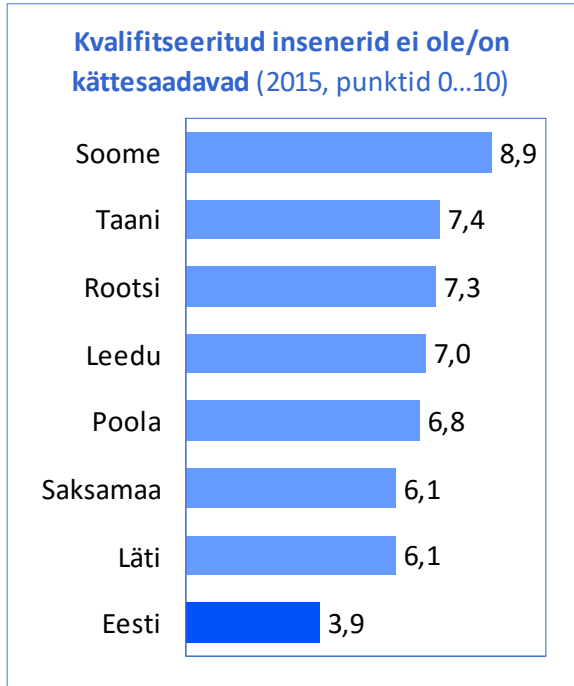
- Kvalifitseeritud inseneride puudus (küsitlus, 61. koht)
- Infotehnoloogiaspetsialistide puudus (küsitlus, 60. koht)
- Avaliku ja erasektori nõrk koostöö tehnoloogia arengu küsimustes (küsitlus, 46. koht)
- Nõrk firmadevaheline tehnoloogiline koostöö (küsitlus, 40. koht)

IMD konkurentsivõime mõõtmisel kuuluvad tehnoloogilise infrastruktuuri komponendi alla mitmed info- ja kommunikatsioonitehnoloogia näitajad, mille osas on Eesti heal positsioonil. Nii telekommunikatsioonivaldkonna investeeringute osakaal SKP-s, mobiiltelefonide kasutajate arv 1000 elaniku kohta ning küberturvalisus paiknevad vastavates pingeridades 7. kohal. Ärijuhtide hinnangute järgi on kommunikatsioonitehnoloogia suhteliselt heal tasemel (17. koht). Tehnoloogia arengut ja rakendamist toetab ka seadusandlus (17. koht), samas rahastamise osas on ettevõtetel probleeme (29. koht). Läbi aegade takistab ettevõtluskeskkonna arengut Eestis kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus tööturul. Kriisi ajal probleem veidi levenes, kuid ka siis oli sobivate oskustega töötajate leidmisega probleeme. 2015. aasta andmetel oli kvalifitseeritud tööjõu puudus Eestis veelgi teravam kui aasta tagasi (2015. a 61. koht; 2014. a 57. koht). Nii nagu kvalifitseeritud tööjõu saadavus tervikuna, takistab Eesti rahvusvahelist konkurentsivõimet **inseneride** puudus (3,85 punkti, 61. koht) Läänemere riikidest on antud näitaja osas kõige paremas olukorras Soome (8,9 punkti), teisel kohal püsib Taani (7,4 punkti). Eelmise aastaga võrreldes paranes oluliselt inseneride kättesaadavus Leedus (7,0 punkti) ja Lätis (6,1 punkti 44. koht).

Sobilike oskustega inseneride olemasolu tööturul on otseselt seotud riigi noorte hoiakute, karjäärivalikute ja riigi hariduspoliitikaga. Eestis on aastaid noored eelistanud humanitaarvaldkonna erialasid ja reaalinetegevusega seotud erialasid on peetud liialt rasketeks ja mitte nii atraktiivseks. Probleemid saavad sageli alguse juba põhikoolist, kus reaalinete õppimist pole suudetud teha lastele huvitavaks. Siin on viimastel aastatel väga tänuväärset tööd teinud huvialaringid, sest läbi mängulise arengu (robotika

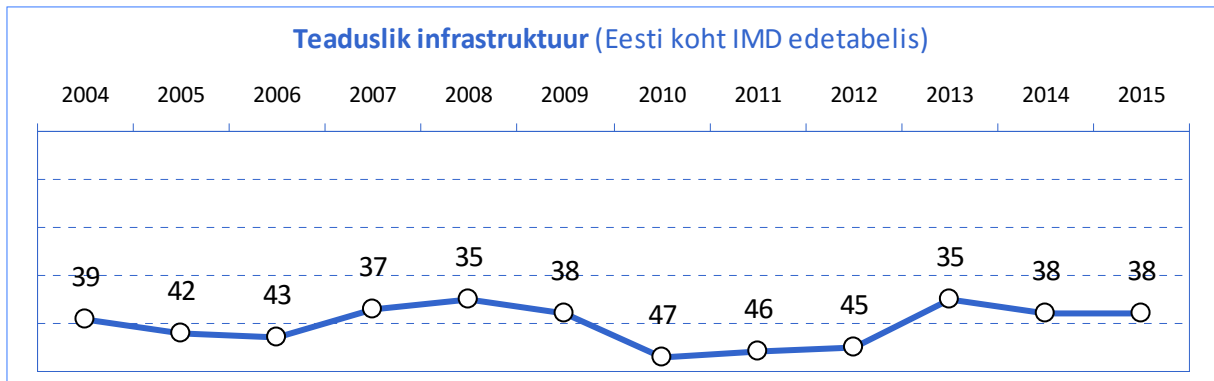
võistlused, IT programmeerimise võistlused jne) näidatakse noortele reaalinete teadmiste huvitava rakendamise võimalusi. Riigi poolt võiks sellist varast huviharidust reaalinete vallas palju olulisemalt toetada – vaid nii saame tulevikus noori, kes julgevad inseneriks õppima minna.

Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt juhitud teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 “Teadmistepõhine Eesti” näeb ette teaduspotsentiaali kasutamist kvalifitseeritud tööjõu ja ettevõtluse arenguks. Eduka ettevõtluse arendamise seisukohalt on kvaliteetne inseneriharidus üks tähtsamaid tingimusi, kusjuures õppeprotsess peab olema seotud praktikaga. Praktika parema korraldamisega on Eestil võimalik väga palju ära teha. Kvalifitseeritud inseneride puuduse leevendamisele peaks kaasa aitama Teadus- ja tehnoloogia pakt, mis on suunatud inseneri eriala maine tõstmisele. See on koostöölepe riigi, kohalike omavalitsuste, ettevõtlus-, haridus- ja kolmanda sektori vahel, et ühiselt toetada teaduse, tehnoloogia ning inseneeriaia valdkonda.

5.4.3. Teaduslik infrastruktuur

Eesti on teadusliku infrastruktuuri komponendi osas IMD konkurentsivõime edetabelis 38. kohal, sama koht oli ka aasta tagasi ja kümmekond aastat tagasi.

Teadusliku infrastruktuuri tugevused ja nõrkused

Tugevused

- Teadustöö tase vastab enam-vähem rahvusvahelisele tasemele (küsitlus, 22. koht)
- Intellektuaalse omandi õigused on suhteliselt hästi kaitstud (küsitlus, 22. koht)

Nõrkused

- Patenditaotluste vähesus (arv, 54. koht)
- Ettevõtete innovatsioonivõime keskmine tase uute toodete, protsesside ja teenuste loomisel (küsitlus, 33. koht)
- Eesti riik ei ole teadlaste jaoks piisavalt atraktiivne (küsitlus, 32. koht)

Riigi konkurentsivõimet tugevdab ettevõtete innovatsioonivõimekus luua uusi tooteid, tootmisprotsesse ning teenuseid. Eesti ärijuhtide hinnangul oleme innovatsioonivõimekuse osas keskmisel tasemel (5,0 punkti, 33. koht), kuid viimase 6 aasta lõikes pole Eesti innovatsioonivõimekuse osas edasi arenenud. Teadustöö taseme vastavus rahvusvahelistele standarditele on ettevõtjate hinnangul keskmisest kõrgemal tasemel (6,15 punkti), sealjuures on intellektuaalse omandi õigused päris hästi kaitstud (6,92 punkti). Samal ajal pole Eesti rahvusvaheliselt teadlastele just üleliia atraktiivne (33. koht). Ettevõtjate hinnangul on **teadmiste liikumine ettevõtete ja ülikoolide vahel** aastate jooksul tasapisi paranenud (2003. a hinnang 3,6 punkti 2015. a 5,0 punkti), kuid see on ebapiisav, et näitaja muutuks Eesti konkurentsieeliseks. Kõige tihedam koostöö ettevõtete ja ülikoolide vahel on olnud Šveitsis (7,92 punkti), teisel kohale tõusis Iisrael (7,32 punkti). Läänemere riikidest on see konkurentsieeliseks Taanis ja Soomes (7,0 punkti mõlemal riigil).

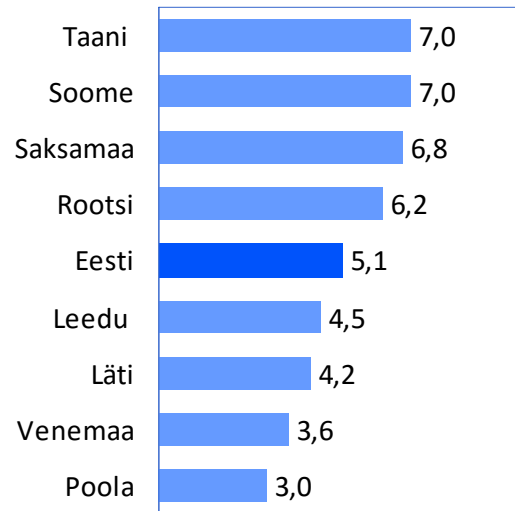
Suhteliselt tagasihoidlik seos ülikoolide ja ettevõtete vahel takistab kaasaegsete tehnoloogiate rakendamist ja selle tulemusena innovaatiliste ja kõrge lisandväärtusega toodete turuletoomist. Olukorra parandamiseks on välja töötatud mitmed arengukavad ja strateegiad.

Üheks nendest on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt väljatöötatud Eesti "Ettevõtluse kasvustrateegia 2014–2020", kus on määratletud teaduse ja ettevõtluskoostöö valdkonnad. Eelnimetatud strateegia on tihedalt seotud Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt juhitava Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegiaga "Teadmispõhine Eesti 2014–2020", kus on esile toodud valdkonna arengu kitsaskohad. Nii tuleb parandada teadus- ja arendusasutuste koostööd ettevõtetega, kusjuures teadus- ja arendustegevuse käigus peab rohkem arvestama Eesti majanduse ja ühiskonna vajadustega. Probleemid on siin nii ettevõtete kui teadlaste poolel. Ettevõtetel on sageli raske väljuda nn mugavustsoonist ja mõista, et arendustööle tehtavad kulutused on ainuvõimalik tee

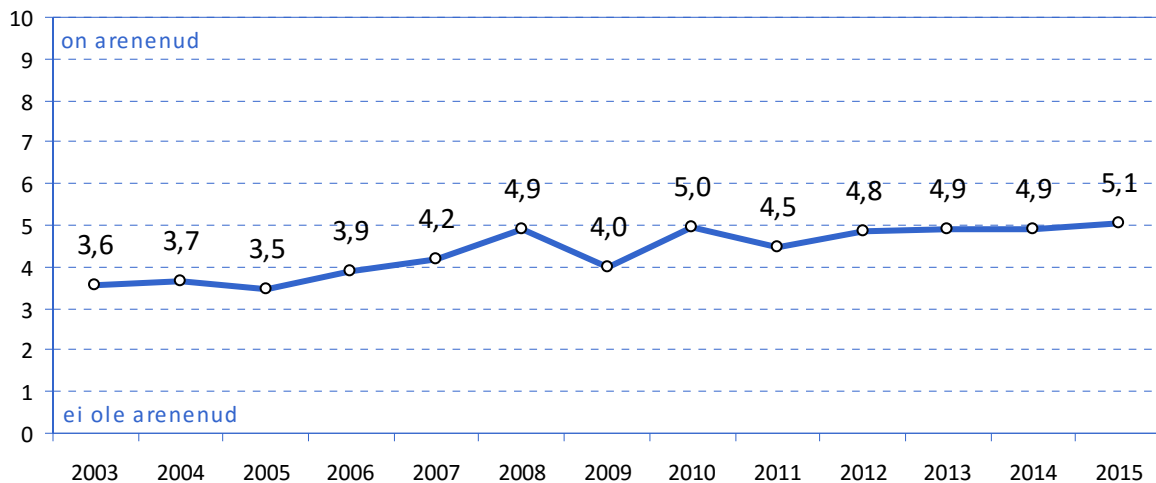
lähiaastatel lisandväärtuse suurendamiseks. Paljud ettevõtjad pole arvestanud, et arenduskulud on sama loomulikud kui näiteks turunduskulud ja kui ettevõtjad ei suurenda teadus-arendustöö investeeringuid, siis tootlikkus ja toodete müügihinnad ei suurene. Ettevõtete probleemide lahendamine nõuab aga ka teadlastelt oma mugavustsoonist väljumist. Tekib suurem reaalne vastutus oma uurimistöö tulemuslikkuse eest ja suurem äriiline vastutus.

Teadmiste liikumine ei ole/on arenenud ettevõtete ja ülikoolide vahel

(2015, punktid 0...10)

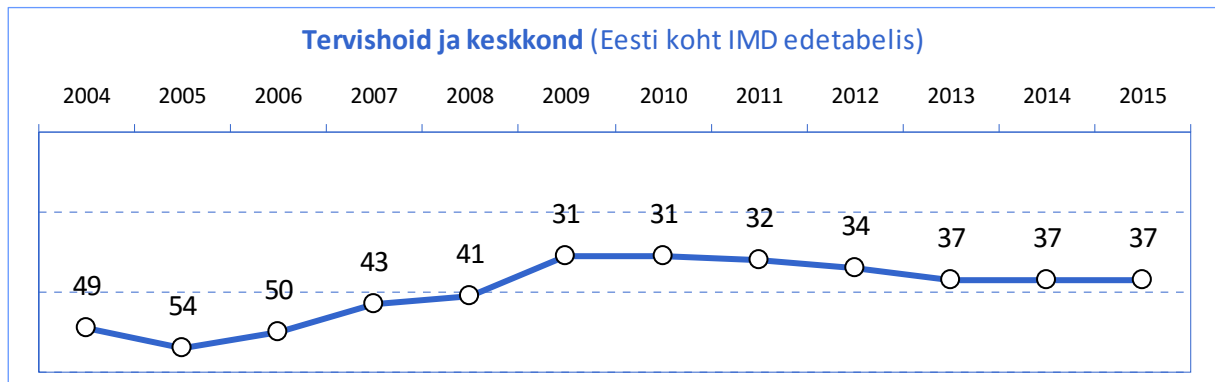
Teadmiste liikumine Eestis ei ole/on arenenud ettevõtete ja ülikoolide vahel (punktid 0...10)

5.4.4. Tervishoid ja keskkond

Tervishoiu ja keskkonna komponendi osas püsib Eesti IMD konkurentsivõime edetabelis kolmandat aastat järjest 37. kohal.

Tervishoiu ja keskkonna tugevused ja nõrkused

Tugevused

- Väga madalal tasemel väikelaste suremus (näitaja, 3. koht)
- Jätkusuutlik areng on ettevõtetele oluline (küsitlus, 6. koht)
- Avaliku sektori suhteliselt suured kulutused tervishoiule (% kogu kulutustest, 12. koht)

Nõrkused

- SKP suhtes liialt madalad kulutused tervishoiule (% SKP-st, 47. koht)
- Lühike keskmine eluiga (45. koht)
- Terviseprobleemid (HIV, alkoholism, narkomaania) koormavad riigi eelarvet (küsitlus, 43. koht)

Oluline on see, et üks tähtsamaid konkurentsindikaatoreid – elukvaliteet on Eesti ettevõtjate hinnangul praegu parem kui 10 aastat tagasi, kuid samas jääme meile eeskujuks olevatele Põhjamaadele ikka veel oluliselt alla.

Hinnangud **elukvaliteedile** tervikuna on Eestis keskmisel tasemel (6,3 punkti, 33. koht) ning paremad kui eelmistel aastatel. Sama kõrged hinnangud olid kriisieelsel 2008. aastal (6,2 punkti). Läänemere riikidest on elukvaliteet kõige kõrgem Taanis (9,38 punkti), Saksamaa püsib selle näitaja osas teisel kohal (9,38 punkti) ning kolmandal positsioonil on Soome (9,0 punkti).

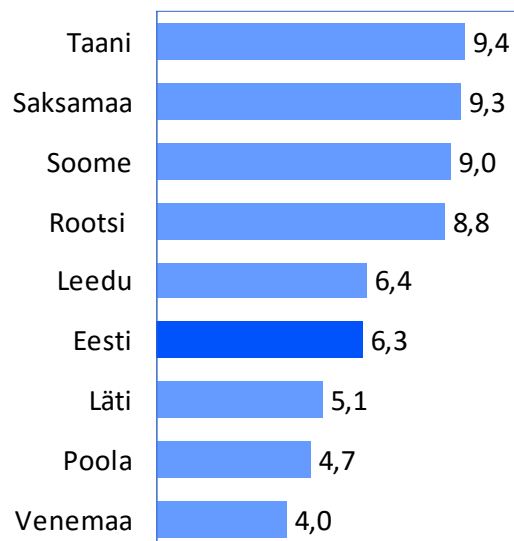
Elukvaliteeti mõjutavad mitmed tegurid. Põhiliselt sõltub see inimeste sissetulekust, tervisest, turvatundest ning keskkonna seisundist.

Eesti positiivseks näitajaks on madal väikelaste suremus (3. koht). Avaliku sektori tervishoiukulutuste suhe kogu tervishoiukulutustesse on heal tasemel (12. koht). Samas on tervishoiukulutused SKP suhtes madalad (47. koht). Eelmise aastaga võrreldes on paranenud hinnangud tervishoiu infrastruktuurile (5,91 punkti). Suured terviseprobleemid ja riskikäitumine (alkoholism, narkomaania, HIV levik jne) on Eestis oluline eluiga ja tööjõu kvaliteeti vähendav ning tervishoiukulutusi suurendav tegur (Eesti asub siin tagasihoidlikul 43. positsioonil). Eesti ühiskonnas pahatihti ei mõisteta, et esialgu vaid kohaliku sotsiaalse probleemina käsitletavat tegurit võivad otseselt mõjutada Eesti kuvandit, tööjõu kvaliteeti ja atraktiivsust investorite silmis.

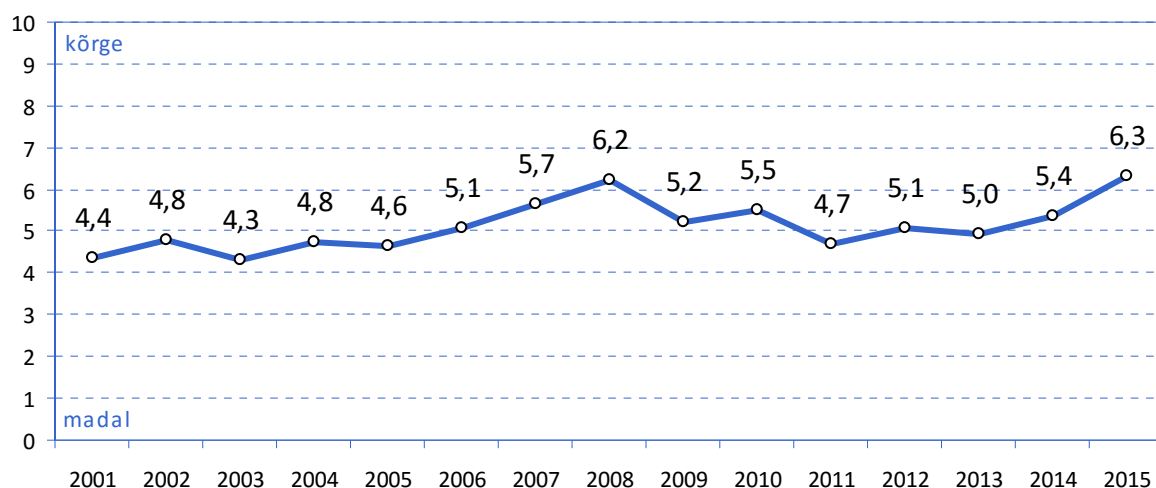
Kuigi eestimaalaste eluiga on pikenenud kiiremini kui Euroopas keskmiselt, on vahe Põhjamaade keskmise näitajaga endiselt suhteliselt suur (5 aastat). Vähe on ka tervelt elatud aastaid (67,4 aastat ja 38. koht).

Eesti energiakasutus ei ole säästlik (50. koht). Veekasutuse poolest SKP suhtes oleme 41. kohal, CO₂ emissioon on endiselt suur (53. koht). Tingutuna Eesti ettevõtete halvemast finantsolukorrast ja turupositsioonist häirivad keskkonnaseadused Eesti ettevõtjaid rohkem kui enam arenenud riikides (Eestil siin 42. koht, Rootsil 4. koht, Taanil 11. koht).

Elukvaliteet on madal/kõrge
(2015, punktid 0...10)

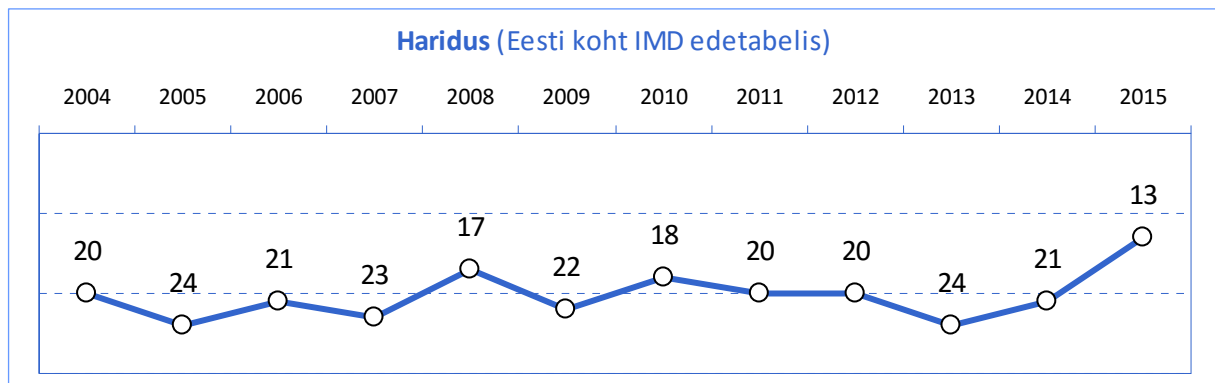

Elukvaliteet on Eestis madal/kõrge (punktid 0...10)

5.4.5. Haridus

Hinnangud Eesti haridusele on kõrgel 13. kohal. Viimase aastaga on positsioon oluliselt paranenud.

Hariduse valdkonna tugevused ja nõrkused

Tugevused

- Head tulemused PISA testides (8. koht)
- Palju Eesti tudengeid omandab haridust välismaal (10. koht)
- Kulutused haridusele on heal tasemel (SKP suhtes, 12. koht)
- Koolides pööratakse piisavalt tähelepanu täppis- ja loodusteadustele (küsitlus, 18. koht)
- Täiskasvanute kõrge kirjaoskus (99%)

Nõrkused

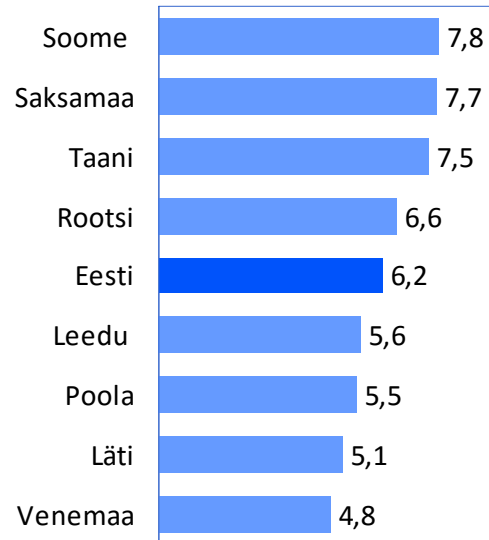
- Eesti vähene atraktiivsus välistudengite jaoks (36. koht)
- Juhtimisalane haridus ei vasta piisavalt äriühingute vajadustele (küsitlus, 26. koht)
- Keeleoskus ei vasta piisavalt ettevõtete vajadustele (küsitlus 24. koht)

Hinnangud Eesti haridusele tervikuna on head ning paiknevad IMD konkurentsivõime 61 riigi edetabelis 13. kohal, mis on seitse kohta kõrgemal kui aasta tagasi. Parema olukorra põhjuseks on avaliku sektori varasemast suurem panus haridusse ning suhteliselt heal tasemel kulutused õpilase kohta. Vaatamata hariduse kõrgele üldhinnangule, on Eestis arenguruumi kõrghariduse ja ettevõtluse koostöös. Seda näitab ülikoolihariduse vastavus konkurentsivõimelise majanduse nõuetele, mis on 22. kohal.

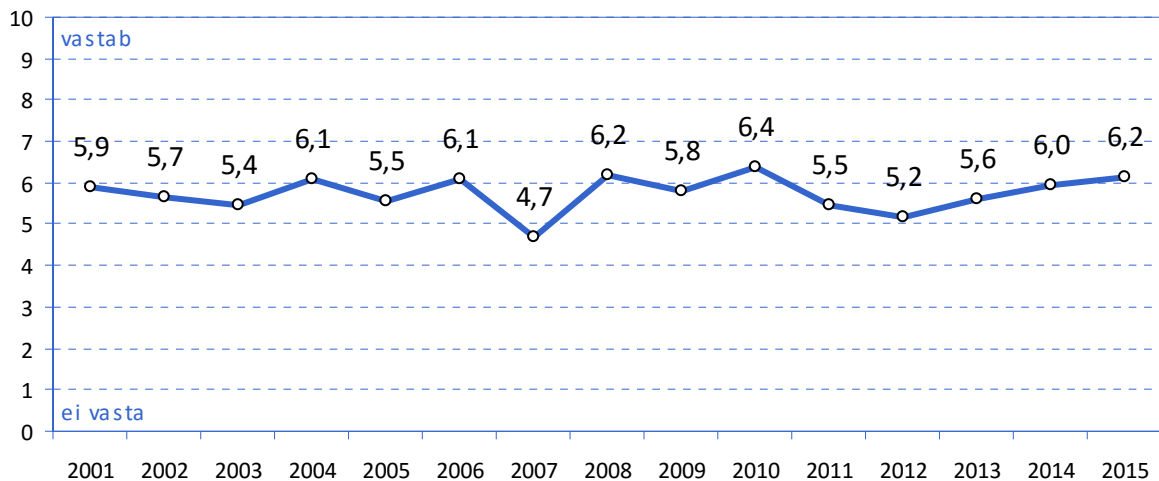
Jätkuvalt on probleemiks Eesti vähene atraktiivsus välistudengite jaoks. Eesti avalik sektor ega ka ettevõtjad ei ole piisavalt aktiivsed meie kõrghariduse lõpetavate välisüliõpilaste Eestisse tööle meelitamiseks.

Läänemere riikidest püsib antud näitaja osas esikohal Soome (7,8 punkti), teisele positsioonile tõusis Saksamaa (7,7 punkti) ning Taani on kolmandal kohal (7,5 punkti). Eesti ettevõtjate hinnangud on tagasihoidlikumad (6,2 punkti), kusjuures nii Leedu (5,6 punkti) kui Läti (5,1) positsioonid on Eesti omast halvemad. Venemaa ettevõtjate hinnangud on kõige halvemad (4,8 punkti) ja kümme kohta madalamad kui aasta tagasi. Probleeme Eesti elus iseloomustab hästi see, et kui ülikoolides kompetentsete juhtide koolitus vastab enam vähem ettevõtjate ootustele (26. koht), siis tööturu jaoks on neid spetsialiste liialt vähe ja neil ei ole veel tööturul juhilt eeldatavaid oskusi (tippjuhtide kättesaadavus on Eesti tööturul väga problemaatiline 53. positsioonil).

Ülikooliharidus ei vasta/vastab majanduse vajadustele (2015, punktid 0...10)

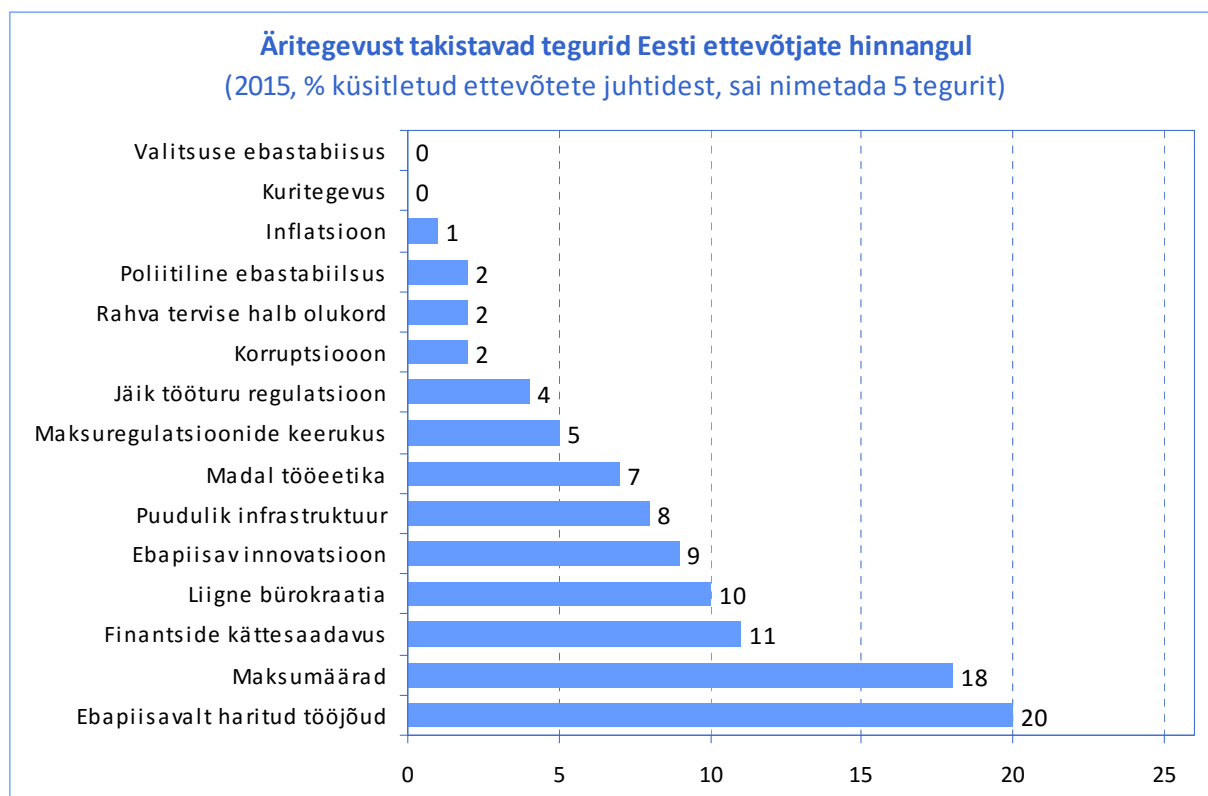

Ülikooliharidus Eestis ei vasta/vastab majanduse vajadustele (punktid 0...10)

6. ÄRITEGEVUST ENIM TAKISTAVAD PROBLEEMID EESTIS

Maailma Majandusfoorumi (WEF) riikide konkurentsivõime ülevaadetes (*“The Global Competitiveness Report”*) on viimase kümnekonna aasta jooksul läbi ettevõtjate hinnangute kirjeldatud tegureid, mis erinevates riikides äritegevust enim takistavad. Need tegurid viitavad “pudelikaeladele”, millega valitsustel tuleks aktiivsemalt tegeleda. Äritegevust takistavad tegurid on riigiti vägagi erinevad ja muutuvad vastavalt riigi arengule.

Eesti ettevõtjate hinnangul oli 2015. aastal kõige olulisemaks äri takistavaks probleemiks ebapiisavalt haritud tööjõud (seda nimetas 20% ettevõtjatest). Enam nimetati äritegevuse takistustena veel maksutaset (18%) ja finantside halba kättesaadavust (11%).

Kvalifitseeritud tööjõu nappus on Eestis olnud äritegevust takistav tegur aastaid – seda on ettevõtjad nimetanud kõige häirivamaks kaheksal aastal viimase 11 aasta jooksul. Vaid majandusbuumi lõpuaastal (2008) oli suurimaks probleemiks inflatsioon ja kriisiaastatel (2009–2010) raskendatud juurdepääs rahastamisele. 2015. aastal nimetas tööjõu ebapiisavat kvalifikatsiooni takistava tegurina iga neljas Eesti ettevõtja ja võrreldes teiste Läänemere riikidega on see probleem just Eestis kõige teravam. Taustaks on siin Eesti demograafiline situatsioon (tööturul on juba praegu üle 30 tuh inimese vähem kui 2007. aastal ja 2016. aastast alates väheneb hõivatute hulk keskmiselt 0,5% aastas), aktiivne väljaränne, tööjõu kvalifikatsiooni mittevastavus ettevõtjate vajadusele ja osade ettevõtete poolt pakutava madala palgataseme mittesobivus töötajatele. Väljarände põhjuseks on ühelt poolt soov omandada teistes riikides uusi töökogemusi ja õppida, mis on positiivne, kui peale teatud õpiaastaid ka Eestisse tagasi pöördutakse. Kohe peale hariduse omandamist Eestist lahkunud noorte puhul on suur tõenäosus, et pere luuakse välismaal ja Eestisse enam tagasi ei pöörduta. Samas liigub Eestist (ja eriti maapiir-

kondadest) ära ka hulk inimesi, kelle ainukeseks ajendiks on soov teenida kõrgemat sissetulekut. Madalama kvalifikatsiooniga inimestel on võimalik enamikes arenenud riikides oluliselt rohkem teenida kui Eestis. Eestis on aastatega toimunud kiire reaalpalkade kasv, kuid samas on erinevus jõukate põhjanaabritega jätkuvalt suur. Ainukeseks lahenduseks Eesti jaoks on siin kiirem majanduskasv ja tootlikkuse kasv, kuid need on kahjuks viimastel aastatel paranenud väga aeglaselt.

Eesti on „IMD World Talent Report“ andmetel rahvusvahelises kvaliteetse tööjõu reitingus aastatega oma konkurentsivõime positsiooni kaotanud. Kui 2005. aastal oli Eesti 60 riigi hulgas 27. kohal, siis 2015. aastal 33. kohal. Paradoks on see, et Eesti panustab teiste riikidega võrreldes haridusse ja koolitusse päris palju – oleme selles osas reitingus heal 16. kohal. Samas ei ole me keskkond ei Eesti enda tööjõu ega välistööjõu jaoks atraktiivne (37. koht) ja selle tulemusel on ettevõtjate hinnangul tööturu olukord suhteliselt halb (43. koht). Töötajate arv väheneb, oluline probleem on ajude äravool ja ei jätku töötajaid paljudele kriitilise tähtsusega töökohtadele (rahvusvahelise kogemusega tippjuhid, finantsjuhid, müügijuhid, IT spetsialistid jne). Palgataseme poolest on Eesti 61 riigi hulgas tagasihoidlikul 46. kohal.

Eestile on ka iseloomulik regionaalselt tasakaalustamata tööturg, kus vabad töökohad asuvad teistes regioonides kui tööotsijad elavad. Osade tööotsijate mobiilsus on väike ning ka ettevõtjate investeringud on koondunud enamasti Tallinna ja Harjumaale. Kinnisvarahindade suur regionaalne erinevus ja pealinna väikesepalgaliste jaoks liialt kallis üüritur on takistuseks tööjõu liikumisele Eesti piires ja motiveerib siis juba pigem suunduma Soome.

Eesti ettevõtja on üldiselt rahul riigi üldise maksuregulatsioonidega (seda nimetas 2015. a takistava tegurina vaid 5% ettevõtete juhtidest). Seadusandlus ei ole liialt keerukas ja tänu IT lahendustele on maksude aruandlus ja tasumine tehtud ettevõtjale suhteliselt mugavaks. Kuid Eesti maksumäärad on viimase 10 aastaga ettevõtjaid aina enam rahuolematuks muutnud. Kui 2004. aastal nimetas **maksumäärasid** äritegevust takistava probleemina vaid 5% juhtidest ja see oli tegurite loetelus kaheksandal kohal, siis 2014. aastal nimetas seda 14% ettevõtete juhtidest ja 2015. aastal juba 18% juhtidest. Eestis on olnud viimastel aastatel valitsuste eesmärgiks vähendada tööjõumakse ja suurendada kaudseid makse. Kuid ka kaudsete maksude tõus mõjutab otseselt ettevõtete sisendite hindasid ja seega konkurentsivõimet. Maksumuudatusi planeerides ei analüüsita Eestis piisavalt olukorda võrreldes meie konkurentriikidega ja mõju ettevõtlusele ning ettevõtjate arvamusi ja hinnanguid enamasti ei arvestata. Siit ka ettevõtjate aina kriitilisem suhtumine maksumääradesse.

Finantside kättesaadavus on suuremaks probleemiks just väiksematele ettevõtetele, kel võib olla küll hea majanduslik olukord ja äriplaan, aga probleemiks on pankade poolt nõutavad tagatised (Tallinnast eemal asuvate regioonide kinnisvara ja maa hinnad on pankade silmis sageli väga madalad ja tagatiseks sobimatud).

Liigne bürokraatia häirib igat kümnendat ettevõtete juhti, kuid positiivne on see, et viimase 10 aasta jooksul on probleemi tähtsus olnud kerges langustrendis ja siin me paistame teiste Balti riikidega võrreldes positiivselt silma. Positiivne on valitsuse algatus bürokraatia vähendamiseks ja ettevõtjate ning nende esindusorganisatsioonide poolt laekunud sajad ettepanekud näitavad, et siin on parandusruumi veel palju.

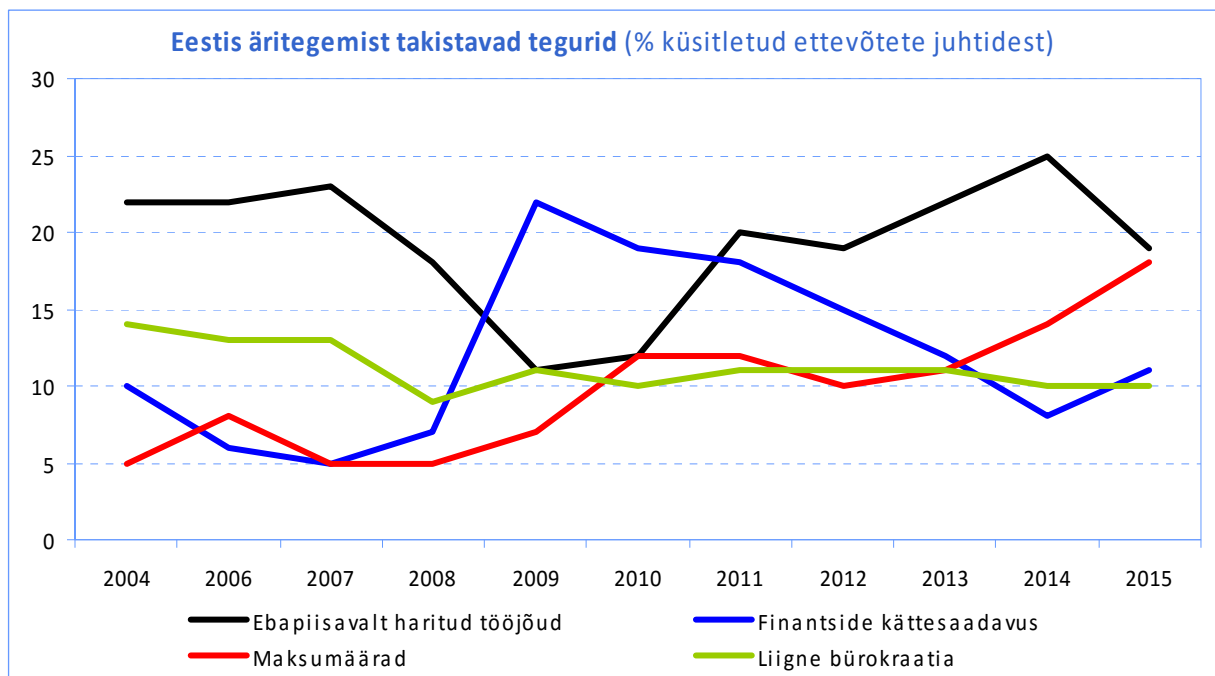
Kuritegevus ja vargus on Eestis ettevõtlust häiriva tegurina kadunud (2004. a nimetas seda 6% ettevõtete juhtidest, nüüd 0%). Samas on madal tööetika endiselt 7%-le ettevõtete juhtidele probleemiks ja seda on enam kui naaberriikides. Eestis me sageli ei suuda adekvaatselt hinnata, kuivõrd on omavahel seotud sotsiaalsed probleemid ja majanduse edukus. Nii näiteks on liiga suur alkoholitarbimine probleem, mis Eestis kahandab osade inimeste võimalusi tööd leida, halvendab töö kvaliteeti, produktiivsust ja

eetikat (Eestis on absoluutalkoholi tarbimine 9,9 liitrit elaniku kohta, WHO soovitude kohaselt ei tohiks see ületada 6 liitrit). Positiivne on Sotsiaalministeeriumi aktiivsem tegevus läbi seadusemuudatuste vähendada alkoholi kättesaadavust ja atraktiivsust.

Tööregulatsioonide jäikus, mis mitmetes Põhjamaades on oluliseks konkurentsivõimet kahjustavaks teguriks, Eestis oluliseks probleemiks ei ole (seda nimetas 4% juhtidest) ning töötajate töölevõtmine ning vajaduse korral koondamine toimib sujuvalt vastavalt majanduskonjunktuurile.

Äritegevust takistavad probleemid erinevad riigiti oluliselt. Nii oli WEF uuringu alusel Soome ettevõtjate 2015. aasta kõige olulisemateks probleemideks liialt kõrged maksumäärad (nimetas 23% ettevõtjatest) ja jäik tööturu regulatsioon (22% ettevõtjatest). Samas ei olnud Soome ettevõtjate jaoks probleemiks kvalifitseeritud tööjõu nappus. Eestiga analoogse demograafilise probleemi (elanike vananemine) on Soome ja Rootsi lahendanud aktiivse tööjõu sissetoomisega. Samas tunnetavad nii Soome kui Rootsi ettevõtjad, et tööturu korralduse jäikus on oluliseks antud riikide konkurentsivõimet vähendavaks probleemiks. Sammud paindlikuma tööturu poole on aga ametiühingute terava vastuseisu tõttu väga vaevalised. Meie lõunanaabrite Läti ja Leedu olulisemateks probleemideks on liigne bürokraatia ja liialt kõrged maksumäärad. Venemaa ettevõtjaid takistavad korrupsioon ja halb juurdepääs rahastamisele.

Kvalifitseeritud tööjõu nappus oli Läänemere regioonis kõige häirivamaks (ja nii paljude ettevõtjate poolt nimetatud) probleemiks vaid Eestis. Eesti on jõudnud majandusarengus staadiumi, kus lisandväärtuse suurendamiseks ja tootlikkuse kasvuks on määrava tähtsusega tööjõu hea kvalifikatsioon. Samas ei lisandu demograafilise olukorra tõttu lähiaastatel tööturule piisavalt uut noort tööjõudu. Madala palgataseme tõttu jätkub väljaõppinud noorte spetsialistide ja ka muu tööjõu lahkumine parema palgatasemega riikidesse. Eestile on eluliselt oluline leida lahendused, kuidas muutada heale tööjõule atraktiivsemaks. Ühelt poolt me peame vaatama, kuidas leida Eestile kvalifitseeritud tööjõudu teistest riidest, kuid sama oluline on vältida ajude äravoolu ja hoida häid töötajaid Eestis.

Äritegevust takistavad tegurid riikide lõikes 2015. a (% küsitletutest)

	Eesti	Soome	Rootsi	Taani	Läti	Leedu	Poola	Vene- maa
Kvalifitseeritud tööjõu nappus	20	2	7	9	9	9	5	7
Liigne bürokraatia	10	10	5	12	15	17	11	8
Juurdepääs rahastamisele	11	9	7	12	12	7	8	12
Madal tööeetika	7	2	2	8	6	4	4	5
Puudulik infrastruktuur	8	2	7	3	5	3	6	5
Maksupoliitika	5	13	10	15	10	10	21	11
Kuritegevus ja vargus	0,3	0	0,1	1	0,5	0,8	0,8	3
Maksumäärad	18	24	22	19	15	15	13	12
Korruptsioon	2	0,6	0	0,2	5	9	2	14
Jäik tööturu regulatsioon	4	23	23	12	4	14	15	4
Poliitiline ebastabiilsus	2	8	6	2	8	4	5	3
Inflatsioon	1	0	1	0,3	0,9	1	0,5	8
Valitsuse ebastabiilsus	0,1	1	3	0,6	2	3	0,9	2
Välisvaluuta regulatsioon	0,3	0,3	0,2	0,8	0	0,3	0,4	2
Rahva tervise halb olukord	2	0	0	0	0,3	0,2	3	1
Vähene innovatsioon	9	7	7	5	8	3	5	4

7. EESTI KONKURENTSIVÕIME TÕSTMISELE SUUNATUD TEGEVUSED

7.1. Riigikantselei strategiabüroo 2015. a tegevused konkurentsivõime kava „Eesti 2020” eluviimiseks

„Euroopa 2020” on Euroopa Liidu strateegia aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu edendamiseks, mis kinnitati 2010. aasta alguses. Strateegia tugineb viie valdkonna eesmärkidele:

- tõsta 20–64-aastaste töötavate inimeste osakaalu 75%ni;
- investeerida 3% SKPst teadus- ja arendustegevusse;
- vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid vähemalt 20%, suurendada taastuvenergia osakaalu 20%ni ning täiustada energiatõhusust 20% võrra;
- vähendada koolist väljalangejate määra alla 10%ni ning suurendada kolmanda taseme kraadi või diplomiga noorte osakaalu vähemalt 40%ni;
- Vähendada vähemalt 20 miljoni võrra nende inimeste arvu, keda ähvardab vaesus või sotsiaalne tõrjutus.

Konkurentsivõime kava „Eesti 2020” on Eesti strateegia Euroopa 2020 ja Eesti siseriiklike eesmärkide saavutamiseks ning täidab kesksel rollil Eesti konkurentsivõime tõstmisele otseselt suunatud tegevuste koordineerimiseks ja elluviimiseks. Kava kirjeldab peamisi poliitikasuundi ja meetmeid Eesti konkurentsivõime tõstmisel, seab eesmärgid 2020. aastaks ja vaheaastateks kooskõlas EL riikide poolt kokku lepitud Euroopa 2020 strateegia eesmärkide ja Eesti väljakutsetega. „Eesti 2020” on ka osa Euroopa poolaasta (*ingl k European Semester*) rakendatud tugevamast majanduskoordinatsioonist Euroopa Liidus. Kõik EL liikmesriigid uuendavad igal aastal oma stabiilsus- või konvergentsiprogrammid ja riiklikud reformikavad, milles tuuakse ära eelarve konsolideerimise ja struktuurireformide prioriteetidid.

Üldistades võib riigi konkurentsivõimeks pidada suutlikkust tagada kestlik majanduskasv. SKP kasvu mõjutavad kolm peamist tegurite gruppi on: demograafilised tegurid, tööjõu rakendatuse tase (mis on suures osas kirjeldatud tööhõive taseme ning inimeste töötundide arvuga) ning tunnitootlikkus. Eesti majanduse mahu säilitamiseks (nt aastaks 2020) vähemalt tänasel tasemel suureneb vajadus töötajate järele iga aastaga. Seetõttu suureneb ka vajadus kõrgema tööhõive järele tulevikus ning suureneva peab Eesti ettevõtete loodav lisandväärtus. Konkurentsivõime kava seab Eestile edasise kasvu väljavaadete kontekstis kaks peamist ja kesksel eesmärki: saavutada tootlikkuse kiire kasv (80%-ni EL keskmisest aastaks 2020) nii suurema kapitalimahukuse kui ka kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste kaudu. Teiseks, taastada majanduskriisi eelne kõrge tööhõive tase (76%-ni vanusegrupis 20–64 eluaastat aastaks 2020).

Riigi konkurentsivõime parandamine on olnud kõigi seniste Eesti valitsusliitude konsensuslikuks eesmärgiks. Aastal 2011 heaks kiidetud konkurentsivõime kava eesmärgid ja põhilisi proovikiviseid ei ole muudetud. Aasta-aastalt vaadatakse aga üle ja täiendatakse „Eesti 2020” tegevuskava, milles olevate meetmete elluviimist seiratakse pidevalt ning kuhu dokumendi uuendamise käigus lisab valitsus lisategevusi aastaks 2020 seatud eesmärkide paremaks saavutamiseks.

Eesti konkurentsivõime tõstmiseks tehtavad tegevused saab jagada tinglikult nelja peamisesse kategooriasse: haritud rahvas ja sidus ühiskond, konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond, keskkonnasõbralik majandus ja energeetika, jätkusuutlik ja kohanduv riik. Need peamised valdkonnad jagunevad omakorda väiksemateks probleemikimpudeks, mida lahendatakse erinevate meetmete, reformide ja poliitikamuudatustega.

Olulisemate tegevustena riigi konkurentsivõime parandamiseks jätkati 2015. aastal kõrgharidusreformi rakendamist, õpetajate palgapoliitika parandamist, koolivõrgu korrastamist, erinevate haridusliikide rahastamismudelite korrastamist ning mitmeid teisi tegevusi Eestis antava koolihariduse kvaliteedi tõstmiseks. On selge, et keerulisemate toodete ning teenuste loomiseks peame omama senisest rohkem ja paremini kvalifitseeritud tööjõudu. Tööturu vajaduste ning tööjõu pakkumise paremaks ühildamiseks käivitati eelmisel aastal OSKA-süsteem, mille abil seirata ning prognoosida tööturu tulevikuvajadusi ja olla valmis sobivate teadmiste ning oskuste pakkumiseks õppekavades ja koolitusprogrammides. Aasta keskel jõustus ka uus täiskasvanukoolituse seadus, mis loob paremad võimalused täiskasvanutele pakutavate koolituste kvaliteedi tõstmiseks. Struktuurivahendite meetmete toel jätkati töökohapõhise õppe- ja praktikasüsteemi arendamist kutse- ja kõrghariduses. 2015. aasta alguses alustati ka noortegarantii meetmete pakkumisega, et toetada senisest paremini noorte haridusteid ning karjäärivalikuid. Jätkusid ettevõtlikkuse ning ettevõtlusõppe arendustegevused koolides.

Tööturu valdkonnas oli eelmisel aastal põhifookuses töövõimereformi ettevalmistamine ning loodi tingimusi reformi rakendamiseks. Töövõimereformi eesmärk on tuua hõivesse piiratud töövõimega inimesed, kes tuleksid toime võimetekohaste tööülesannetega. Samuti parandati läbi riikliku toetuskeemi hoolduskoormusega inimeste võimalusi hõives osalemiseks. Jätkusid mitmesugused tegevused soolise palgalõhe vähendamiseks, töö- ja pereelu paremaks ühildamiseks, tõusid peretoetused. Eesti majandusedu võti peitub inimestest – meid peab olema rohkem, me peame olema väga hästi haritud.

Ettevõtluskeskkonna parandamiseks jätkati maksejõuetusmenetluse kodifitseerimisega ning halduskoormuse vähendamisega. Valitsuse eesmärk on pärast põhjendamatu bürokraatia kaardistamist ning ettevõtjate poolt esitatud bürokraatia vähendamise ettepanekute läbitöötamist jõuda olukorran, kus Eesti ettevõtjad ei pea täitma suhtluses riigiga üleliigselt koormavaid protseduure, nt. esitama topeltandmeid. Eelmisel aastal rakendusid ka mitmed perioodi 2014-2020 EL struktuurivahenditest rahastatud meetmed, mille fookusteravik on suunatud ettevõtja arendustegevuste toetuseks, protsesside tõhustamiseks, koolitamiseks, rahvusvahelistumise võime tõstmisele. Suurt tähelepanu pöörati teadus- ja arendustegevusele – jätkati teadus- ja arenduskeskuste toetamist, nutika spetsialiseerumise meetmete avamist, analüüsi ja diskuteeriti avalik õiguslike ülikoolide, teadusasutuste ja rakendus- ja kõrgekoolide konkurentsivõime ja kvaliteedi parandamise võimalusi. Eestis tehtava teadus- ja arendustegevuse ning ülikoolihariduse roll ühiskonnas ja majanduselus peavad suurenema ning rahvusvaheline konkurentsivõime paranema.

Riigi konkurentsivõimet parandavad ka head ühendused, mistõttu jätkati nii Rail Balticu, strateegiliste energiaühenduste (nt BalticConnector) kui ka kiiret internetiühendust võimaldava võrgutaristu väljarendamist. Majanduse ressursimahukuse ja energiatarbimise vähendamiseks avati mitmeid struktuurifondidest rahastatud meetmeid energiasäästu saavutamiseks ja energiaallikate mitmekesistamiseks. Valmis energiamajanduse arengukava, mis kirjeldab täpsemalt, mida Eestis kavatakse viia ellu aastani 2030 ambitsioonikate energeetika- ja ressursisäästu eesmärkide saavutamiseks.

Riigivalitsemise osas võib pidada olulisemateks konkurentsivõimet parandavateks sündmusteks konservatiivse riigi eelarvepoliitika jätkumist ning kohalike omavalitsuste reformi jõulist käivitumist. Valitsuse maksupoliitiliseks eesmärgiks on vähendada tööjõumakse ning parandada madalalpalgaliste toimetulekut. Selleks vähendati sotsiaalmaksu määra senise 33 protsendi asemel 2018. aastaks 32 protsendile ja otsustati, et järgmise nelja aasta jooksul tõuseb maksuvaba tulu 205 euroni kuus, seejuures 170 euroni 2016. aastal. Jätakuvalt suureneb pensionile kohaldatav täiendav maksuvaba tulu nii, et keskmine pension jääb maksuvabaks. Riigireformi elluviimiseks loodi valitsuskomisjon kohaliku halduse reformi ettevalmistamiseks ja otsustati kahekordistada omavalitsuste ühinemistoetusi. Lepiti kokku reformi põhimõtetes ja ühinemiskriteeriumides, aga ka valitsemise mahu vähendamise põhimõtetes

ja tegevuskavas. 2016. aasta riigieelarve eelnõu koostamise protsessis tegi valitsus otsuse töötajate vähendamise kärpeprotsentide kohta valitsemisalade kaupa. Valitsuse mahu vähendamiseks on 2015. aastal tehtud otsuseid valitsussektori asutuste struktuurseteks ümberkorraldusteks, tugiteenuste konsolideerimiseks, valitsuse ja halduskorralduse efektiivsuse ja paindlikkuse suurendamiseks, avalike teenuste pakkumise arendamiseks, õigusloome mahu vähendamiseks, tekkepõhisele eelarvele üleminekuks ja kuluröntgenite (*spending review*) juurutamiseks.

Eelnevalt kirjapandu on siiski ainult murdosa sellest, mida 2015. aastal tehti täitevvõimu poolt riigi konkurentsivõime hoidmiseks ning parandamiseks. Konkurentsivõime sõltub sadadest, kui mitte tuhandetest erinevatest väikestest ja suurematest asjaoludest, mida mõjutavad nii valitsuse, ettevõtjate kui ka üksikisikute otsused ja teod. Eesti ei ole saar, mistõttu oleme mõjutatud ka väliskeskonna arengutest ning väikeriigina peame olema valmis ka sealt lähtuvate konkurentsivõimet mõjutavate proovikivide seljatamiseks. Oluline on ühendada ministriumite ning nende allasutuste igapäevatöö toimivaks kombinatsiooniks, mis lubaks öelda, et Eesti on parim paik sündimiseks, kasvamiseks, õppimiseks, töötamiseks, ettevõtluseks ja elamiseks.

7.2. EAS-i ja KredExi 2015. aasta tegevuste ülevaade

EAS ja KredEx lähtuvad tegevuste planeerimisel ja elluviimisel Eesti konkurentsivõime kavast "Eesti 2020". EAS-i ja KredExi tegevuse peamine eesmärk on Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmine. EAS-i missioon on "**Ehitame eduka Eesti**".

2015. majandusaastaks seadis EAS endale järgmised eesmärgid:

- Kliendiportfellis olevate ettevõtete ekspordikäive kasvab 7 %;
- Kliendiportfellis olevate ettevõtete lisandväärtus töötaja kohta kasvab 9%;
- Kliendiportfellis olevate ettevõtete teadus- ja arendustegevuse kulutuste maht on 150 miljonit eurot;
- Tegevuse tulemusena lisandub välisinvesteeringutena Eestisse 70 miljonit eurot, luues 700 töökohta, milledest 300 on kõrge tootlikkusega;
- Tegevuse kaasabil kasvavad prioriteetsetelt sihtturgudelt turistide ööbimised 3,1%.

KredEx on finantsasutus, mis aitab Eesti ettevõtetel kiiremini areneda ja turvaliselt välisturgudele laieneda pakkudes laene, riskikapitali, krediidikindlustust ja riigi garantiiga tagatise. KredEx aitab Eesti elanikel parandada elamistingimusi, pakkudes kodu soetamiseks riigi garantiiga laenu tagatise ning energiatõhususele suunatud lahenduste teostamiseks laenu, tagatise ja toetusi.

KredExi eesmärgiks ettevõtluse valdkonnas on, et Eesti ettevõtted oleksid rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised. Eesmärgi täitmist kirjeldatakse läbi mõõdikute, mille kohaselt KredExi teenuseid kasutavate ettevõtete aastane lisandväärtuse kasv töötaja kohta ja aastane käibe kasv on 10% turu keskmisest kõrgemad.

KredExi eesmärgiks eluaseme ja energiatõhususe valdkonnas on, et Eesti elanikele oleks eluase kättesaadav, et elataks kvaliteetsetes ja energiatõhusates elamutes. Eesmärgi täitmist kirjeldatakse läbi mõõdiku, mille kohaselt aastatel 2014–2018 oleks KredExi laenukäenduse abil elamistingimusi parandavate leibkondade arv 9400.

Rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ettevõtlus

Ettevõtlusteadlikkuse valdkonnas pakkus EAS 2015. a mitmeid tooteid ja teenuseid läbi omategevuste, mis jagunevad peamiselt kaheks: teadlikkuse tõstmine ning koolitus- ja arenguprogrammid.

Teadlikkuse tõstmise osas said tähelepanu noorte ettevõtlus ning ettevõtlusega alustamine laiemalt, hõlmates projekte ja kampaaniaid koostöös partneritega üle Eesti (ettevõtlusnädal, ENTRUM, ettevõtluspäevad, Ajujaht jms). **Koolitus- ja arenguprogrammide** osas jätkati programmidega tootearenduse meistriklass, ärimudeli praktikum ning tööstusjuhi strateegiakooli programmiga, mille läbimine loob head eeldused ettevõtte arenguprogrammi meetmest toetuse taotlemiseks.

2007–2013 perioodi toetuskeemidest suleti 2015. aastal innovatsiooniosakute toetusmeede, kasvu-ettevõtja arenguplaani toetus, suurinvestori ning tugiteenuskeskuste meede. Innovatsiooniosaku ja kasvuettevõtja arenguplaani toetuste osas kasutati perioodi lõpu vahendeid uute meetmete kontseptsioonide testimiseks, mille tagasisidele tuginedes töötati välja 2014–2020 perioodi innovatsiooniosaku meede. Uue perioodi meetme kontseptsiooni ettevalmistamiseks pöörati tähelepanu **diagnostika pakkumisele** (sh milline on turutõrge, diagnostika pakkujad, diagnostika ülesehitus ja väljund) ning arenguplaani elluviimise toele (sh diagnostika sisendi arvestamise põhimõtted, kliendihalduse ja -teeniduse põhimõtted, tulemuste ja mõjude mõõtmine). 2014–2020 perioodi meetmete väljatöötamine ja avanemine toimub järk-järgult.

Taotlejatele avati **tehnoloogia arenduskeskuste** (TAK) ja **klasterite** toetuse meetmed. TAK meetmes toimub kahetasandiline taotlemine – eel- ja põhitootlused. Toetuse peamiseks eesmärgiks on ettevõtjate teadus- ja arendustegevuse, tehnoloogiaarenduse ning innovatsiooni edendamine. Klasterite meetme avamisega toetatakse kolmeaastaseid projekte, millel on suurem mõju nutika spetsialiseerumise kasvuvalade eesmärkide saavutamisele läbi ettevõtete ühiste turundus- ja arendustegevuse. Seetõttu loob toetus head eeldused Eesti ettevõtete välisurgudele sisenemiseks ja koostöökogemuse arendamiseks. Alustavate ettevõtjate peamise toetusmeetmena jätkus **starditoetus**, mis käivitus 2015. a algusest uutel põhimõtetel. Varasemast põhjalikum on ka toetusega seotud teenuste ring. **Maakondlikes arenduskeskustes** toimub starditoetuse jooksul kord kvartalis arengunõustamine, mis peaks tagama senisest personaalsema ja kliendilähedasema toe. Toetuse saajatelt oodatakse projekti tulemusena vähemalt 20% müügitulu kasvu ning kahe mediaanpalgaga töökoha loomist.

Aasta alguses algas uue ettevõtte arenguprogrammi meetme välja töötamine, tuginedes 2014. a rakendatud piloodi tulemustele. Toetuse saajatelt oodatakse konkreetseid tulemusi majandusnäitajate osas (lisandväärtuse ning T&A tegevuse kasv jms). Meede on üles ehitatud võimalusega toetada ettevõtte erinevaid arenguks vajalikke tegevusi vastavalt tema konkreetsele tegevusplaanile. Loomemajanduse inkubaatoreid ja arenduskeskusi on toetatud juba aastaid, kuid otsetoetused loomeettevõtetele ning loomesektori ja teiste sektorite koostöö arendamiseks, on ettevõtetele uueks võimaluseks.

Rahvusvaheliste koostöövõrgustike peamine tähelepanu oli suunatud Eesti liitumisele Euroopa Kosmoseagentuuriga (ESA). EAS täidab Eesti delegatsiooni rolli ESAs osaledes aktiivselt ESA juhtorganite töös. Teine oluline fookus oli Horizon 2020 (H2020) programmi võimaluste tutvustamisel ettevõtjatele. EAS tegeleb eeskätt kahe H2020 alamprogrammiga.

2015. aastal toetas KredEx Eesti ettevõtete konkurentsivõime kasvu läbi järgmiste meetmete:

- Stardilaen;
- Laenukäendus;
- Tehnoloogialaen;
- Kapitalilaen;
- Riski- ja erakapitali fondifondid.

KredExi laenukäendus on suunatud ettevõttele, mis vajab oma tegevuseks finantseerimist pangalt või liisingupakkujalt, kuid pangalaenu, liisingu või pangagarantii saamiseks puuduvad piisavad tagatised või tegutsemisajalugu. KredExi laenukäendus tagab kuni 75% kohustuse jäägist. Aasta lõpus suurendati maksimaalset käenduse summat ettevõtja kohta 2 miljonilt eurolt 5 miljonile eurole.

KredExi käendusega stardilaenu eripäraks on see, et stardilaen on suunatud alustavale ja kuni kolm aastat tegutsenud ettevõttele. Erinevalt tavapärasest pangalaenust nõutakse stardilaenu korral ettevõtjalt vähem tagatist ja üldjuhul piisab laenusaja füüsilisest isikust omanike isiklikust käendusest, mis laenu sihtotstarbelisel kasutamisel moodustab kuni 40% laenu summast. 2016. aasta alguses suurendatakse maksimaalset stardilaenu summat 100 000 euroni ja vähendatakse laenusaja füüsilisest isikust omanike isikliku käenduse nõuet 25%-le laenu summast.

Tehnoloogialaen on suunatud ekspordile orienteeritud töötleva tööstuse, mäetööstuse, elektrienergia tootmise, ülekande ja jaotuse ning jäätmetöötuse ja -kõrvalduse ettevõttele, mis investeerib masinate ja seadmetesse. Tehnologialaen aitab, kui investeeringuks kasutatakse pangalaenu või liisingut, kuid ettevõtjal puudub kapital nõutava omafinantseeringu tegemiseks. Omafinantseeringuks saab kasutada KredExi tehnoloogiainvesteeringuteks mõeldud allutatud laenu.

Kapitalilaen on suunatud ärimudeli toimimist tõestanud ettevõttele, mis kavandab investeeringuid arengusse ning tegevusmahtude kasvu. Kapitalilaen on allutatud laen, mis aitab, kui ettevõtte kiiret kasvu soovitakse finantseerida laenuga, kuid pangalaenu saamiseks on omafinantseeringu tase liialt madal või puuduvad piisavad tagatised. Sarnaselt omanikule annab KredEx ettevõtte kasutusse kapitali, mis tulenevalt allutatusest suurendab teiste finantseerijate silmis omafinantseeringu taset. See omakorda võimaldab kaasata täiendavat rahastamist, näiteks pangalaenu näol.

KredEx osaleb **riski- ja erakapitali fondifondide** loomises, mille eesmärgiks on pakkuda hea rahvusvahelise kasvupotentsiaaliga ettevõtetele täiendavaid rahastamisvõimalusi ning arendada kohalikku kapitaliturgu. 2013. aasta alguses alustas tegevust kolme Balti riigi ja Euroopa Investeeringufondi koostöös loodud Balti Innovatsioonifond, mis investeerib peamiselt suure arengupotentsiaaliga kasvufaasi ettevõtetesse Balti riikides. 2016. aasta I kvartalis käivitatakse KredExi ja Euroopa Investeeringufondi koostöös EstFund, mis hakkab investeerima eelkõige suure kasvupotentsiaaliga alustavatesse ja varase arengufaasi Eesti ettevõtetesse.

Ekspordi ja rahvusvahelistumise tegevused

2015. a põhifookus välisinvesteeringute toomisel oli suunatud järgnevatesse valdkondadesse:

- Kasvualad vastavalt Eesti ettevõtluse kasvustrateegiale:
  - Horisontaalne IKT;
  - Tervisetehnoloogiad ja -teenused;
  - Ressursside väärimine;
- Rahvusvaheliste kontsernide arendus- ja teenuskeskuste toomine Eestisse;
- *Aftercare* tegevuste arendamine ehk süstemaatiline tegelemine Eestis juba tegutsevate väliskontsernide tütarettevõtetega, eesmärgiks nende laienemine ning tegevuste tõstmine väärtusahelas.

Välisinvesteeringute kaasamiseks tehtavad tegevused jagunevad laias laastus kahte kategooriasse. Eesti kui kaubanduspartneri ja investeerimissihtkoha tutvustamiseks sihtturgudel kasutatakse peamiselt mainekujunduslikke vahendeid (kontaktseminarid, messid, konverentsid, trükiste levitamine, äridelegatsioonide visiitide korraldamine, ajakirjanike visiidid, jne.) ja otsesemüki valitud ettevõtetele. 2015. a oli lisaks traditsioonilistele majanduskeskkonda tutvustavatele tegevustele oluline rõhk Eesti

e-ühiskonna eduloo tutvustamisel läbi **e-Estonia Showroom'i** tegevuste, sealhulgas **e-residentsuse** projekti kommunikatsioonitegevused ja **WorkInEstonia** projekti elluviimine, mille eesmärk oli tutvustada Eestit kui kõrgema lisandväärtusega tööjõule atraktiivset sihtriiki.

Üheks olulisimaks ürituseks 2015. a oli **EXPO** maailmanäitus Milanos. EXPO seekordseks peateemaks on toit ja eluenergia, rõhuga säästlikkusel ja innovatsioonil. Lisaks olemasolevatele välisesindustele avati uued investeringute meelitamisele keskendunud esindused USA idarannikul ja Norras.

Ekspordi arendamise suunal on fookus suunatud ettevõtete eduvõimaluste suurendamisele välis- turgudele minekul. Keskendutakse väike- ja keskmise suurusega ettevõtetele ning tegevused jagunevad kolme suuremasse gruppi: infoteenused, koolitused ja teavitamine, teiseks uute ärivõimaluste loomine ja kolmandaks eksportööridele tugi sihtturgudel. 2015. a käivitati „Aasia infokeskus“ Hiina turu osas. „Aasia infokeskus“ on üldnimetus teenuste pakatile, mida EAS on valmis Aasia turgudest huvitatud ettevõtetele osutama. 2015. a oli Hiina teenuste käivitamise aasta ning järgnevatel aastatel jätkatakse samade teenuste juurutamisega Jaapani turul 2016. a. ning kolmanda turuna on 2017. a plaanis teenused käivitada Korea turul. Teadmiste ja oskuste suurendamise osas korraldati sihturu seminare, ekspordiplaani koostamise koolitusi eraldi nii alustavatele kui juba kogunud eksportööridele ning erinevaid ekspordi valdkonna koolitusi. 2015. a jõuab lõpule „**Ekspordijuhtide rahvusvaheline kvalifikatsioonitõstmise programm**“.

Uute ärivõimaluste osas olid oluliseks teenuseks **riiklikud ühisstendid** rahvusvahelistel messidel, kontaktreisid sihtturgudele, **ekspordibuldooseri projektid** nii Euroopa Liidu kui kaugematele turgudele, sektoripõhised turundusüritused välisurul, „sourcing“ teenus koos ostujuhtide toomisega Eestisse, tradewithestonia.com Eesti eksportööride andmebaas internetis. 2015. a nimekirjas oli mitmeid uusi messe, sealhulgas Araabia Ühendemiraatides, Hiinas ja Prantsusmaal. Sektoritest olid esindatud masinatööstus, elektroonikatööstus, IKT koos meditsiinitehnoloogia ning nutikate keskkonnalahendustega ja lisaks mööblitööstus, kaitsetööstus ning toiduainetööstus. Tugi välisurgudel toimub läbi **EASi ekspordinõunike**, kes osutavad igapäevaselt tugiteenust eksportööridele üheksal sihtturul. Jätkati tööd Soomes, Rootsis, Norras, Taanis, Suurbritannias ja Saksamaal. **Lisandusid ekspordinõunikud Hollandi, Prantsusmaa ja Hiina** turgudel. Peamisteks teenusteks on infopäringutele vastamine, nõustamine välisurule sisenemise võimaluste osas, abi turundusüritustel, sihturu ülevaate koostamine ja ekspordipartneri otsing.

2015. aastal toetas KredEx Eesti ettevõtete ekspordi ja rahvusvahelistumist läbi järgmiste meetmete:

- Krediidikindlustus;
- Ekspordilaen.

Krediidikindlustus on suunatud eksportivale või koduturul tegutsevale ettevõttele, mis soovib end kindlustada ostjate võimalike makseraskuste vastu. Kindlustada on võimalik maksetähtaegu alates mõnest päevast kuni mitme aastani. Kindlustuslepinguga kaetavaks kindlustusjuhtumiks võib olla kommertsrisk ja poliitiline risk. Makseriskide kindlustamine võimaldab ettevõttel julgemalt tegutseda uutel turgudel ja laiendada müügivõimalusi.

Ekspordilaen on suunatud ettevõttele, mis soovib rahastada välisriiki teenuste osutamise ja kapitalikauba müügiga seotud suuremahulist eksporditehingut. Ekspordilaen aitab, kui ettevõtte soovib pakkuda välisostjale vähemalt kaheaastast maksetähtaega või rahastada välisostjale müüdavate kaupade tootmist.

Eesti kui atraktiivne turismisihtkoht

2015. a EAS-i turismiarenduskeskuses tegeleti prioriteetsete sihtturgude strateegiatega rakendamiseks, mille raames kaasati regioonide, sihtkohtade, erialaliitude ning ettevõtjate investeringud ühistegevuskavva, eesmärgiga vältida tegevuste dubleerimist ning soodustada turunduseelarvete efektiivset kasutamist. Samuti jätkati strateegilise partnerluse koostööprojektidega, kus on võimalik anda lisandväärtust läbi turismi sõnumi. Määravaks on toote või teenuse pakkuja sidusus Eestiga (Made in Estonia). Sõnumi kandjaks Eesti kui reisisihti tutvustamisel on ka nimekad Eestist pärit kultuuri ja/või sporditegelased ning Eestis toimuvad suursündmused.

Teiseks fookuseks olid 2015. aastal **kvaliteedisüsteemi** arendamine, kus fookusteemad olid **looduspuhkus** (rõhuasetusega aktiivsetel tegevustel) ja **turismi atraktsioonid**. Kvaliteedisüsteemi arendamise käigus hinnati olemasolevate turismivaldkonna kvaliteediprogrammide asjakohasust ja perspektiivi valdkonna kvaliteedi arendamisel.

Turismiinfo juhtimise tegevused keskendusid 2015. a reisi planeerivale turistile mõeldud elektrooniliste turundusväljundite visitestonia.com ja puhkaeestis.ee arendamisele ning atraktiivse ja inspireeriva sisu loomisele. Tegevuste hulka kuulus ka turismisektorile suunatud spetsialistikeskkonna arendamine, et koguda andmeid uuringuteks, turu- ja kliendianalüüsiks, sihtkoha turundustegevuseks, tootearenduseks ning toetada seeläbi ettevõtjaid.

Eesti on hea paik elamiseks

EAS-i regionaalarengukeskuse tegevused on jagatud regionaalse ettevõtlus- ja külastuskeskkonna arendamise ning suuremate linnade ja maapiirkondade ettevõtlust soosiva elukeskkonna arendamise vahel.

Külastuskeskkonna arendamisel rakendati 2015. a jätkuvalt nii perioodi 2007–2013 toetusmeetmeid kui tehti uusi toetuse otsuseid **väikesadamate võrgustiku** arendamise meetmes (mille taotlused esitati 2014) ning avati taotlusvoor **rahvusvaheliste ürituste ja konverentside** meetmes. Uute voorudena avati **linnaliste piirkondade arendamise** meetme raames taotlemisvõimalused kergliiklusteede rajamiseks. Ettevõtluskeskkonna arendamisel viidi ellu toetusmeetmeid **piirkondade konkurentsivõime tugevdamisel** ning **kompetentsikeskuste arendamisel**.

2015. aastal toetas KredEx elamistingimuste parandamist läbi järgmiste meetmete:

- Eluasemelaenu käendus;
- Kortere lamulaenu käendus;
- Kortere lamu rekonstrueerimistoetus;
- Erinevad toetused elamufondi korrashoiuks.

KredEx pakub **eluasemelaenu käendust** noortele peredele, noortele spetsialistidele, tagastatud hoonetes elevatele üürnikele ja kaitsejõudude või Kaitsealiidu veteranidele pangalaenu saamiseks eluaseme ostmise või renoveerimise eesmärgil. Eluasemelaenu käendus vähendab esmase sisse makse kohustust, mis võimaldab sihtgruppidel lihtsamini kodu soetada või renoveerida. 2016. aasta I kvartalis hakatakse pakkuma lisaks energiatõhusa eluaseme laenukäendust, mille sihtgrupiks on isikud, kes soetavad energiatõhusa eluaseme (vähemalt energiamärgise klass C) või rekonstrueerivad eluaseme energiatõhusaks.

KredEx **käendab korteriühistute ja korteriomanike ühisuste laene**, mille sihtotstarbeks on kortere lamu renoveerimine. Laenukäendus on abiks korteriühistutele ja ühisustele, kes soovivad võtta pangast kortere lamu renoveerimiseks ja elanike elukvaliteedi tõstmisega seotud tööde finantseerimiseks laenu, kuid kelle riski hindab pank tavapärasesest kõrgemaks.

Korterelamu rekonstrueerimistoetus on suunatud ühistutele ja kohalikele omavalitsustele, kes soovivad korterelamu võimalikult terviklikult rekonstrueerida. Korterelamu terviklik rekonstrueerimine võimaldab suurendada hoone energiatõhusust, pikendab selle eluiga, tõstab väärtust kinnisvaraturul ning toob kaasa paranenud sisekliima.

Lisaks pakub KredEx kohalikele omavalitsustele, väikeelamute omanikele ning korterelamutele erinevaid toetusi, mis on suunatud eluasemefondi kvaliteedi tõstmisele ja elamute eluea pikendamisele, eluaseme- piirkondade esteetilise ilme, funktsionaalsuse ning turvalisuse parandamisele.

Uuringud ja analüüsid

2015. aasta maist juulini viisid Civitta ja Estonian Business School (EBS) tiim EAS-i tellimusel läbi uuringu, mille käigus kaardistati Eesti ettevõtete juhtimispraktikaid. Uuringu käigus võrreldi olukorda 2005. ja 2010. aasta seisuga. Uuringu eesmärgiks oli anda hinnang juhtide tegevuse sisule, mahule ja kvaliteedile ning töötada välja nii lähitulevikuks kui pikemaks perioodiks tegevussuunad juhtimisalase teadlikkuse ja võimekuse suurendamiseks. Uuringu tulemuste põhjal on Eesti firmade juhtimispraktikad 2010–2015 jooksul jäänud mugavustsooni, kuid võttes arvesse Lääne-Euroopa pidevat arengut ning töötajate ootusi töökoha ja juhtide suhtes on aeg juhtimispraktikate ümberkujundamiseks.

Ernst & Young Baltic AS viis EAS-i tellimusel 2015. aasta aprillist kuni septembrini läbi EAS-i omategevuste vahehindamise. Töö eesmärgiks oli anda hinnang EAS-i ekspordi- ja ettevõtlussuunalistele omategevustele, sh nende tõhususele ja mõjule EAS-i klientide arengule, ning esitada soovitusel EAS-i tegevuste edasiseks kujundamiseks. 80% osalenutest hindasid EAS-i mõju nende ettevõtte arengule positiivselt, sh 43% pidas mõju pigem või väga suureks. EAS-i tegevuse mõju on olnud suur ca 150 uue heas või keskmises majanduslikus seisus ettevõtte loomisel, kokku on ettevõtteid loodud ca 500.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tellimusel viis Ernst & Young Baltic AS juunist novembrini läbi Eesti eksportööride konkurentsivõime uuringu, mille eesmärgiks oli selgitada välja Eesti eksportööride konkurentsivõimet toetavad ja ekspordi pidurdavad tegurid ning ettevõtete ekspordialased tulevikuplaanid. Analüüsi tulemuste põhjal töötati välja soovitusel tegevuste osas, mis aitaksid kaasa Eesti ettevõtete ekspordi konkurentsivõime kasvule. Kaasatud olid eksportöörid, ettevõtluse tugiorganisatsioonid, valdkonna eksperdid ning välisriiklikud ostujuhid. Uuringu juhtrühma kuulusid ka EAS-i ja KredExi esindajad. Uuringu tulemustest selgus, et viimastel aastatel on olenemata ekspordi kergest langusest eksportööride arv suurenenud 3500 ettevõtte võrra (kokku ~14 500 ettevõtet). Eksport on kontsentreerunud ning 25% Eesti ekspordist annavad 10 suurimat eksportööri. On oluline märkida, et ekspordi üldise langustrendi valguses on suurenenud teenuste eksport. Peamisteks konkurentsieelisteks peavad eksportöörid oma toodete/teenuste kvaliteeti ning kontaktvõrgustikku. Takistuse puhul esineb vähem probleeme suurematel ettevõtetel. Peamiste takistustena toodi välja rahaliste vahendite ebapiisavus investeeringute tegemiseks, kvalifitseeritud tööjõu puudus, tugev konkurents sihtturgudel, nõudluse ebastabiilsus ja proteksionism. Lisaks tuli uuringu tulemustest välja vajadus eksportööride vahelise koostöö järele. Kolmandik uuringus osalejatest on tänaseks koostööd teinud ning kaks kolmandikku peavad koostööd tellimismahtude täitmiseks pigem vajalikuks. Eksportööride sihtturgude valikud on valdavalt turvalised ning tulevikus plaanitakse enam keskenduda lähiriikidele Skandinaavias ja Baltikumis ning oodatakse ka Venemaa kriisist taastumist, kuid oluline oleks just vaadata kaugemate turgude poole, et välja murda ümbritsevast majandustsüklist ja hajutada riske. Riik ja tugiorganisatsioonid saavad eksportööridele abiks olla ekspordi tugisüsteemi arendamise ning uutele turgudele sisenemise soodustamise läbi.

KASUTATUD KIRJANDUS

Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 “Teadmistepõhine Eesti”

Eesti ettevõtlike kasvustrateegia 2014–2020

“Miks töötab Eestis valitsussektoris suhteliselt palju inimesi?” Rahandusministeeriumi blogi. K. Taro, C. Pesti

IMD World Competitiveness Yearbook 2001

IMD World Competitiveness Yearbook 2002

IMD World Competitiveness Yearbook 2003

IMD World Competitiveness Yearbook 2004

IMD World Competitiveness Yearbook 2005

IMD World Competitiveness Yearbook 2006

IMD World Competitiveness Yearbook 2007

IMD World Competitiveness Yearbook 2008

IMD World Competitiveness Yearbook 2009

IMD World Competitiveness Yearbook 2010

IMD World Competitiveness Yearbook 2011

IMD World Competitiveness Yearbook 2012

IMD World Competitiveness Yearbook 2013

IMD World Competitiveness Yearbook 2014

IMD World Competitiveness Yearbook 2015

IMD World Talent Report 2015

The Global Competitiveness Report 2015–2016